

የሰርቆ አደሮቹ

ስብሰባ

እና ሌሎች

5ኛ አተኛ

በዳንኤል ክብረት

መ.ገቢት 2009 ዓ.ም

አዲስ አበባ

© ዳንኤል ኩባረት ብርሃኔ

ሙብቱ በሕግ የተጠበቀ ነው

መጋቢት 2009 ዓ.ም.

ሁለተኛ ዕትም ሚያዝያ 2009 ዓ.ም

ሦስተኛ ዕትም ግንቦት 2009 ዓ.ም

አራተኛ ዕትም ሰኔ 2009 ዓ.ም

አምስተኛ ዕትም ሐምሌ 2009 ዓ.ም

አሳታሚ

አግዮስ ኅትመትና ጠቅላላ ንግድ ሥራ ሐላፊነቱ የተወሰነ የግል ማኅበር

አድራሻ

አዲስ አበባ፣ መገናኛ ለም ሆኖል ባቡር ጣቢያ ፊት ለፊት፣ ማትያስ ሕንፃ

5ኛ ፎቅ፣ ቢሮ ቁጥር 404

አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ

ስልክ ቁጥር : 011 663 9902 / +251 930 098254

ኢሜይል : danielk@agyos.com

ድረ ገጽ : www.danielkibret.com

ማውጫ

ርእሰ

ገጽ

ሀገር እና መንግሥት

1 - የሰርቆ አደሮች ስብሰባ	7
2 - «ሀገር ማለት ሰው ነው»፤ እሱኒ ሙት በለኝ!	15
3 - የደጃች ውቤ ልቅሶ	22
4 - ሕዝብን የሚያዳምጥ መንግሥት፤ መንግሥትን የሚያዳምጥ ሕዝብ	30
5 - ጀሮ እና ቀንድ	37
6 - ደቂቀ ሰይጣን	44
7 - ትናንት አልባዋ ከተማ	52
8 - መሪ (ሪዳ) እና ገዥ (ሐኩጋይ - ሻ)	65

ሥሎሴ

9 - ሦስቱ ወዳጆች	74
10 - ሦስቱ የሕዝብ ማሰጠን ቀቂያዎች	82
11 - የሦስት ደብዳቤዎች አዙሪት	87
12 - ሦስቱ ሳጥኖች	94

እነዋወር

13 - ሰርግ እና ሰዓት	103
14 - ቆሻሻ መጣል ከልከል ነው!	III

ርእሰ

15 - እራቱ የጠባይ እርከኖች	122
16 - ሸእውያን	133
17 - ከንብ ጋራ ኑሮ	144
18 - መኪና አሳዳጅ ውሾች	152
19 - ኩሬ እና ወንዝ ምሁራን	160
20 - « ፊስ ዳቢ »	169
21 - ከተራራው ጀርባ ያለው ሰው	179
22 - ሥጋ፣ ገሊናና ልቡና	188

የወፏ ዝማሬዎች

23 - የወፏ ዝማሬ - ፩	198
24 - የወፏ ዝማሬ - ፪	206

መታሰቢያነቱ

በየዓመቱ ከአዲስ አበባ እስከ አድዋ በአግራቸው
በመጓዝ የታላቁን አድዋ ድልና ለመላው ዓለም ቅኝ
ተገዥ ሕዝቦች ያበራውን የነጻነት ወጋገን
ለሚዘከሩት የዘመናችን አድዋ ዘማች ወጣቶች
(ጉዞ አድዋ) ይሁን።

የገርጭ ለገርጭ ሰብስቦ ለና ለሌሎች

ሀገር እና መንግሥት

የሰርቆ አደሮች ስብሰባ

ሰሞኑን በአዲስ አበባ አንድ ትልቅ የስብሰባ አዳራሽ ውስጥ የአዲስ አበባ ደረጃ አንድ ሌሎች ስብሰባ አድርገው ነበር። የስብሰባው መሪ ቃል «የሕዝቡን ጥያቄ ለመመለስ ሌሎች ምን ሊያደርጉ ይችላሉ?» የሚል ነው። ስብሰባው አንደተጀመረ አንደኛው የታወቀ ሌባ እጁን አወጣና «መረክሩ ላይ የተጠቀስንበት ሰም ትክክል አይደለም። ገጽታችንን የሚያበላሽ ነው» ሲል አስተያየት ሰጠ። ጭብጨባ አዳራሹን ሞላው። «ታዲያ ምን ይሁን፤ መጭም ሌባ መሆናችን ርግጥ ነው» አሉ ስብሰባው።

የሰርቆ አደርጎች ስብሰባ እና ሌሎች

«ጠየም አድርጉት፤ እንደ ባለፈ ጥሬ ደርግም አይደረግም» አሉ ሌላ አስተያየት ሰጧል።

«አኮ ምን እንባል?» አሉ ሰብሳቢው።

«ሌሎቹ ሠርቆ አደር፣ አርብቆ አደር፣ ወቆ አደር፣ አርሶ አደር ከተባሉ እኛም ሳጥቆ አደር ነው መባል ያለብን»

ይኼው ጸደቀ።

«የሕዝቡ ምሬት ጨምሯል። ሕዝቡ በሌቦች መማረፍን በተደጋጋሚ እየገለጠ ነው። እንድ ቀን መሣሪያ ቢያጣ እንኳን አካፋና ዶማ ይዞ መነሣቱ አይቀርም።

ከተንተከተከ አሳቱ ጨምሮ

ክዳኑን ይገፋል የፈለቀው ሽሮ

ሰባል አልሰማችሁም። ያን ጊዜ ደግሞ ለሁላችን መግቢያ ቀዳዳው ጠባብ ነው የሚሆነው። ለዚህ ጉዳይ እኛው ራሳችን መፍትሔ ማምጣት አለብን» አሉ ሰብሳቢው።

«ሰንናገር ለይተን መናገር አለብን። ሌባ ሁሉ እንድ ዓይነት አይደለም። ኩፋ ሌባና ልክሰክሰ ሌባ፣ ጨዋ ሌባና ባለጌ ሌባ፣ ሸቃጭ ሌባና ኢንሸስተር ሌባ፣ ነጥቆ ሂያጅና ነጥቆ ገንቢ፣ ገፋፊ ሌባና ለካፊ ሌባ፣ እየተባለ የሚዘረዘር ብዙ ዓይነት ሌባ ነው ያለው። በሰመ ሌባ ሁላችንም መሰደብ የለብንም» አሉ እንድ የታወቁ ሌባ።

ሰብሳቢው የተገረመ ይመስላል። አገጫቸውን በእጃቸው ይዘው «እኔም የእናንተን ያህል ባይሆንም መቼም በዚህ ስም ተጠርጅታለሁ። አሁን የዘረዘርከው ግን ምንድን ነው?» አሉት።

ሰውዬው ዕውቀት በመጠየቁ ወንበሩ ላይ ተገላብጦ ተቀመጠና ጉሮሮውን ጠራረገ፤ «መቼም ዕውቀት ማካፈል ደስ ይለኛል። ኩሩ ሌባ ማለት ከሚሊዮን በታች የማይነካ፤ ዝም ብሎ በመቶውም በሺውም የማይልከሰከስ ነው። ልከሰከስ ሌባ ደግሞ የዚህ ተቃራኒ ነው። ጨዋ ሌባ ማለት ደግሞ ሲሰርቅ በሕገ መሠረት የሚሰርቅ ማለት ነው። ሰነድ አዘጋጅቶ፣ ጨረታ አጫርቶ፣ ማስታወቂያ አሠርቶ፣ ቃለ ጉባኤ አያይዞ፣ ዕቃ ገቢ አድርጎ የሚሰርቅ ማለት ነው። ባለጌ ሌባ ደግሞ የዚህ ተቃራኒ ነው። ኢንቨስተር ሌባ ገንዘብ የሚጠቀሙ ከትላልቅ ኢንቨስትመንቶች ብቻ ነው። መጉመድ አንጂ መጉረስ የማያውቅ ቆፍጣና። መጉረድ አንጂ መቀረጥ ያልለመደ ጀግና፤ መቦጨቅ አንጂ መንጨት የማያውቅ ሆደ ሰፊ ማለት ነው። ሽታጭ ሌባ ግን ከገቢውም፣ ከወጭውም፣ ከሰቆም፣ ከኅብረት ሰቆም የሚቀነጣጥብ ቀነጣጣቢ ነው። ነጥቆ ሂያድና ነጥቆ ገንቢ ስለሚባሉት የሌባ ዓይነቶች በደንብ መግለጥ አለብኝ። «ነጥቆ ሂያድ ሌባ» ማለት ካገኘ በኋላ አዚህ ሀገር የማይቀመጥ ሌባ ነው። ይኼ ዓይነቱ ሌባ ለሀገሪቱ ዕድገት ዕንቅፋት ነው። የሀገርን ገቢ ወደ ባዕድ ሀገር የሚያሸሽ ከሐዲ ሌባ ነው። የሀገር ፍቅር ስሜት ፈጽሞ የሌለው ሌባ ነው። እዚህ ነጥቆ እዚህ መብላት ሲገባው ሀገሩን

ከድቆ ወጥቶ የሚበላ። እኛ «ወጥቶ በል ሌባ» ብለንዋል። «ነጥቆ ገንቢ ሌባ» ግን አገር ወዳድ ሌባ ነው። እዚህ ነጥቆ እዚህ ፎቆንም፣ ፋብሪካውንም፣ ሆቴሉንም፣ እርሻውንም ይገነባል። ለሀገሩም አጥብቆ ያስባል። እዚህ ነጥቆ እዚህ የሚሊዮን ብሩን መኪና ያሽቃብጠዋል፤ እዚህ የመቶ ሺ ብር ውስኪ ያወርዳል።

ነጥቆ ገንቢ ሌባ ደግ ሰው ነው። ሃይማኖተኛ ከሆነ ከነጠቀው ገንዘብ ወይ ለቸርች ወይ ለገዳም ይሰጣል። ነዳያን ያበላል። ድሃ ይረዳል። ሃይማኖተኛ ካልሆነ ደግሞ ለወጣት ማንበራት ይለግሳል፤ ለቀበሌ ቲሸርት ያሠራል፤ በዓል ስፖንሰር ያደርጋል፤ እንዲህ ያለው ነጥቆ ገንቢ ሌባ ሊበረታታ ይገባዋል። ግን ምን ያደርጋል የሀገራችን ሕግና የኢንቨስትመንት ዐዋጁ በቂ ማበረታቻ ለዚህ ሀገር ወዳድ ሌባ አይሰጥም።

በመጨረሻ የማብራራላችሁ «ገፋፊ ሌባና ለካፊ ሌባ» ስለሚባሉት ነው። ገፋፊ ሌባ ማለት ሥጋ ሲበላ አጥንት የማያስቀር፤ እንጀራ ሲበላ ሞሰብ የማይተርፈው፤ ሻይ ሲወስድ ከነ ብርጭቆው፤ የደራሲውን ድርሰት ወስዶ የደራሲውን ስም የሚያጠፋ፤ ሚስቱን መንጠቁ ሳያንሰው ባሏን የሚገድል፤ በመሬትህ ላይ ባለ ዘጠኝ ፎቅ ሊሠራ አንተን በዘጠነኛው የኮንዶሚኒየም ፎቅ ላይ የሚወረውርህ፤ ሃምሳ ዓመት የኖርክበትን ቤት ወስዶ ከከተማው ሃምሳ ኪሎ ሜትር አውጥቶ

የሚጠሩ ማለት ነው። ለካራምቹ ሌቦች ዝም ብለው ነው። እዚህም እዚያም ለኮፍ ለኮፍ ነው የሚያደርጉት።»

ሰው-ፍው ማብራሪያውን ሲጨርስ አድናቂዎቹ እየሳቱ አጨበጩ። ሰው የልቡን ሲነግሩት የኮረኮሩት ያህል ይስቃል ይባል የለ።

«ታዲያ አሁን መፍትሔው ምንድን ነው?» አሉ ሰብሳቢው ነገሩ ውስብስብ ብሎባቸው። አንዱ እጁን አወጣ።

«ለችግሩ መባባስ ዋነኞቹ ተጠያቂዎች ከመሐልና ከታች ያሉት ሌቦች ናቸው። አሁን እኔ ኩሩ ሌባ ነኝ። ልስረቅ አልስረቅ ሰፊው ሕዝብ እያውቅም። እይውልዎት፣ መንደር መንገድ ላይ ያለችውን ዛፍ የሚቆርጠውን እንጂ ደን ውስጥ ያለውን ዛፍ የሚቆርጠውን ማንም አያየውም። አሁን ለኛ ችግር የሆኑብን የመንደር ዛፍ ቆራጮች ናቸው። ለካራ ሌቦች ከስኳሩም፣ ከጨውም፣ ከድንገትም፣ ከሸማቾቹም ይቀነጣጥቡና ሕዝቡን ያነሣሡታል። ሕዝቡኮ ሰኳሩ ወደ ሸማቾች ከገባ በኋላ አለቀ ሲሉት እንጂ መጀመሪያውኑ ወደ ሸማቾች ባልመጣው ሰኳር ላይ አይበሳጭም። ሃምሳ ኩንታሉን ወስደን ሃምሳውን ኩንታል ፍብ ፍብ ኪሎ ብናከፋፍለው ተመስገን ብሎ ነው ወደ ቤቱ የሚሄደው። ሥራው ግልጽነት ያለው እንዲመስል ደግሞ የመጣውን ሃምሳ ኩንታል ከሴቶች፣ ከወጣቶችና ከአዛውንት የተመረጡ ኮሚቴዎችን አሰልፎ እኩል እንዲያካፍሉ ማድረግ ነው።»

«ልክ ነው።» አለ አንዱ ሰርቆ አደር ኢንቨስተር «ሕዝቡ መብራት ተቆራረጠብን አለ አንጂ የመብራቱን ኪብል እነማን ናቸው ከውጭ የሚያስገቡት ብሎ ጠየቀ? ዱቄቱ ወደ ሸማቾች ቡብዛት አልመጣም አለ አንጂ፤ ዱቄቱን እነ አገሉ ብቻ ለምን ከውጭ ያስመጣሉ? ብሎ ጠየቀ? አልጠየቀም። ኮንዶሚኒየም በትክክል አልደረሰኝም አለ አንጂ፤ እነ አገሌ የከተማ ቦታ በካሬ 300 ሺሕ ብር የሚጫረቱት ብሩን ከየት ቢያመጡት ነው ብሎ ጠየቀ? አልጠየቀም። ሕገሌና አገሌ የተባሉ ዋና አከፋፋዮች ለምን አስወደዱብን? ለምን አሳነሱን? አለ አንጂ ግን እነርሱ የውጭ ምንዛሪ ከየት አያገኙ ነው ዕቃውን ከውጭ የሚያመጡት? ብሎ መቼ ጠየቀ። ስለዚህ ችግሩ ከታች ያሉት አቀባባይ ሌቦች አሠራሩን ስላላወቁበት ነው ማለት ነው። እያችሁ ሕዝቡ የዋሕ ነው። በጥፍርህ ስትባሉት ጥፍሩን ቁረጠልኝ ነው የሚለው። ሰውዬውኮ የባጫረው ጥፍር ስላለው አይደለም። በጥፍሩ እንዲባሉ የሚያዘ ጭንቅላት ስላለው ነው። ሕዝቡ የባጫረውን ጥፍር አስቆርጦ ወደ ቤቱ ይገባል። ለተወሰነ ጊዜ ባጫረው ዝም ይላል። ቆይቶ ግን ጥፍሩ ሲያደግ መባጫሩን ይቀጥላል። መጀመሪያ ጥፍሩን ያሳደገው፤ ተባጫሪ ብሎ መብት የሰጠው ማን ሆነና። አሁንም ያስቸገሩን ራሶቹ አይደሉም። ጥፍሮቹ ናቸው።» አንደ ድጓ አድራሽ በሊቃውንት ፊት ዕውቀቱን ያስመሰከረ መሰሎት ትክካውን ሰበቀ።

ሰብሳቢው ግራ እየገባቸውም ቢሆን «ሐሳቡን እንጠቅልለው፤ የመቋሜ ሐሳብ እምጠ» አሉ።

ሁለት ሰዎች ተረዳድተው ያዘጋጁትን የአቋም መግለጫ ይዘው ወጡ። እነርሱ የአቋም መግለጫውን ሲያቀርቡ ተሰብሳቢዎቹ ወረቀትና ስክርቤቶ አዘጋጁ።

አንደኛ፡- ኅብረተሰቡ ስርቆትን እንዲጠየቁ ስለ ስርቆት በመገናኛ ብዙኃን ትምህርት ይሰጥ፤ (ይኼ ሲነበብ አንድ አምስቱ በቴቪና ሬዲዮ የሚቀርበውን ማስታወቂያ ለመሥራት እንዴት ከባለ ሥልጣናቱ ጋር እንደሚሠሩ ተንሸካሽኩ፤ አንድ ሁለቱ ደግሞ በእነርሱ ሬዲዮ ጣቢያ ይህን ፕሮግራም ለመሥራት የስፖንሰር ገንዘብ ሲበጭቁ ታያቸው።)

ሁለተኛ፡- በየቀበሌውና በየደረጃው ሕዝቡ ሊቦችን እንዲያጋልጥ ይደረግና ርምጃ ይወሰድ፤ (የተወሰኑት ተሰብሳቢዎች ለቀበሌ ስብሰባዎች ሞንታርቦ፤ ውኃና ኮፍያ ያለ ጨረታ ለማቅረብ ተጠቃቀሱ።)

ሦስተኛ፡- ሌብነትን የተመለከተ ዜማ ቢታዋቂ አርቲስቶች እንዲዘጋጁ ይደረግ፤ (አርት ነክቶናል የሚሉ ነጥቆ አደር አርቲስቶች የሚዘጋጀውን የፀረ ስርቆት ቅስቀሳ ከእነርሱ እንዳይወጣ መላ ዘየዱ።)

አራተኛ፡- ስለ ስርቆት አሰከፊነት የሚያስተምር ቢል ቦርድ በመላ ሀገሪቱ ይተከል፤ (የማስታወቂያ ድርጅት ያላቸው ተሰብሳቢዎች ይቺ ፕሮጀክት ከኛ አታልፍም ብለው ማሉ።)

በስርዓት ላይ ለሚኖሩ ሰባ ለሆኑ

እምስተኛ፡- የፀረ ስርዓት ቀን በየዓመቱ ይከበር፡፡ (ቴሽርትና ኮፍያ፣ መድረክና መስተንግዶ የሚያቀርቡ ተሰባሳቢዎች ዓመታዊ ገቢ ተገኝ ብለው ጮሌ ረገጡ፡፡)

ተሰባሳቢዎቹ ሲወጡ የአዳራሹ ዘበኛ በሐዘን ለጓደኛቸው «በሬ ሞተና ፍትሐት ሲፈታ ከበሮው ድምፁ እንዳይሰማ ትሽ፣ ትሽ፣ ትሽ ይል ጀመር፡፡ ከዚያ በፊት እድም! እድም! እድም! ሲል ይሰሙት የነበሩት ጸናጸንና መቋሚያ ምነው ዛሬ ያለውትሮህ ድምፅ እንዳይሰማ ትሽ፣ ትሽ፣ ትሽ ይል ጀመር? ብለው ቢጠይቁት የሞተው በሬ፣ የሚመታው የበሬ ቆዳ ሆኖ በኝኩ ነው፡፡ እንዴት ከበሬ ቆዳ ተሠርቼ በሬ ሞተ ብዬ ከበሮ ልምታ፣ አላቸው ይባላል ብለው ተረቱ፡፡

ገጽ 77
19
ገጽ
1፣
2፣
3፣

«ሀገር ማለት ሰው ነው»

እስቲ መት በለኝ!

ኢትዮጵያ ውስጥ ከሚገርሙኝ ዘፈኖች አንዱ «ሀገር ማለት ሰው ነው» የሚለው ነው። አሥራኤላዊና ጂፕሲ ይህንን ቢሰሙ ምን ይሉ ይሆን? እላለሁ። አይሁድ በመላው ዓለም ለ1900 ዓመታት ያህል ተበታትነው ሲኖሩ በየአካባቢው ሰው ነበራቸው፤ ያውም እንደ ብረት የጠነከረ ማኅበረሰብ፤ ሀገር ግን አልነበራቸውም። ሀገር ማለት ሰው ከሆነ አይሁድ ሀገር ፍለጋ ከሺሕ ዓመታት በላይ መኳተን አልነበረባቸውም። በአውሮፓ የሚኖሩት ጂፕሲዎች የታወቀ ማኅበረሰብ አላቸው። ነገር ግን ሀገር የላቸውም። ሀገር ማለት ሰው ቢሆን ኖሮ ጂፕሲ የሚባል ሕዝብ ብቻ ሳይሆን ጂፕሲ የሚባል ሀገርም ይኖር ነበር። ግን የለም።

በአሜሪካ ወደ አንድ ሚሊዮን የሚጠጉ ኢትዮጵያውያን አሉ። «በአሜሪካ የሚኖሩ ኢትዮጵያውያን» የምትባል ሀገር ግን የለቺም። ሚሊዮን የሚደርሱ ግሪኮች በአሜሪካ ይኖራሉ። «የአሜሪካ ግሪኮች የምትባል ሀገር ግን የለችም። «ግሪክ ሲሠራ አሜሪካ ይኖራል፤ ሲያረጅ ግሪክ ይጠራል» የተባለው ሀገር ሰው ብቻ ስላልሆነ ነው።

ሰዎች ተሰብስበው ሀገር ሊመሠርቱ አይችሉም። በየሀገሩ የተሰበሰቡ ማኅበረሰቦች «ኮሙኒቲ» ይባላሉ እንጂ ሀገር አይባሉም። ሀገር ሀገር ለመሆንና ለመባል ከሰው በተጨማሪ የምትፈልገው ብዙ ነገር አላትና። ሀገርን ሀገር ለማስባል መሬትም ያስፈልጋል፤ መሬት ሳይኖርህ ሰው ስለሰበሰብክ ብቻ ሀገር ልትሆን አትችልም። ያውም የእኔ የምትለው፤ የምትሞትለትና የምትሰሩለት ታሪካዊ መሬት ያስፈልግሃል።

አይሁድ በ1930 አካባቢ በኡጋንዳ ኡዋሲን ጊሹ (Uasin Gishu County) በተባለ ቦታ እንዲሠፍሩና ሀገር እንዲኖራቸው ታስቦ ነበር። እንደ ቴዎዶር ሽርዝል ያሉ ታላላቅ የጽዮናዊነት መሪዎችም ለጊዜውም ቢሆን ተሰማምተውበት ነበር። ብዙጎኑ አይሁድ ግን «ሀገር ማለት የሆነ መሬት አይደለም። ታሪካዊ መሬት ነው» ብለው ተቃወሙት። ሀገር ማለት የሆነ መሬት ብቻ ቢሆን ለአይሁድ ከዛሬዋ አሥራኤል ይልቅ በአየር ንብረትና በተፈጥሮ ማዕድን፤ ብሎም በአቀማመጥ ኡጋንዳ ትሻላቸው ነበር።

ባድሜ ለምትባል ከጦርነቱ በፊት ብዙው ሕዝብ ሰምቷት ለማያውቅ መሬት የተደረገውን ጦርነት የረሳ ሰው ነው «ሀገር ማለት ሰው ነው» የሚል። ሀገር ማለት ሰው ከሆነ ለባድሜ የተደረገው ጦርነት ለማን የተደረገ ነው ሊባል ነው? በሄግ ፍርድ ቤት የነበረው ክርክርሰ የመሬት ክርክር እንጂ የሰው ክርክር ነበር እንዴ?

ሀገር ማለት ሰው ቢሆን ኖሮ ሰው ስለ ሀገሩ ሲያነሣ ወንዙን፣ ተራራውን፣ ሸለቆውን፣ ሜዳውን፣ ጫካውን እያነሣ ለምን ይዘፍን ነበር? «ያገሬ ተራራ ወንዛ ወንዙ ለምለም

እማማ ኢትዮጵያ ኑሪ ለዘላለም» ለምን ይል ነበረ?

ሀገር ማለት ሰው ከሆነ ይህ የኔ ክልል፣ ጎጥና መንደር ነው የሚለው ክርክር ከየት ይመጣ ነበር? ሀገር ማለት ሰው ከሆነ የተለየና የታወቀ የሀገር ድንበርና ካርታ ለምን ያስፈልግ ነበረ? ሰውማ የትም ነው የሚኖረው። ካርታ አያሻውም። ሀገር ማለት ሰው ከሆነ ለምን የአብዛኞቹ ሀገሮች ብሔራዊ መዝሙር ስለ መሬቱና ስለ ድንበሩ ያወራል? ሀገር ማለት ሰው ከሆነ ለሰው ፓስፖርትና ቪዛ ለምን ያስፈልገዋል? ሰው ያለበት ቦታ ሁሉ ሀገሬ ስለሆነ ለምን እንደፈለግኩ ወጥቼ አልገባም? አንድ ሰው ወደ አንድ ሀገር ገባ የሚባለው ወደ መሬቱ ሲገባ እንጂ የሀገሩን ሰው ሲያገኝ ነው እንዴ? ምናልባትም ከአንታርክቲካ በቀር ቪዛ መጠየቅ ያለበት ሀገር አልነበረም። እርሱ ሰው

የለበትምና «ሀገር ማለት ሰው ነው» የሚለው አይመለከተውም። ሀገር ማለት ሰው ከሆነ በሰማይ የሚሄድ አውሮፕላን «የአየር ክልሌን ጣሎ በሎ መሚገት ምን የሚሉት ሞኝነት ነው? ሰውን አልጣሰ፣ የጣሰው አየር ነው።

ደግሞም አገር ማለት መሬት ብቻ አይደለም። ያማ ቢሆን ኖሮ አንታርክቲካ ሀገር ይሆን ነበር። ያማ ቢሆን ኖሮ በዓለም ላይ የሚገኘው ወደ ሃምሳ የሚጠጉ ሰው አልባ ደሴቶች (noncumene) «ሀገር ተብለው በተባበሩት መንግሥታት ይመዘገቡ ነበር። ሀገር ማለት መሬት ቢሆን ኖሮ መሬት ያለው ሁሉ ሀገር ይኖረው ነበር። የአሜሪካ ሕንጻዎች፣ የአውስትራልያ አበርጅኖች፣ ከጥንት ጀምሮ የሚኖሩበት መሬት አላቸው። የራሳቸው የሆነ ሀገር ግን የላቸውም። ደቡብ ሱዳናውያን የራሳቸው የሆነ የሚኖሩበት መሬት ነበራቸው፤ ሀገር ለመሆን ግን መዋጋት ነበረባቸው። ደቡብ ሱዳኖችን ያን ሁሉ ዘመን ያዋጋቸው የመሬት ጥያቄ ሳይሆን የሀገርነት ጥያቄ ነው። የራሳቸውን ሥልጣን መሬት አግኝተው እንኳን ሀገር ለመሆን ገና እየተሠሩ ነው። ፍልስጤማውያን ይብዛም ይነስ የሚኖሩበት መሬት አላቸው። አገር ግን የላቸውም።

አገር ከዚህ ሁሉ በላይ ነው። ሰው፣ ሰው የኖረበትና ታሪክ የሠራበት መሬት፣ ማኅበረሰብ ከማኅበረሰብ፣ ሰው ከሰው፣ ሰው ከማኅበረሰብ፣

ሰው ከመራት፣ ሰው ከአራዊት፣ ሰው ከተፈጥሮ፣ ሰው ከወራሪ ጋር የነበረው ትግል፣ ውጊያና ወዳጅነት፤ የተረተው ተረት፣ ያወጋው ወግ፣ የፈጠረው አፈ. ታሪክ፣ ያከማቸው ትዝታ፣ ሰው ለመራቱ፣ ለወገኑና ለእምነቱ የከፈለው መሥዋዕትነት፤ የዘፈነው ዘፈን፣ ያቅራራው ቀረርቶ፣ የፎክረው ፋኩራ፣ ያገኘው ድልና የተሸከመው ሽንፈት፤ ያደረሰው በደልና የደረሰበት በደል ይህ ሁሉ ነው ሀገር።

መግለጫው ቅርስ፣ መዋሐጃው ባህል፣ መታያው ልብስና መዋቢያው ጌጣጌጥ፣ መገናኛው ቋንቋ፣ መዝናኛው ጭፈራ፤ ማስተማሪያው ተረት፣ መክበሪያው ዓመት ባል፣ መጠበቢያው ምግብ፣ መቆዘ ሚያው እንጉርጉሮ፣ መተከካው ልቅሶ፣ መተኪያው ልደት፣ ማሳረጊያው ቀብር፤ መገምገሚያው ምግባር፣ ማነወሪያው ነውር፤ መኩሪያ ጀግንነቱ፣ ማፈሪያ ገመናው፤ መደበቂያ ቤቱ፣ መመሪያ ጫካው፤ ይህ ሁሉ ነው ሀገር። ታሽቶ ተገርኝቶ ያመጣው አንድነት፣ ተጣልቶ ተባልቶ ያመጣው ልዩነት፣ እንደ ዘሐ ዘጊ የተጠላለፈው፣ እንደ እግር ሠንሠለት የተቆላለፈው፣ ሲፈተል፣ ሲገመድ፣ ሲባዘት፣ ሲዳወር፣ ሲከካ፣ ሲሰለቅ፣ ሲጣላ፣ ሲታረቅ፣ ሲያውቅና ሲማይም፣ ሲሠለጥንና ሲደኸይ፣ ሲሰፋና ሲጠብ፣ የኖረውና የኖረበት፣ የኖረለትም ነው ሀገር።

ሀገር ትዝታ ነው። የትም ቦታ ስትሄድ ጠምዶ የሚያመጣህ። ምንም ሥጋ ብትቆርጥ ከብቱ ትዝ ይልሃል፤ ምንም ቢቸ ዳር ብትዝናና ወንዙ ትዝ ይልሃል፤ ምን በሸቱ ብትታጠን አፈሩ ይሸትሃል፤ ምን በሥጋጃ ላይ

ብትሄድ ጉዝጓዙ ይመጣብሃል። በኮምፒውተር እየሠራህ ያባካኸው ጭቃ ይናፍቅሃል፤ በጄት እየበረረክ አህያና በቅሎው ያምርሃል፤ ማንሐተን ተቀምጠህ ሰባተኛ፤ ሎንደን ተቀምጠህ ቂርቆስ፤ ኖርዌይ ሆነህ ጅግጅጋ፤ ካናዳ ሆነህ ሐረር ይወዘውዝሃል። ሀገር ማለት ትዝታ ነው።

ሀገር ማለት ከምትገልጠው ብታስበው፤ ከምትኖርበት ብትሞትበት፤ ከምትስቅለት ብታለቅስለት የምትመርጥለት ነገር ነው። ሀገር ማለት ትተኸው ብትሄድ ትቶህ የማይሄድ፤ በራቅከው ቁጥር ልብህ ውስጥ በቅርበት የሚቀር፤ ባወቅከው ቁጥር የምትንገበገብለት፤ በተረዳኸው ቁጥር የምትሳሳለት፤ አንተን እርሱ ውስጥ እንደምታገኘው ሁሉ እርሱንም አንተ ውስጥ የምታገኘው፤ የተሠራህበት ውሐድ፤ የተቀረጸከበት ማንነት ነው ሀገር።

ሀገር ማለት ሰው ብቻ ቢሆን ኖሮ ዘመድ የሌለው ሰው ወደ ሀገሩ ለመምጣት ባልናፈቀ ነበር። ሀገር ማለት ሰው ብቻ ቢሆን ኖሮ ዘመዶች ሁሉ ከእርሱ ጋር ውጭ የሚኖሩለት ሰው «ሀገሬን ሀገሬን» እያለ መከራ ባላየ ነበር። ሀገር ማለት ሰው ብቻ ቢሆን ኖሮ ሰዎች በየዘመናቱ የበደሉት ሰው ሀገሬ በደለችኝ ባለ ነበር። ሀገር ማለት ሰው ብቻ ቢሆን ኖሮ ሰው ስለ ሀገሩ ሲያሰብ ተራራውና ወንዙ፤ አዕዋፉና አራዊቱ፤ ማሳውና ቀየው ለምን ትዝ ይለው ነበር። ሀገር ማለት ሰው ብቻ ቢሆን ኖሮ ያሸነፈ አትሊት፤ ደል ያደረገ ኳስ ተጨዋች ባንዴራው ሲሰቀል ለምን ያለትስ ነበር?

«አዙረህ አዙረህ ሀገራ ሙሉህን»

በሹም የታዘዘ አፈር አታልብሰህ። ብሎ ለምን ያንጎራጉር ነበር? ዐጽሙ በአፈሩ እንዲያርፍ ለምን ይናዘዘ ነበር? ለምን ሙሾውን፣ የሠርግ ዘፈኑን፣ ወገን ማዕረጉን ይፈልገው ነበር?

ሀገር በአርምም እንጂ በንግግር፣ በተግባር እንጂ በዝርዝር ሊናገሩላት የማይቻል ነገር ነው። ውጥንቅጥ ሰበዞች የሰፉት ሞሰብ፣ ዓይነተ ብዙ ድርና ማጎች የሸመኑት ጋቢ፣ ልዩ ልዩ ቅመሞች የሠሩት ወጥ፣ ብዙ ገባሮች የፈጠሩት ዓባይ፣ ብዙ ትውልዶች የከመሩት ተራራ፣ ከአራቱ አቅጣጫ ተሰብስቦ በአንድ ወፍጮ የተፈጩ አህል፣ ከየአበባው ተቀሰሞ በአንድ ቀሬ የተሠራ ማር፣ ከየአህሉ ወጥቶ በአንድ ማድጋ የተጠመቀ ጠላ፣ ከየ እንጨቱ ተለቅሞ በአንድ ጽንሐ የታጠነ ዕጣን ነው ሀገር።

ሀገር ማለት ሰው ነው? እስኪ ሙት በላኝ!

የደጃች ውቤ ልቅሶ

ዐፄ ቴዎድሮስ በበጌምድር ማንም ለሞተ ዘመዱ እንዳያለቅስ የሚል ዐዋጅ ዐውጀው «ሰው ሁሉ ዕንባውን ያጠጣ ነበር።» በዚህ መካከል ደጃች ውቤ ሞቱና ለእቴጌ ጥሩ ወርቅ ወደ መቅደላ መርዶ ተላኩ። ዐፄ ቴዎድሮስም ሕዝቡን «ለደጃች ውቤ አልቅሱልኝ» በለው አዘዙ። ሰውዎ ሁሉ ዘመዱ ሲሞት የቀረበት ልቅሶ ያን ጊዜ ወጣለት። ይህንን ያየች የበጌምድር አልቃሽ፤

የኒታ ደጅ አዝማች ሁልጊዜ ደግነት

ዛሬ እንኳን ለድሃው ዕንባ አስተረፋለት፤ ብላ ገጠመች ይባላል።

ያን ቀን በበጌምድር ወጥቶ የማያውቅ ሰው አደባባይ ወጥቶ፣ ተለቅሶ የሚያልቅ ልቅሶ ተለቀሰ ይባላል። ከወጣው በጌምድሬ መካከል ደጃች

ውቤን የሚያውቃቸው፣ ለደጃች ውቤም ያለቀሰላቸው ጥቂት ነው አሉ። አብዛኛው ሰው ያለቀሰው ከዚህ በፊት ለሞተውና ተከልከሎ ሳያለቅስለት ለቀረው ዘመዱ ነበር። በየሚርገኛው የወረደው ሙሾ ደጃች ውቤን ከሚያስታውስ ይልቅ ቴዎድሮስን የሚወቅሰው ይበዛ ነበር አሉ። በዚህ የተነሣ የደጃች ውቤ ልቅሶ በድምቀት ተወዳዳሪ አጥቶ ይኖራል።

ምክንያትና ሰበብ ይለያያሉ። ምክንያት የአንድ ነገር መነሻ ሥር መሠረቱ፣ ቫይረሱና ጀርመ፣ መንግሥቱና መብቀያው ነው። ሰበብ ግን ያ በአንዳች ምክንያት ሲበቅል፣ ሲያድግ፣ ሲጎነቁል፣ ሲከካ፣ ሲበካ የኖረ ጉዳይ የሚገለጥበት ምቹ አጋጣሚ ነው።

«አንኳን አናቱ ሞታ አንዲያውም አልቅስ አልቅስ ሲለው» የኖረ ሰው «ዋይ» ብሎ የሚወጣለት ቀን። የቤጌምድርን ሰው በነቂስ ወጥቶ አንዲያለቅስ ያደረገው ምክንያት የደጃች ውቤ መሞት አልነበረም። የቴዎድሮስ አስተዳደራዊ በደል እንጂ። ዐፄ ቴዎድሮስ ሞጣ ሄደው ሬሳ በሬሳ አድርገውት ሲመጡ፤

ሞጣ ቀራንዮ ምነው አይታረስ

በሬሳ ላይ መጣሁ ከዚያ አስከዚህ ድረስ፤

ተብሎ ተለቅሷል። ንጉሥ ግን አልሰሙም። ሸዋ ወርደው የሰውን እጅ እየቆረጡ ገደል ሲከቱትም፤

ዐፄ ቴዎድሮስ እጅግ ተዋረዱ

የሸዋን ሰው ሁሉ እጅ ነሥተው ሄዱ፤ ተባለ። ንጉሥ ግን አልሰሙም።

ጎጃም አገው ምድር ሄደው የደጃች ጓሉን ሠራዊት ገጥመው ድል ካደረጉ በኋላ የተማረከውን ስምንት ሺ ሠራዊት እንደ ከብት አሳርደው ባደሩ ጊዜ፤

አንጥረኛው ብዙ ከንጉሡ ቤት

ባል አልቦ አደረጉት ይኼን ሁሉ ሴት፤

ተብሎ ተለቀሰ። ንጉሥ ግን አልሰሙም።

ከጣና ምጽርቱ ደሴት ተነሥተው የደንቢያንና የበጌምድርን ሰው በየቤቱ እያሰገቡ አሳት ባንደዱት ጊዜ፤ የበጌምድር አልቃሽ፤

እግዚርና ንጉሥ ተጣልተው ቁመው

ቅዱስ ሚካኤልን ዳኛ አሰቀምጠው

እግዚር በግራ ነው ንጉሡ በቀኝ

በል ፍጅና ስጠኝ ሲሉ ሰማሁኝ፤ ብላ አለቀሰች ። ንጉሥ ግን አልሰሙም።

የጎጃምም አልቃሽ ሜሜን በዘረፉት ጊዜ፤

ልብሱንም ገፈፈው ለበሰው አርዘኛ

በሬዩንም ነዳው አረደው ነፍጠኛ

እህሌንም ዘረፈው በላው ቀለበኛ

ንጉሥ የቀረዎ ጥቂት አማርኛ

ምነው ሆድ እይዘርፉ አርፌ እንድተኛ፤ አለች አሉ። ንጉሥ ግን አልሰሙም።

ይህ ሁሉ ብሶት በሕዝቡ ውስጥ ታምቆ ይኖር ነበር። ብሶቱም እንደ ሙዳየ ምጽዋት በየቀኑ እየተጠራቀመ፤ እንደ ፍግ እሳት ውስጡን እየፋመ፤ እየብተከተከው ኖሯል።

የኢትዮጵያ ሕዝብ እንዲህ እንደዛሬ ሰላማዊ ሰልፍ፣ ጋዜጣ፣ ሬዲዮ፣ ፌስ ቡክና ሚዲያ ከመግጣቱ በፊት የብሶቱ ማውጫ፣ የሐሳቡም መግለጫ የልቅሶ ላይ ሙሾ ነበር። ቴዎድሮስ ይባሉ ብለው የከለከሉት እርሱን ነው። ማንም ልቅሶ እንዳይቆም፣ ማንም ሙሾ እንዳያወርድ ዐወጁ። «የሚያስቆጣ ነገር ነግሮ አትቆጣ ይለኛል» እንደሚባለው።

ሰውን ከብሶቱ በላይ ሁለት ነገር ይጎዳዋል። ብሶት ሰሚና ብሶት ማሰማት ሲከለከል። ሰው ዘመድ ሲሞትበት እንኳ ምንም እንኳን ዘመዱን ከሞት ባይመልሰውም፤ «አልቅሼ ይውጣልኝ» ይላል።

በትግርኛ «ካሰለቀሰኝ ይልቅ አታልቅሰ ያለኝ ያመኛል» የሚል አባባል አለ::

ሰው አልተናገረም ማለት የሚናገረው ነገር የለውም ማለት አይደለም::

ሰው አላመጸም ማለት የሚያሳምጽ ነገር አልገጠመውም ማለት አይደለም:: ሰው አልተቃወመም ማለት የሚቃወመው ነገር የሰው ማለት አይደለም:: ሰው ዝም ሲል ተስማምቷል ማለት አይደለም::

እንደ ደጃች ውቤ ልቅሶ ሰበብ እየጠበቀ ይሆናል እንጂ::

የደጃች ውቤ ሞት የልቅሶው ሰበብ ነበር እንጂ ምክንያት አልነበረም::

የጣልያን ጊዜ ለጣልያን የገባ ባንዳ አራዳ ወርዶ የአራዳን ሴቶች አዳሪዎች እንደ ጌቶች እንደ ጣልያኖች በጥሬና በካልቶ ሲማታ ያቅጥ የአራዳ ሴቶች፤

በጥሬም ተማታ

በካልቶም ተማታ

እንገናኛለን የዘመመ ሊታ::

ብለው ገጠሙበት አሉ:: አልቀረም:: የጣልያን ዘመን ዘምቶ በርበኞችና እንግሊዝ ወደ አዲስ አበባ ሲገመገሙ ያ ባንዳ መግቢያ አጣ:: የተመካባቸው ጌቶችም ዘመኑ ለእነርሱም ዘምቶባቸው ነበር::

ሊያስጥሉት አልቻሉም። ወድቀህ ተነሣ የሚለው አጥቶ እሪ በከንቁ ላይ ተገደለ አሉ።

ሰበቦችን ማስተንፈስ ቀላል ነው። የበጌምድር ሰውም ደጃች ውቤን ለመስግኖ የሆዱን ሁሉ አልቅሶ ወጣለት። ግን ብሶቱ እንጂ ችግሩ አልወጣለትም። ደጃች ውቤ የልቅሶው ሰበብ እንጂ ምክንያት አልነበሩምና። የልቅሶው ምክንያት ሳይፈታ፤ የቴዎድሮስም ጭካኔ ከተስፋ መቁረጥ ጋር እየባሰ መጥቶ የመቅደላው ጦርነት እያዘገመ ደረሰ። የአራዳ ሴቶች «የዘመመ ለታ» እንዳሉት የቴዎድሮስ ዘመን ዘመመ። ሕዝቡ የእርሳቸውን ርዳታ ሳይሆን እርሳቸው የሕዝብ ርዳታ የሚፈልጉበት ዘመን መጣ። በጀግንነታቸው ካደነቃቸው፣ የንግሥና ዘር የለህም እየተባሉ እንኳን ካነገሡቸው፣ ዛሬም ድረስ ከማይረሳቸው ሕዝብ ጋር ተጣልተው ብቻቸውን ከጥቂት ባለሟሎቻቸው ጋር መቅደላ ላይ ቀሩ።

ከሕዝቡ ጋር ያጣላቸውን፣ ያላግባባቸውንና ቀስ በቀስም ከሕዝብ ልብ እያወጣ ያመጣቸውን የችግሩን ምክንያት ሳይፈቱት፣ ራሱ ችግሩ ተብትቦ መቅደላ ላይ ጣላቸው። የንግሥናቸው ዘመን በጨመረ ቁጥር ችግሩን ለመፍታት የነበራቸውን ዕድል እያጡት፣ ችግሩን ከመፍታትም ይልቅም ችግሩን ሕዝቡ እንዳይናገር ወደማድረግ እየገቡ፣ የሚያስለቅሰውን ምክንያት ከማጥፋት ይልቅ እንዳያለቅስ እያወጁ፣ በትልቅ ጉዳይ ወደ ዙፋን የመጡት ቴዎድሮስ በትንሽ ጉዳይ ተሰናቡቱ።

ባለፉት ሰሞናት በተለያዩ የሀገራችን አካባቢዎች ያየናቸው የሕዝብ ተቃውሞዎች መተንተን ያለባቸው፤ ሰበብ ናቸው ወይስ ምክንያት፤ በሚለው መሆን አለበት። የማስተር ፕላን ጉዳይ ሰበብ ነው ወይስ ምክንያት? ሳይፈቱ ለኖሩ ችግሮች የመግለጫ ሰበብ ሆናቸው ወይስ ጥያቄው ፕላን ነው? «የአማራና ቅማንት» ጉዳይ ያንን ያህል ያወዛገበውና ደም አስከማፋሰስ የደረሰው የመሬቱ ጥያቄ የችግሩ መግለጫ ሰበብ ነው ወይስ በራሱ ምክንያት ነው። እነዚህ ነገሮች የበሽታው ምልክቶች ናቸው ወይስ ራሱ በሽታው ነው። ያየው ትኩሳቱን ነው ወይስ ጀርምና ቫይረሱን? ለዚህ መልስ የሰጠን ጊዜ ነው ከመቅደላ የምንተርፈው። አንዳንድ ጊዜ ይህን መሰል አጋጣሚዎች የኖረን ችግር፣ ያልተመለሰን ጥያቄ፣ የተበላሸን አሠራር ወይም የተነፈገ ፍትሕ የመግለጫ አጋጣሚዎች ሊሆኑ ይችላሉ።

መልካም አስተዳደር ከሰብሰባ ይልቅ ቁርጠኝነት፣ ሥርዓት (ሲስተም)፣ ሳይንሳዊ አካሄድ፣ ፍትሐዊና ዲሞክራሲያዊ መንገድን ይጠይቃል። አሁን በየመድረኩ የሚነሡት ችግሮች አይደሉም፣ የችግሮቹ መግለጫዎች ናቸው። ነገሩ አንደ ደጃች ውቤ ልቅሶ ላልተለቀሰለት፣ ለማልቀስም ዕድል ለታጣለት ነገር ማልቀሻ ነው የሆነው። የሆኑ ሰዎችን ከቢሮ ማባረር አንደ ደጃች ውቤ ልቅሶ ማስተንፈሻ እንጂ መፍቻ አይሆንም። ችግሩን ከመሠረቱ አጥንቶ እንዳያዳግም አድርጎ ከመፍታት ይልቅ በሰብሰባ ብዛት ለመፍታት መሞከር አሁንም አንደ ደጃች ውቤ ልቅሶ

ነው የሚሆነው። በደጃች ውቤ ልቅሶ፤ ለክረመው ሚች የበላውን እርም
እያሲታውሰ ብሶቱን ተነፈሰበት እንጂ ሕዝቡ ችግሩን አልፈታበትም።
የሚያይና የሚሰማ ቢኖር ኖሮ ግን የሕዝቡን የምሬት መጠን የደጃች
ውቤ ልቅሶ ያሳይ ነበር። ቴዎድሮስ የደጃች ውቤን ልቅሶ የፈቀዱት
ለሕዝቡ ብለው ሳይሆን ለእኩይነቱ ብለው ነበር፤ ሕዝቡ ለራሱ ብሶት
ማስተንፈሻ አደረገው እንጂ።

አሁንም ሰበቡን ትተን ምክንያቱን እንፍታ። አለማልቀስ አንድም
የልቅሶውን አለመፈቀድ፣ አለበለዚያም የልቅሶው መዳፈን እንጂ
የሚያስለቅስ ነገር አለመኖርን አያሳይምና። ተለቀሰ ማለትም
የሚያስለቅሰው ነገር ተፈታ ማለት አይደለም። ሙሾ ወረደ ማለት
እንጂ። ከሰበቡ ወደ ምክንያቱ።

ሕዝብን የሚያዳምጥ መንግሥት፤ መንግሥትን የሚያዳምጥ ሕዝብ

ሀገር ሰላም እንድትሆን፤ ሰላም ሆናም በብልጽና ኅዳና እንድትገለጽ ከተፈለገ ሁለት ነገሮች ያስፈልጋታል። ሕዝብን የሚያዳምጥ መንግሥትና መንግሥትን የሚያዳምጥ ሕዝብ። ማዳመጥ ከመስማት ይለያል። መስማት ጆሮ ለተፈጠረለት ሁሉ የሚቻል ነው። ይህን ድህረ ሰናኑን እንኳን ስንትና ስንት ድምፆችን ፈልገንም ሳንፈልግም እንሰማለን። ማዳመጥ ግን ሦስት ነገሮችን ይፈልጋል። ይሁንን ብሎ መስማት፤ ሰምቶ ማስተዋል፤ አስተውሎም መመለስ።

ሕዝብን የሚያዳምጥ መንግሥት ስንልም ይሁንኝ ብሎ ሕዝቡን የሚሰማ፣ ሰምቶ ሕዝቡ ምን እንዳለው የሚያስተውልና ከዚያም እስተውሎ መልስ የሚሰጥ መንግሥት ማለት ነው።

ለሕዝብ የመናገር ነጻነት ብቻውን ምንም አያደርግለትም። የመደመጥ መብት ከሌለው በቀር። ሰሚ ከሌለ እንኳን ሕዝብ ፈጣሪ አይናገርም። ቢናገርም ጥቅም የለውም። ለዚህም ነው ሊቃውንቱ እንደሚነግሩን መላእክት እስኪፈጠሩ ድረስ ፈጣሪ ፍጥረታትን በእርምጃ ብቻ የፈጠረው። ለምን? ቢሉ ሰሚ ሳይኖር መናገር ምን ያደርጋል ብሎ። መላእክት ከተፈጠሩ በኋላ ግን «ብርሃን ይሁን» ብሎ ሲናገር እንሰማለን። አሁን ሰሚ ተገኝቷልና መናገር ዋጋ አለው።

ሕዝብም መናገሩ ብቻ ጥቅም የለውም። የተናገረውን የሚያዳ ምጣው መንግሥት ያስፈልገዋል። ሕዝብ የሚያዳምጠው ሲያጣ ጩኸቱን የሚያዳምጠው አጥቶ ቤቱ እንደተዘረፈበት ውሻ «ነባይነ ነባይነ ከመ ዘኢነባይነ ከነ - ጩኸን ጩኸን እንዳልጮኸን ሆንን» ብሎ አይቆመጥም። ራሱን በራሱ ማዳመጥ ይጀምራል።

የልቤን መከፋት ሆዴ አያዳመጠ

ሲመረው ነው መሰል ነገር አላመጠ፤ የሚል የቆለኛ ፉከራ አለ።

ሰውዬው በልቡ መከፋቱን ለሰው ቢናገር ቢናገር የሚሰማው አጣ። እርሱ ሰሚ ሲያጣ ሆዱ ግን የልቡን መከፋት እየሰማ ይቃጠል ጀመር።

የብርቆ አደሮች ስብሰባ እና ሌሎች

በኋላም ሆኖ እየቆረጠ ሲሄድ ጊዜ ነው ይህንን የፎከረው። ሕዝብ ራሱን ማዳመጥ ሲጀምር «ሲመረው ነው መሰል» የሚለው ፉከራ ሳይ እየደረሰ ነው ማለት ነው። ከዚያ በኋላ የሚሆነውን ለመገመት አስቸጋሪ ነው። ሕዝብን በርእዮተ ዓለም፣ በሐሳብና በአመለካከት እንደ ለማድረግ እጅግ ጽኑ ትግል፣ እጅግ ብርቱ ጥረት፣ እጅግ ብዙ ልፋት ይጠይቃል። ሕዝብን በቀላሉ የሚያስተባብረው አንድ ነገር ነው። መጠቃት ወይም መገፋት። ያን ጊዜ ወዲያ ማዶ ሆኖ አንዱ የተጣራውን ወዲህ ማዶ ሆኖ ሌላው ይሰማዋል።

እዚያ ማዶ ሆኖ አንድ ሰው ተጣራ

እዚህ ማዶ ሆኖ ሌላ ሰው ወይ አለው

ጎበዝ ተነቃቃ ይህ ነገር ለኛ ነው፤ ማለት የሚችለው የሚያዳምጥ መንግሥት ካለ ብቻ ነው።

መንግሥት ሕዝብን ይሁነኝ ብሎ ነው ማዳመጥ ያለበት። አንዳንድ ጊዜ ሕዝብ የተናገረው ላይደርሰው ይቻላል። አንዳንድ ጊዜ ደግሞ ሕዝብ ያልተናገረውን ሊሰማ ይችላል። ሕዝብ የተናገረው ለመንግሥት ካልደረሰው ወይም ሕዝብ ያልተናገረውን መንግሥት ከሰማ፣ አወደድ ባዮች ለመንግሥት የሚያስፈልገውን ትተው መንግሥት የሚፈልገውን ብቻ ይነግሩታል ማለት ነው። ሕዝብ ብዛት ብቻ አይደለም ያለው። ውጥንቅጥም ነው። በእምነት፣ በርእዮተ ዓለም፣ በመፍትሔ አቅጣጫ።

በባህልና ቋንቋ፣ በዕውቀትና ሥልጣኔ፣ በዕድሜና ጾታ የተወነቀጠ ነው - ሕዝብ። ሕዝብን ማዳመጥ ማለት እነዚህን ሁሉ በየመልካቸው ማዳመጥ ማለት ነው። ሕዝብ ውስጥ መንግሥትን የሚወዱና የሚደግፉ፣ መንግሥትን የሚጠሉና የሚቃወሙም አሉ። ሕዝብን ማዳመጥ ማለት እነዚህን በየመልካቸው ማዳመጥ ማለት ነው።

ሕዝቡ ይህንን ሲል ምን ማለቱ ነው? ለምን እንዲህ አለ? ምን ስለ ሠራሁ ወይም ምን ስላልሠራሁ ነው? የትኛውን ችግርን ስፈታው የሕዝቡ ጥያቄ ይመለሳል? ብሎ ማስተዋል ነው ሕዝብን መማዳመጥ ማለት። ሕዝቡ ስላልገባው ነው? ስላልተረዳ ነው? ስላልተማረ ነው? ስላልሠለጠነ ነው? እያሉ ጠያቂውን የችግሩ መነሻ ማድረግ ሕዝብን ያለመስማት ዋናው መግለጫው ነው። «ደንበኛ ንጉሥ ነው» እያልን «ሕዝብ ንጉሥ ነው» የሚለውን እንዴት መቀበል ያቅተናል? «ደንበኛ አይሳሳትም» እያልን «ሕዝብ አይሳሳትም» የሚለውን እንዴት ማመን ይሳነናል?

በደርግ ጊዜ በአንድ አካባቢ የሚኖር የገጠር ሕዝብ ያምጻል። መሬት ሲከፋፈል የመሬት አከፋፋይ ኮሚቴዎች በጉቦ አስቸገሩት፤

ከዛፍ ወደ ዛፍ ላይ ትዘላለች ጦጣ

መሬትን ያገኘ ኮሚቴን ያጠጣ፤ ብሎ ዘፈነ። የሰማው ግን አልነበረም። ትንሽ ቆይቶ የመንደር ምሥረታ ተባለና የኖረበትን ቀዩ ልቀቅ ተባለ።

ቤቱን አፍርሱ አሉን የበላንበትን

ማፍረስስ አልጋውን ትኋን ያለበትን፤ ብሎ ዘፈነ። የሰማው ግን አልነበረም። ትንሽ ቆይቶ ደግሞ ልጆችህ ይዘመቱ ተብሎ ወታደሩ ተመራበት።

ልጅህን አምጣ ይላል የኛ ዘመናይ

እኔ ልጄን ስወልድ አዋልዶኛል ወይ፤ ብሎ ገጠመ። የሰማው ግን አልነበረም።

በመጨረሻም ከአንግዲህ ደርግ ጠላታችን ነው። ለጠላታችን ለደርግ አንገዛም ብሎ ተማማለ። ነገሩ አየከረረ መሄዱን የሰሙ ካድሬዎች ወረዳና ሕዝቡን ሰበሰቡት። ሲነግሩት ዋሉ። ሲሰማቸው ግን አልዋለም። ስብሰባው ሲያልቅ «ጠላቶቻችን ይውደሙ» ብሎ ካድሬው መፈክር አሰማ። ሕዝቡም በአንድ ድምፅ እጁን አውጥቶ «ይውደሙ» አለ። ካድሬዎቹም ደስ ብሏቸው ስብሰባውን በመፈክር አሳርገው ሄዱ። ለአለቆቻቸው ሕዝቡን አሳምነው እንዳሰፎክሩት ተናገሩ። ሕዝቡ ያለው ሌላ እነርሱ ያዳመጡት ሌላ።

ሕዝብን ማዳመጥ ማለት ሕዝብ የሚለውን ለማዳመጥ መቻል ነው። በተለይ የኢትዮጵያ ሕዝብ ቅኔ ሕዝብ ነውና ሕዝቡን ለማዳመጥ ባለቅኔ መንግሥት ያስፈልገዋል።

ሕዝብን የሚያዳምጥ መንግሥት ማዳመጡን በሚሰጠው ምላሽ ነው የሚገልጠው። ምላሹ የሚወሰነው ለማዳመጥ በሰጠው ማስተዋል ነው። የመጣው ከዚህና ከዚያ፣ ከነ እንቅጌና ከነ እንቅጥ ነው ማለቱን ትቶ ሕዝብ ተናግሯል ብሎ የሚያምን ከሆነ፣ ያንንም ይዞ ከየዓይነቱ ሕዝብ ጋር የሚመክር ከሆነ፣ መክሮም መንግሥት የሚፈልገውን ሳይሆን ሕዝቡ የጠየቀውን የሚመልስ ከሆነ፣ መንግሥት «ሕዝብን የሚሰማ መንግሥት» ይባላል።

ሕዝብን የሚሰማ መንግሥት መንግሥትን የሚሰማ ሕዝብ ለመፍጠር ይችላል። ሕዝብ የሚያከብረውን፣ የሚወደውንና ይሰማኛል ብሎ የሚያምነውን መንግሥት ይሰማል። መደማመጥ የጋራ ነው። ሕዝብ ፈጣሪው የሚለውን የሚሰማውኮ «ፈጣሪዬ የምለውን ይሰማኛል» ብሎ ስለሚያምን ነው። ፈጣሪ አይሰማኝም ካለማ ፈጣሪውን መስማት ያቆማል። ማንም የሚያዳምጠውን አያዳምጥም። ፈጣሪም «ት እንዋቀስ» ያለው የሚወቀስ ነገር ኖሮት ሳይሆን ሕዝቡን እንደሚያዳምጥ ሲናገር ነው።

«ሕዝብ መንግሥት አያዳምጠኝም» ብሎ ተስፋ ሲቆርጥ፤ ቀስ በቀስ መንግሥትን ማዳመጥ ያቆማል። መንግሥት የመናገሪያ መሣሪያ ስላለው ብቻ ይናገራል፤ ሕዝብም ጆሮ ስላለው ብቻ ይሰማል፤ ግን አያዳምጥም። ነገሩን አውነት ነው ብሎ አይቀበለውም። ለእኔ ነው ብሎ ልብ አይለውም። አዳምጦም የሚፈለገውን ምላሽ አይሰጠውም።

የጦርድ ለይሮች ስብሰባ እና ሌሎች

እንተ ስትናገር ያልፋል በእኔ ላይ

እኔም ስናገርህ ያልፋል ባንተ ላይ

ከንግዲህ ሆነናል ወንዝና ድንጋይ፤ የተባለውኮ ያለምክንያት አይደለም።

ወንዝ በድንጋይ ላይ ሲያልፍ ይጮካል ግን ድንጋዩ አይሰማውም።

ድንጋዩም ውኃው በላዩ ላይ ሲያርፍ ይጮካል፤ ግን ወንዙ አይሰማውም።

ሕዝብን የማያዳምጥ መንግሥትና እርሱ የሚፈጥረው መንግሥትን የማያዳምጥ ሕዝብ እንዲህ ናቸው።

ጆሮ እና ቀንድ

አንድ ጥጃ የሚያሳድግ ሰው ነበር። ጥጃውን ሲፈልግ ጆሮውን ይጎትተዋል፤ ሲፈልግ በዱላ ይመታዋል፤ በጅራፍ ይዠልጠዋል፤ ሲፈልግ ጨው አያላሰ ይስበዋል፤ ሲፈልግ ደግሞ በገመድ አስሮ ያስከትለዋል። በዚህ ሁኔታ ጥጃው አደገና ወይፈኝ ሆኖ ቀንድ አበቀለ። የጥጃውም ባላቤት እንደለመደው በዱላ ሊመታው፣ ጆሮውን ሊጎትተው፣ በጅራፍ ሊዠልጠው ተነሣ። ያን ጊዜ ጥጃው አፍንጫውን ወደ መሬት አስነክቶ እኩረፈረፈና እንደ ሰፔን በሬ ተወርውሮ በቀንዱ ወጋው። ሰውየውም ወገቡን ይዞ እየተጎተተ ቤተ፡ ደረሰ።

የበርቆ ለደሮች ስብሰባ ለና ሌሎች

መታመሙን ሰምተው ሊጠይቁት የሄዱ ጎረቤቱ ስለሆነው ነገር አንሥተው፤ «ወዳጄ የጆሮና የቀንድን ዘመን እንዴት መለየት አቃተህ? አሉት።»

«የጆሮና የቀንድ ዘመን ምንድን ነው?» አላቸው ወገቡን አከባይ እየተገላበጠ።

«በመጀመሪያ የበቀለን ጆሮ በኋላ የመጣ ቀንድ በሰጠው ሲባይ አልሰማህም? ጥጃው መጀመሪያ ጆሮ ብቻ ስለነበረው ያልከውን ሁሉ ይሰማህ፤ ይታዘዝህ ነበር። ብትመታው ይችላል፤ ብትጎትተው ይከተላል፤ ብታስረው ይታሰራል። ጆሮ ብቻ ስለነበረው መስማት ብቻ ነበር የሚችለው። በኋላ ግን ቀንድ አበቀለ። ቀንድ ካበቀለ በኋላ እንደ ድሮው እጎትተዋለሁ ብትል አይሆንም። አሁን ከተሰማማው ይቀበላሃል፤ ካልተሰማማው ግን መዋጋት ይጀምራል። አሁን እንተ ያደረግከውን ማድረግ የሚቻለው በጆሮ ዘመን ነው። በቀንድ ዘመን እንደዚህ ማድረግ ሞትን ነው።»

ሁሉም ነገር የጆሮና የቀንድ ዘመን አለው። በሀገራችን እንደ መንግሥት ሲተከል ሕዝቡ የጆሮ ዘመን ይሰጠዋል። ዝም ይላል፤ ይሰማል፤ ይቀበላል፤ አልጋው እንዲረጋ፤ ዙፋኑ እንዲደገ፤ ይተጋል፤ ከትናንት ዛሬ፤ ከዛሬም ነገ ይሻላል ብሎ በተስፋ ይጠብቃል። ባያምንም ይቀበላል፤ ባይሰማም ይተባበራል፤ ባይገባም አብሮ ይሠራል። ይሄ

የጆሮ ዘመን ነው። ብልህ መሪ ከጆሮ ዘመን በኋላ የቀንድ ዘመን እንደሚመጣ ያውቃል። ስለዚህም ሥርዓት ሠርቶ፣ ሕግ አጽንቶ፣ አገር አልምቶ፣ ሕዝብን አስማምቶ ይጠብቃል። በጆሮ ዘመን ያልሠራውን ሥራ በቀንድ ዘመን አሠራለሁ ቢል የሚያምነው የለም። እንደ ቀድሞው ዝም ብሎ የሚሰማ፣ አሜን ብሎ የሚቀበል፣ እሺ ብሎ የሚከተል፣ ጎንበስ ብሎ የሚጎተት አይገኝም። ለተሰማማው ጆሮውን ላልተሰማማው ቀንዱን ያቀርባል። ሥራውን በግድ ብትሠራ እንኳን ትግሉ ብዙ ነው። ሕዝብ ቀንድ ከማብቀሉ በፊት እንደ ቀንዱ ዘመን ማድረግ እንደማይቻለው ሁሉ፣ ቀንድ ካበቀለ በኋላም እንደ ጆሮው ዘመን ማድረግ አይቻልም። ራሱ ቀንድ አብቃዩም እንደ ድሮው ልሁን ቢል እሺ አይለውም። ያላወቁትን እንዳላወቁ፣ ያልሰሙትን እንዳልሰሙ፣ ያላዩትን እንዳላዩ፣ ያልደረሱበትን እንዳልደረሱ መሆን አይቻልም። ለውጥን ፈልገኸው ብቻ አታመጣውም፤ የቀንድ ዘመን ሲሆን ሳትፈልግም ትለውጣለህ።

አገር ብቻ ሳይሆን ድርጅት፣ ማኅበር፣ ፓርቲና ተቋምም ቀንድ ያበቅላሉ። በጆሮ ዘመን አባሉ ሁሉ ይሰማሃል፤ ትእዛዝ ከበላይ አካል ወደታች ብሎ ያምናል። አንድ ቦታ የበሰለውን በልቶ፣ አንድ ቦታ የተጠመቀውን ጠጥቶ፣ የተባለውን ሁሉ ሰምቶ፣ ውደድ የተባለውን ወድዶ፣ ጥላ የተባለውን ጠልቶ ይኖራል። በአንድ ዓላማ የተመመ፤ በአንድ አቋም የቆመ፤ አንድ ግብ የጨበጠ፤ በአንድ መስመር የሠለጠ

መታመሙን ሰምተው ሊጠይቁት የሄዱ ጎረቤቱ ስለሆነው አንድም አንሥተው፤ «ወዳጄ የጀርና የቀንድን ዘመን እንዴት መለየት አቻተሁ» አሉት።

«የጀርና የቀንድ ዘመን ምንድን ነው?» አላቸው ወገቡን አስረ አየተገላበጠ።

«በመጀመሪያ የበቀለን ጀሮ በኋላ የመጣ ቀንድ በለጠው ሲባል አልሰማህም? ጥጃው መጀመሪያ ጀሮ ብቻ ስለነበረው ያልከውን ሁሉ ይሰማህ፤ ይታዘዝህ ነበር። ብትመታው ይችላል፤ ብትጎትተው ይከተላል፤ ብታስረው ይታሠራል። ጀሮ ብቻ ስለነበረው መስማት ብቻ ነበር የሚችለው። በኋላ ግን ቀንድ አበቀለ። ቀንድ ካበቀለ በኋላ እንደ ድሮው እጎትተዋለሁ ብትል አይሆንም። አሁን ከተሰማማው ይቀበላል፤ ካልተሰማማው ግን መዋጋት ይጀምራል። አሁን አንተ ያደረግከውን ማድረግ የሚቻለው በጀሮ ዘመን ነው። በቀንድ ዘመን እንደዚህ ማድረግ ሞኝነት ነው።

ሁሉም ነገር የጀሮና የቀንድ ዘመን አለው። በሀገራችን እንደ መንግሥት ሲተከል ሕዝቡ የጀሮ ዘመን ይሰጠዋል። ዝም ይላል፤ ይሰማል፤ ይቀበላል፤ አልጋው እንዲረጋ፤ ዙፋኑ እንደዲጸና ይተጋል፤ ከትናንት ዛሬ፤ ከዛሬም ነገ ይሻላል ብሎ በተስፋ ይጠብቃል። ባያምንም ይቀበላል፤ ባይሰማም ይተባበራል፤ ባይግባም አብሮ ይሠራል። ይሄ

የጆሮ ዘመን ነው። ብልህ መሪ ከጆሮ ዘመን በኋላ የቀንድ ዘመን እንደሚመጣ ያውቃል። ስለዚህም ሥርዓት ሠርቶ፣ ሕግ አጽንቶ፣ አገር አልምቶ፣ ሕዝብን አስማምቶ ይጠብቃል። በጆሮ ዘመን ያልሠራውን ሥራ በቀንድ ዘመን እሠራለሁ ቢል የሚያምነው የለም። እንደ ቀድሞው ዝም ብሎ የሚሰማ፣ አሜን ብሎ የሚቀበል፣ እሺ ብሎ የሚከተል፣ ጎንበሰ ብሎ የሚጎተት አይገኝም። ለተሰማማው ጆሮውን ላልተሰማማው ቀንዱን ያቀርባል። ሥራውን በግድ ብትሠራ እንኳን ትግሉ ብዙ ነው። ሕዝብ ቀንድ ከማብቀሉ በፊት እንደ ቀንዱ ዘመን ማድረግ እንደማይቻለው ሁሉ፣ ቀንድ ካበተለ በኋላም እንደ ጆሮው ዘመን ማድረግ አይቻልም። ራሱ ቀንድ አብቃዩም እንደ ድሮው ልሁን ቢል እሺ አይለውም። ያላወቁትን እንዳላወቁ፣ ያልሰሙትን እንዳልሰሙ፣ ያላዩትን እንዳላዩ፣ ያልደረሱበትን እንዳልደረሱ መሆን አይቻልም። ለውጥን ፈልገኸው ብቻ አታመጣውም፤ የቀንድ ዘመን ሲሆን ላትፈልግም ትለውጣለህ።

አገር ብቻ ሳይሆን ድርጅት፣ ማኅበር፣ ፓርቲና ተቋምም ቀንድ ያበቅላሉ። በጆሮ ዘመን አባሉ ሁሉ ይሰማሃል፤ ትእዛዝ ከበላይ አካል ወደታች ብሎ ያምናል። አንድ ቦታ የበሰለውን በልቶ፣ አንድ ቦታ የተጠመቀውን ጠጥቶ፣ የተባለውን ሁሉ ሰምቶ፣ ውደድ የተባለውን ወድዶ፣ ጥላ የተባለውን ጠልቶ ይኖራል። በአንድ ዓላማ የተመመ፣ በአንድ አቋም የቆመ፣ አንድ ግብ የጨበጠ፣ በአንድ መስመር የሠለጠ

የሚመስልበት የጆሮ ዘመን አለው። እንደ አህያ ጆሮ እንደ ጦር ጉሮሮ እንደ ሆኖ ተካክሎ የሚታይበት። እንደ እንድ ልብ መካሪ እንደ እንድ ቃል ተናጋሪ የሚመስልበት ዘመን አለ፤ ያኔ አባሉና አካሉ የተግባባና የተስማማ የመሰለው ተግባብቶና ተስማምቶ ብቻ አይደለም። ጊዜው የጆሮ ጊዜ ስለሆነ ነው እንጂ።

የቀንዱ ዘመን ሲመጣ ጠያቂ፣ መርማሪ፣ ተከራካሪ፣ ሞጋች፣ ተቺ፣ ይበዛል። በፊት የጣመው አሁን ይመረዋል፤ በፊት ያስደሰተው አሁን ያስከፋዋል፤ በፊት ዝም ያለው አሁን ያስጮኸዋል፤ በፊት የታገሠው አሁን ይሰለጥዋል። በፊት የፈራውን አሁን ይደፍረዋል። በፊት የተወውን አሁን ያነሣዋል። ቀኝ ኋላ ዙር ስለተባለ ብቻ አይዘርም።። አባል ስለሆነ ብቻ የድርጅቱን ነገር ሁሉ አይቀበልም። መለኮታውያን ናቸው ያላቸውን መሪዎቹን ሰው አድርጎ መመልከት ይጀምራል። ላመነው ነገር እንኳ ቢሆን ተጨማሪ ማስረጃ ይፈልጋል። የጥንቱን ትርክት ብትተርክ፣ የጥንቱን ዘፈን ብትዘፍን፣ የጥንቱን ፋክራ ብትጩከር እንደ ሞኝ ይቆጥርሃል። ያ ሁሉ የጆሮ ዘመን ታሪክ ነውና።

በዚህ ጊዜ፤ እንደ ጥንቱ ጆሮውን ስንጎትተው ለምን አልተጎተ ተልንም? ስንመታው ለምን አልተመታም? ሂድ ስንለው ለምን አልሄደም? ስንሰበው ለምን አልተሰበንም? ስንቆነጥጠው ለምን አልተቆነጠንም? ብለው የሚያስቡ፤ ዘመንን ማንበብ የማይችሉ ናቸው። አሁን የቀንድ

ዘመን ነው። የጆሮ ጊዜ አልፏል። ማሳመን፣ ማግባባት፣ ማስረዳት፣ ይፈልጋል። መስማት ብቻ ሳይሆን መስማትም ይሻል።

እርጅና በየዘመኑ ነው። ልጅነት በዘመኑ ያድጋል፤ ወጣትነትም በጊዜው ይጠመልጋል፤ ድርጅትና ማኅበር፤ ተቋምና ፓርቲ በዘመናቸው ያረጁሉ። ብለህ እንደ ንሥር ያደሳቸዋል። እንደ አባብ ቆዳ ለዘመኑ የሚመጥን ልብስ ያለብሳቸዋል። በጆሮ ዘመን የሠሩበትን በቀንድ ዘመን እንሠራበት ለይሉም። አባብ ያደግና ቆዳው አላላውስ ሲለው ቆዳውን ገሽልጦ ጥሎ ለዕድገቱ የሚስማማ ቆዳ ይለብሳል። ድርጅትና ፓርቲም እንዲህ ካልሆኑ እርጅናው ሞትን ያመጣል። የጆሮ ዘመን ሲያረጅ ለቀንዱ ዘመን ተዘጋጅ።

ቤተ እምነቶች በዘመናችን ያልተረዱት ቁም ነገር ይሄ ነው። አንተ ምእመን ነህ ዝም ብለህ ገንዘብህን ስጥ፣ የምንልህን ብቻ ተቀበል፣ ለምን? የት? መቼ? እንዴት? ብለህ አትጠይቅ። አባቶችህ ከአንተ በላይ ያውቃሉ፤ አገልጋዮቹ ከአንተ ይሻላሉ፤ አትከራከር፤ ቁጣ፣ መቅሰፍት፣ መግት ይወርድብሃል፤ ስለተባለ ብቻ የሚቀበልበት የጆሮ ዘመን አልፏል። መስጠት ብቻ ሳይሆን የሰጠው ገንዘብ የት እንደዋለ ማወቅም ይፈልጋል። አባቶቹን ማክበር ብቻ ሳይሆን ከብራቸውን ሲጠብቁ ማየትም ይፈልጋል። የሚባለውን መስማት ብቻ ሳይሆን ለሚባለው ነገር ማስረጃም ይሻል፤ ይመዘናል፤ ያመዛዝናል፤ የጥንቱን ከዛሬው፣ ድርጊቱን ከሕጉ ያመሳክራል። በሕጋዊው ቤት ሕገ ወጥነት፣

በመንፈሳዊው ቤት ዓለማዊነት፣ በእግዚአብሔር ቤት ቁሳር፣ በጽድቅ ቤት ርኩሰት ሲሠለጥን እያየ ዝም የሚልበት የጀር ዘመን አልፏል፤ ለሁን የቀንድ ጊዜ ነው።

ተገለጠልኝ፣ ታየኝ፣ በራልኝ፣ ወረደልኝ፣ ፈለቀልኝ፣ ሰማይ ደርሼ መጣሁ፣ ለሥር ሺ ሰይጣን አወጣሁ፤ ሰላልክ ብቻ የሚቀበልበት የጀር ዘመን አልፏል። ይመዝነዋል፣ ይፈትነዋል፣ ያነጥረዋል፣ ያበጥረዋል። ሐሎ ለመከፋ ወዘሠናየ ግበሩ ነውና የተባለው። ከቻለ ይሞግትሃል፣ ካልቻለ ትቶህ ይሄዳል። ዝም ብለህ ተቀበል የሚባልበት የጀር ዘመን ለሁን የለም። እንደ ጀርው ዘመን ወደፈለግከው ለዳራሽና ጸሎት ቤት፣ ወደፈለግከው የራእይና የተአምራት ቦታ አትገትተውም። ለሁን አልሄድም ብሎ ሊወጋህም ይችላል። በዚህ ዘመን በየቤተ እምነቱ በምእመናንና በእምነት አለቆች መካከል የምናየው ውጊያ ይሄ ነው። ወደፈለግከው አቅጣጫ አንገትታለን በሚሉ የጀር ዘመን አለቆችና ቀንዴ ከፍ ከፍ አሉ በሚሉ ቀንድ ባበቀሉ ምእመናን መካከል።

ድርጅትህን ስትመሠርተው ልጅ ስለነበር እንደፈለግከ ታደርገው ይሆናል። አየሰፋ፣ እያደገ፣ እየተለጠጠ፣ እየታወቀና እየሠለጠነ ሲሄድ ግን ከጀርው ዘመን አልፎ የቀንዱ ዘመን ላይ ይደርሳል። አንተ ድርጅቱን መምራት ብቻ ሳይሆን ድርጅቱም አንተን ሊወጋህም ይችላል። በዙዎች በገዛ ድርጅታቸው ቀንድ ተወግተው ታሥረዋል፣ ከሰረዋል፣ ጠፍተዋል፣ በሽተኞች ሆነዋል። ጭንቀት ውስጥ ገብተዋል፤

ሙሴና ወሰን ተዘናቸዋል። ብልህ ነጋዴ በጆሮው ዘመን ቀድሞ ያስባል። እንደ ጥንቱ ለመራዋላት፣ አስተዳደራዊነት፣ እኔ አበቃዋለሁ፣ ለዚህ ደግሞ መቼ እንሳለሁ አይታወቅም። የልጅነቱን ልብስ አሁን ልልበስ እንደሚቻለው ሁሉ የጥንቱን አሠራር አሁን ልከተል አይታወቅም። ለቀንዱ ዘመን የሚመጥን አሠራር፣ ሥርዓት፣ አስተዳደር፣ ባለሞያ፣ ሕግ፣ አደረጃጀት፣ የደረጃ ምጣኔና አስተሳሰብን ይገነባል እንጂ።

በሀገራችን ዘመን ተሻግሮ ከልጅ ልጅ የሚተርፍ ድርጅት ያጣነው፣ ባለቤቶቹ ባለፈው የጆሮው ዘመን አስተሳሰብ አድጎ ለቀንዱ ዘመን የደረሰውን ድርጅት እንምራው ስለሚሉ ነው። ድርጅቱ አድጎ አድጎ ከዐቅማቸው በበላይ ይሆንና ያሳደገው አውሬ እንደሚበላው አዳኝ ያሳደጉት ድርጅት እነርሱንም ይበላቸዋል። ስንት ዘመን መርቆው፣ ድንጋይ ጥዬ መሥርቆው፣ ላቤን ጠብ አድርጌ እዚህ አድርገው ማለቱ አይጠቅምም።

ያ የጆሮ ዘመን ነውና።

ደቂቅ ስይጣን

ዐጊ ዘርዐ ያዕቆብ (1426 - 1460 ዓ.ም.) በዘመናቸው እምልኮ ጣዖትን
 እስቆጣሉ ብለው ቆርጠው ተነሥተው ነበር። ይህንን ነገር
 ለማስቆጣት ሃሳብ ጻፎት መነገሩ ለመጠየቅም አሰቡ። መግሥቲን
 እየላኩ ሕዝቡን ለማስተማር፣ ለማስተማርም የሚሆኑ ድርሰቶችን
 እንዲዘጋጁ ለማድረግ ራሳቸውም ለማዘጋጀት፣ በመጨረሻ ደግሞ
 ከዚህ ሁሉ የተሻገረውን ለመቅጣት።

በተለይም በእምልኮ ጣዖት የተያዙትን፣ ይህንንም እምልኮ ከሕዝቡ
 ገንዘብ ለመሰብሰብና ሕዝቡን ለማታለል ሲሉ የሚያካሂዱትን ሰዎች
 የሚከታተሉ፣ ባለሥልጣናቱ በድብቅ ይህንን ተግባር ሲያከናውኑ፣
 እንዳንድ ከሀገራቸው ከሁለቱም ወገን ሆነው ሲያጭብረብሩ፣ ታዋቂ የሆኑ

ሰዎችም በዚህ ባዕድ አምልኮ ውስጥ ሲገቡ እየተከታተሉ ለንጉሡ መረጃ የሚሰጡ ሦስት ሰዎችን መድብው ነበር።

ዘርዐ ክርስቶስ፣ ተዐውቆ ብርሃንና ጉበረ ክርስቶስ የሚባሉት እነዚህ ሦስት ሰዎች ወደ ባዕድ አምልኮ የሚሄዱትን፣ በድብቅ ይህንን ተግባር የሚያከናውኑትን፣ በተለይም የቤተ መንግሥት ሰዎች ሆነው ለሕዝቡ የባዕድ አምልኮ ክፉ አርአያ የሚሆኑትን እንዲጠቁሙ፣ ተከታትለውም እንዲያሰዙ፣ አሰይዘውም እንዲያስቀጡ ንጉሡ ሥልጣን ሰጥተዋቸው ነበር።

በዚህም መሠረት እነዚህ ሦስት ሰዎች በተለያዩ ቦታዎች እየተዘዋወሩ፣ ከባዕድ አምላኪዎች ጋር ባዕድ አምላኪ እየመሰሉ፣ ከሕዝቡም ወሬ እየሰበሰቡ፣ ያዩትንና የሰሙትን ለንጉሡ በማቅረብ በባዕድ አምልኮ የተጠመዱ ሰዎችን እንዲቀጡ ያደርጉ ጀመር። በመጀመርያው አካባቢ ለጎሊናቸውና ለፈጣሪያቸው ታማኝ በመሆን በትክክልም ተመክረውና ተዘክረው አልመለሰ ያሉትን፣ በአምልኮ ባዕድ ፍቅር ልባቸው የነደደውን፣ ለሕዝቡ ክፉ አርአያ የሆኑትን፣ ሥልጣናቸውን ተገን በማድረግና ማን ይናገረናል ብለው ይህንን ተግባር የሚፈጽሙትን እየጠቆሙ ያስቀጡ ነበር።

እየቆዩ ግን ግእዛቸው ተለወጠ። ይህንን ሥልጣናቸውን የጉቦ መቀበያ፣ የመደለያ መብያ፣ የሙከት መጠየቅ፣ የዝምድና መመሥረቻ፣ የሀብት

ማከማቻ፣ የቀም መጠመጫ፣ የጠላት መቆራረጫ እያደረጉት መጡ። ገብ
አልሰጥ ያሏቸውን ያላጠፉትን አጠፉ በለው ይከሰቧቸዋል፤ እስከ
ሞትም ያስፈርዳቸዋል። ከዚህ በፊት በሌላ ነገር የተጣሏቸውን
እምልኮ ባዕድ ሲፈጽሙ አገኘናቸው በለው ለንጉሡ አሳልፈው
ይሰጧቸዋል። የገዛ ወዳጆቻቸውና ዘመዶቻቸው የሚፈጽሙትን ከፋ
ሥራ ሁሉ እየሸፈኑ አይተው እንዳላዩ ያልፏቸዋል። እነርሱ አንድ
መንደር ሲደርሱ ሙከት ያላረደ፣ የከረመ የጠጅ ጋኑን ያልከፈተ፣
ምንጣፍ ያላነጠፈ፣ አግር ያላጠበ ሁሉ ዓይን ይገረጠረጠታል፣ ጣት
ይቀሰርበታል።

ሕዝቡ በእነዚህ ሦስት ሰዎች ግፍና ጭካኔ ሲማረር ሰማቸውን «ደቂቀ
ሰይጣን- የሰይጣን ልጆች» ብሎ አወጣላቸው። ሕዝቡ እነዚህን ሦስት
ሰዎች ደቂቀ ሰይጣን ያላቸው ስለ አራት ነገር ነበር።

በአንድ በኩል ጥቂት አውነት ይዘው ብዙ ሐሰት ስለሚጨምሩበት
ነው። ሰይጣን ጥቂት አውነት ይኖረዋል። ሌላውን «የሰማይና የምድር
ንግሥት» ሲላት የተናገረው በከፊል አውነት ነበር። «የምድር ንግሥት»
መሆኗ አውነት ነው። «የሰማይ ንግሥት» ግን አልነበረችም። እነዚህም
ሰዎች ጥቂት የሚመስል አውነት ይይዙና የቀረውን ነገር እነርሱ እጅና
አግር፣ አንገትና ደረት፣ ጀርባና ፊት ሞልተውበት ያቀርቡታል። ነገር
ዐዋቂዎች፣ ወግ አሳማሪዎች ስለነበሩ የሰማ ሁሉ ያምናቸዋል።

ሁለተኛ ደግሞ እውነትን መደራደርያ ስለሚያደርጓት ነው። እንደ ሰው የተባለውን ጥፋት ሲፈጽም ካዩት ወንጀሉ ወይም ጥፋቱ ለይታያቸውም። ይህንን የሰው-ዬውን ጥፋትና ወንጀል እንደ መደራደርያ በመጠቀም ሊያገኙት የሚችሉት ጥቅም እንጂ። ሰው-ዬው የተባለውን ካደረገ፣ የታዘዘውን ካፈጸመ፣ የሚገባውን ከሰጠ የከፋውን ወንጀል ቢፈጽም እንኳን የታየው እንዳልታየ፣ የተሰማው እንዳልተሰማ፣ የተፈጸመውም እንዳልተፈጸመ ይታለፍለታል። ይህንን ለማድረግ ፈቃደኛ ካልሆነ ግን ከሆነው በላይ እንዳደረገ ተቆጥሮ፣ ስሙ ጠፍቶ፣ ግብሩ ከፍቶ፣ ቀንድና ጅራት ተጨምሮለት ለጥብስ ይቀርባል። የሚጠይቁት ጉቦና ለሰጭ አስቸጋሪ በመሆኑም የተነሣ ሕዝቡ።

እነዚያው መጠልህ ደቂቅ ሰይጣን

ጠጅ በገበታ ሥጋውን ቢጋን፣ እያለ ይዘፍን ነበር።

ሦስተኛው ደግሞ ሥልጣናቸውን የቁማቸው መወጫ ማድረጋቸው ነው። ከዚህ በፊት በርስትም፣ በሚስትም፣ በከብትም በዶሮም የተጣላቸውን፣ ይቀናቀናል ይገዳደረናል የሚሉትን፣ ይንቀናል ያቃልለናል ብለው የሚገምቱትን ሁሉ የፈጠራ ከስ እያዘጋጁ፣ ያንንም እያሳመሩና እየቀበቡ ያቀርቡ፣ አቅርበውም ያስቀጡ ነበር። «ጊዜ የሰጠው ቅል ድንጋይ ይሰብራል» እንዲሉ ባለ ጊዜዎች ነበሩና ጣል ያሉት ይጣላል፣ እስር ያሉት ይታሰራል፣ ግደል ያሉት ይገደላል።

የሰርቆ አደሮች ስብሰባ እና ሌሎች

እራተኛውና «ጉንዳንን ዝም ካሉት አናት ላይ ይወጣል» እንደተባለው ሕዝቡን ሁሉ ያስገረመው ነገር፤ የንጉሡን ልጆች፣ ሚስቶች፣ ወንድም እናቶችን ጭምር እየከሰሱና እያሳጡ ግምገማቸውን ማስገደዳቸው፣ ከፊሎፎንም ማሳሰራቸው ነበር። ያን ጊዜ በእነዚህ «ደቂቀ ሰይጣን» ውንጀላ ከታሰሩት መካከል ከዐ% ዘርዐ ያዕቆብ በኋላ የንጉሡን የንጉሡ ልጅ በዕደ ማርያምም ይገኙበት ነበር።

የእነዚህ የደቂቀ ሰይጣን ግፋቸው በየቀኑ እየጨመረ፤ በተራቸው እየጠነከረ ሲሄድ ሕዝቡ አቤቱታውን ለንጉሡም ለእግዚአብሔርም ማቅረብ ጀመረ። በመጀመርያው አካባቢ ንጉሡ ሊሰሙት ፈቃደኛ አልነበሩም። «አንድ ሰይጣን የያዘው ሰው ሲጠመቅ ነረቤቱ ሁሉ ይለፈልፋል» እንደሚባለው ሕዝቡ ከጥፋቱ ይልቅ ቅጣቱን ተጠይቄ ስለመሰላቸው ችል ብለውት ነበር። በመጨረሻ ግን ከበደ ሚካኤል፤

እይጥ ስትጠግብ ስታበዛ ሩጫ

ሄዳ ታሸታለች የድመት አፍንጫ፤

እንዳሉት፤ ወይም ደግሞ የታክሲ ጥቅስ ጸሐፊው ብሩክ «ሚቸ ከመጥቶ በፊት ይንቀጥቀኝኛ ነበር» እንዳለው፤ ነገሩ ከቤተ መንግሥቱ ባለሚሉኞችም አልፎ ወደ ራሳቸው ወደ ንጉሡም መጣ።

እነዚህ ሰዎች የልብ ልብ ተሰማቸውና ራሳቸው ንጉሡን በየሄዱበት መክሰሰና ማማት፣ አምተውም ማሳማት ጀመሩ። ከየት መጣ የማይባል

ሀብትና ከብት፣ ማርና ወተት እያትረፈረፋቸው ይታይ ጀመር።
«የማያደግ ልጅ አራስ ቤት እያለ ዳንኪራ ይመታል» እንዲሉ ቀድሞም
ያለ ዐቅማቸው የያዙትን ሀብት አላውቅበት ብለው ሥራቸው ሁሉ
አስረሽ ምቹው ሆነ። ሁኔታው ያሰጋቸው ንጉሥ ነገሩን ማስተዋል
ጀመሩ።

በዚህ ወንጀል ከታሠሩት፣ ተይዘውም ከተገደሉት ብዙዎቹ
ያለወንጀላቸውና ያለ ጥፋታቸው መሆኑን፤ እንዳንደቹም ለዚያ ቅጣት
የሚያበቃ ጥፋት አለመሥራታቸውን እየተረዱት መጡ።

ዘርዐ ጽዮን ያንን በግፍ የሰበሰበውን ሀብትና ንብረት ጥሎ፣ ልጅና
ሚስቱን በትኖ ግዞት ተላከ። በተላከበት ግዞትም በዚያው ሞቶ፤

አዙረህ አዙረህ ሀገሪ መልሰኝ

በሹም የታዘዘ አፈር አታልብሰኝ፤ የተባለው ምኞት ሳይደርሰልት
በማያውቀው ሀገር ተቀበረ።

ተወውቀ ብርሃንም «የሞኝን ጻደኛ ዘንዶ በጅራቱ ሲይዘው እርሱ በአናቱ
በኩል ይመጣል» እንደተባለው፤ ከዘርዐ ጽዮን መማር አቅዶት በግፍ ላይ
ግፍ ሲጨምር ተይዞ ግዞት ተላከና በዚያው እንደ ባልንጀራው ሞቶ
ቀረ።

ከሁሉም የተረፈውና የመማርም የመታረምም ዕድል የነበረው ገብረ ክርስቶስ ነበር። «የሚያደግ ልጅ አይቀየምህ፤ የሚሞት ሽማግሌ አይርገምህ» ይባላልና፤ እርሱ ባለ ጊዜ በነበረ ሰዓት ያለ ስሙ ስም ሰጥቶ ያለ ግበሩ ግብር አውጥቶ ያሰሰረው በእደ ማርያም በአባቱ በዘርዐ ያዕቆብ ምትክ በ1468 ዓ.ም. ሲነግሥ ቀጥቅጦ ገደለውና መጨረሻው ሳያምር ቀረ።

ሦስቱ ደቂቀ ሰይጣን ተግዘውና ተቀጥቅጠው ቢሞቱም በግብር አክለው፤ በግእዝ አስመስለው የወለዱቸው ልጆቻቸው ግን ብዙዎች ናቸው። ሥልጣናቸውን ለራሳቸው መጠቀሚያ፤ የጠሏቸውን ሰመበቀያ፤ ለጉባዔ መደለያ መቀበያ፤ ለወዳጆቻቸው መጠቃቀሚያ የሚያደርጉ፤ ተሰሚነታቸውንና ቀራቢነታቸውን ተጠቅመው ወንጀለኛውን ገጹሐ፤ ገጹሐን ወንጀለኛ የሚያደርጉ፤ እንዲህ እናደርግሃለን፤ እንዲህ እናሰደርግሃለን፤ ከንጉሥ እናጣላሃለን፤ ከክብር እናሳንሰሃለን እያሉ ሲያስፈራሩ የሚውሉ አያሌ ልጆች ዛሬም አሏቸው።

እንደ ወላጆቻቸው እንደ ሦስቱ ደቂቀ ሰይጣን ጊዜያቸው አልቆ በቆፈሩት ጉድጓድ እስኪገቡ፤ «በመረጥሽው ዳኛ ትረቶ፤ በቆረጥሽው ዱላ ትመቸ» ነውና፤ ባሠሩት ማሰርያ እስኪታሰሩ፤ ባወጡት መመርያ እስኪቀጡ፤ ባሰፈረዱበት ፍርድ እስኪፈረዱባቸው ድረስ፤ «ደረጃ ይቅላ፤ ሆዴ ይመላ» ብለው የሚዘባኑ፤ የማይነካውን ነክተው ኤሌክትሪክ እስኪይዛቸው ድረስ እርድ አንቀጥቅጥ እንደለበሰ የእሪት

ካህን በሃይደብት ሲያርዱ ሲያንቀጠቅጡ የሚውሉ፤ ዛሬ ትናንት፤ ነገም ዛሬ የሚሆን የማይመስላቸው ደቂቀ ሰይጣን ዛሬም አሉ።

«የሰው ልጅ ታሪክ የሚመሰክረው ሰው ከታሪክ አለመመሳሰል ነው» እንደሚባለው ከትናንቱ ደቂቀ ሰይጣን ያልተማሩ ተረፈ ደቂቀ ሰይጣን ዛሬም አሉ።

ደቂቀ ሰይጣን ስማቸው ማራኪ ነበር። ዘርዐ ጽዮን ማለት «የጽዮን ዘር፤ ልጅ» ማለት ነው፤ ተዐውቀ ብርሃን ማለት «ብርሃን ተገለጠ፤ ታወቀ» ማለት ነው፤ ገብረ ክርስቶስ ማለትም «የክርስቶስ አገልጋይ» ማለት ነው። ግብራቸውና ስማቸው ግን ፈጽሞ የሚገናኝ አልነበረም።

ዛሬም እንደ ደቂቀ ሰይጣን ማራኪና አጓጊ የሆኑትን የማዕረግና የሥልጣን ስሞች ይዘው ግብራቸው ግን የሰይጣን የሆኑትን አንዳንድ ሐላፊዎች፣ ባለ ሥልጣናት፣ ባለሞያዎች፣ ተቆጣጣሪዎች፣ ጸሐፊዎች፣ አሳላፊዎች፣ መኮንኖችና ባለሚሎች እኛም፤

አትዋል ይዋሉብህ አትምከር ይምከሩ

በቆፈሩት ጉድጓድ ሳይገቡም አይቀሩ፤

ብለን ልናሳፍራቸው፣ ልናሸማቅቃቸው፣ ብሎም ለሌላ ሰው የሚያቀምሷትን መራራ ጽዋ ራሳቸው ጎንጨት እንዲሏት ልናደርጋቸው ይገባል።

ትናንት አልባዋ ከተማ

በተፈጥሮ ካልተገኙና የሰው ልጅ ከፈጠራቸው ከማይንቀሳቀሱ የሥልጣን ውጤቶች አንዱ ከተማ ነው። ከተማ የአንድ ሕዝብ ሥልጣን የሚታይበትና የሚቀላጠፍበት ማዕከል ነው። በዚህም የተነሣ የሰው ልጅን ታሪካዊ ሂደት በመመዘንብና የደረሰበትንም ሥልጣን በማሳየት ረገድ የከተማን ያህል የተሻለ ቦታ የለም።

የጥንታዊ ሰዎችን ሥልጣንና ታሪክ የሚያጠኑ ባለሞያዎች የጉዞውን ሂደት የሚገልጡ መረጃዎችን የሚያገኙት በቁፋሮ ከሚገኙ ጥንታዊ ያን ከተሞች ነው። በእነዚህ ጥንታዊ ያን ከተሞች የሰው እንዳለው፣ ታሪክ፣

የመንግሥት አሠራር፣ የንግድና የኢኮኖሚ ሁኔታ፣ ወግና ሥርዓት፣ ለምሳሌና ባህል በተሰናሰለና ሥርዓት በጠበቀ መንገድ ይገኛቸዋል።

በአብዛኛው የገጠሩ ማኅበረሰብ ባልተሰባሰበ፣ አንድ ወገን በህን፣ ግልጽ የአደር መርሕ፣ አስተዳደራዊ መዋቅር እምብዛም ባልተዘረጋበት መንገድ የሚኖር ነው። የከተማ ማኅበረሰብ ግን በተወሰነ ቦታ፣ ከተለያዩ ማኅበረሰብ ተውጣጥተ፣ በአንድ ውሳኔ ሕግ እየተዳደረ፣ ለከባኝነቶች ቦታ ወሰኖ (ለንግድ፣ ለአምልኮ፣ ለመንግሥት አስተዳደር፣ ለመኖሪያ፣ ወዘተ) የሚኖር በመሆኑ የሥልጣን መገለጫዎች በከተሞች የሚገኙትን ያህል በገጠር አናገኛቸውም። ሐውልቶች፣ አደባባዮች፣ አብያተ መንግሥት፣ ሳንቲሞች፣ የኪነ ጥበብ ሕንፃዎች፣ የተደራጁ ገበያዎች፣ የውኃ መስመሮች፣ የከተማ መከለያ ግንቦች፣ የአምነት ማዕከሎች በከፍተኛ የሥልጣን ደረጃ ተሠርተው የምናገኛቸው በከተሞች አካባቢ ነው።

በሀገራችንም የታሪክና ቅርስ ማዕከል የሆኑትን አኩሰምን፣ ሮሐን፣ ሐረርን፣ ጎንደርን፣ አንኮበርን፣ አዲስ አበባን፣ ሌሎችንም ብንመለከት የመንግሥት፣ የኢኮኖሚና፣ የአምነት መናኸሪያ ከተሞች የነበሩና የሆኑ ናቸው። በእነዚህ ቦታዎች የምናገኛቸውን እርስ በርስ የተግባቡ፣ የተሰናሰሉና የተመጋገቡ የሥልጣን መገለጫዎችን ያህል በሌሎች ቦታዎች አናገኝም። በሌሎች ቦታዎች የምናገኛቸው በተናጠል የተቀመጡ የሥልጣን መገለጫዎችን ነው።

የሰርቆ አደሮች ስብሰባ እና ሌሎች

የሰው ልጅ በተፈጥሮው ምክንያት ትናንትን ይጠይቃል። እንዲሁ ዛሬን ብቻ ዝም ብሎ አይቀበልም። እንደ ሥነ ፍጥረት ሊቃውንት ይህንን የሚጠይቁት መላእክትና ሰዎች ብቻ ናቸው። መላእክት በተፈጠሩ ጊዜ «ከየት ተገኘን? እንዴትስ ልንገኝ ቻልን?» ብለው የጠየቁት ግእዛን ያላቸው (ማሰብና መመርመር የሚችሉና የሚያስፈልጋቸው) ፍጡራን በመሆናቸው ነው። የሰው ልጅም በምድር ላይ መኖር ከጀመረበት ዘመን ጀምሮ በእምነትና በፍልስፍና መስኮች ሲጠይቃቸው ከኖራቸው ጥያቄዎች እንደ «ዓለም ከየት መጣች?» የሚለውን ነው።

ሰው ትናንትን የማወቅ፣ ከትናንቱም የመማር፣ ከትናንት ተምሮም፣ ዛሬ ላይ ሆኖ የመሥራትና ነገን የማሰብ፣ ለነገ የማቀድና የመዘጋጀት፣ ከዚያም ወደፊት የመንደርደር ዕምቅ ፍላጎትና ችሎታ አለው። ስለዚህ መሬት እየጎረጎረ፣ ዋሻ እየበረበረ፣ ዐለት እየፈለጠ፣ ተራራ እየገለበጠ የጥንት ሰዎችን አድራሻ፣ ማንነትና ሥራ ሲመረምር ይኖራል።

ሰው እንደ እንስሳ የዛሬን ብቻ ኑር ሊባል አይችልም። እንስሳ ትናንትም ነገም የለውም። ሰው ግን የሦስት ነገሮች ውጤት ነው። የትናንት አሻራ፣ የዛሬ ሥራ፣ የነገ ራእይ። ሰው ነገን ያለ ትናንት ማሰብ አይችልም። ተፈጥሮ እንድን ነገር ለብቻው በንጣሉ እንድንረዳው አልተወቸንምና። ተፈጥሮ ራሷ የትይይዝ ውጤት ናት።

ሊቃውንት ይህንን ለማስረዳት እንደ ቀላል ማሳያ የሚሰጡን ቀለማትን ነው። እንዲያው ቀለም ከሌላ የሚግባባው ቀለም ጋር ስምምነት (harmony) ፈጥሮ ነው የሚኖረው። ይህንን የቀለማት ተግባቦት፣ የሰዎች አለባበስ፣ የቤት አሠራር፣ የፀጉርና የሰውነት ቀለም፣ የሚተከሉ ዛፎችና አበቦች እንዲፈጥሩት ይደረጋል። ምንም እንኳን እነዚህን ቀለማት አስበን ባንመርጣቸውም ተፈጥሮ ተግባቦትንና ስምምነትን ስለምትፈልግ ደመ ነፍሳዊ በሆነ መንገድ እናከናውነዋለን።

በአንዲት ከተማ ሕይወት ውስጥም እንደ ቀለማት ተግባቦት ሁሉ ትናንት፣ ዛሬና ነገ ተግባብተው መገኘት አለባቸው። እንኳን እንደ አዲስ አበባ ያሉ ከመቶ ዓመታት የዘለለ ታሪክ ያላቸው ከተሞች ቀርተው፣ የቅርብ ዘመን የምሥረታ ታሪክ ያላቸው እነ ዱባይ አንኳን አንዳች ከጥንታዊነት ጋር የሚያያዝ ታሪክ ፍለጋ ሲኳትኑ፣ ያንንም ለማሳየትና የከተማቸው የሕይወት አካል ለማድረግ ሲጥሩ እናያቸዋለን።

በአንድ ከተማ ሕይወት ውስጥ በሳል ነቢብ (ቲዎሪ)፣ አመራርና አሠራር ከሚያስፈልጋቸው ጉዳዮች አንዱ ትናንትን፣ ዛሬንና ነገን ከከተማዋ ዕድገት፣ ሥልጣኔና የአነዋወር ዘይቤ ጋር አጣጥሞ የመሄድ ብልሃት ነው። የከተማዋ ጥንታዊነት የዛሬ ዕድገቷንና የነገ ተስፋዋን እንዳይገታው፣ የከተማዋ የዛሬ መስፋፋት፣ ዕድገትና ሥልጣኔ የትናንት አሻራዋን እንዳያጠፋው፣ የከተማዋ የትናንት ታሪክና የዛሬ ዘይቤም

የሰርቆ አደሮች ስብሰባ እና ሌሎች

የነገውን ትውልድ ድርሻና ዕጣ ፋንታ እንዳያቀጭጩው፤ በሰላ የሆነ ነቢብ፤ አመራርና አሠራር ይጠይቃል።

የአንዲት ከተማ መልከዐ ጠባይ፤ ሕይወትና እሴት የሚገነባው ከዚህ መሰሉ ነቢብ፤ አመራርና አሠራር ነው። የከተማዋ ሕንፃዎች፤ መኖሪያዎች፤ መንገዶች፤ የሕዝብ ቦታዎች፤ ገበያዎች፤ የእምነት ቦታዎች፤ ማንበራዊ ተቋማት፤ የአካባቢ ጥበቃ፤ ጽዳትና ውበት፤ ከዚህ ነቢብ፤ አመራርና አሠራር ይወለዳሉ። የሚፈቀዱና የሚከለክሉ ነገሮች ከዚህ ይመነጫሉ፤ የሚጠበቁና ለሕዝብ ክፍት የሚሆኑ ነገሮች ከዚህ ይመሠረታሉ።

የአዲስ አበባ ከተማ ዋና ቁልፍ ችግሯ ትናንት፤ ዛሬና ነገ የምታግባባበት የራስዋ የሆነ፤ በዘመናት የዳበረ፤ የተፈተነና ውጤታማነቱ የተመሰከረለት «ነቢብ፤ አመራርና አሠራር» ማጣት ይመስለኛል። በአንድ የውይይት መድረክ አንድ የከተማ ዕቅድ ባለሙያ አንደገለጡት፤ «አዲስ አበባ እያንዳንዱ መንግሥት የየራሱን ርዕዮተ ዓለም ያነባበረባት ከተማ - The layer of different Ideologies» ናት። ያ ነው ከተማዋን ሲምታታባት እንዲኖር ያደረገው።

አዲስ አበባ አሁን ዐሥረኛውን የከተማ መሪ ዕቅድ እያዘጋጀች ነው። እነዚህ መሪ ዕቅዶች ምንም እንኳን ሳይንሳዊ አሠራርን የተከተሉ ሞያዊ ሥራዎች ቢሆኑም የሚዘወሩት ግን በየዘመናቱ ሀገሪቱ በምትመራባቸው

ርእዮተ ዓለሞች ነው። ይህ መሆኑ ደግሞ አዲስ አበባ «ወጥ፣ ለዘመናት የዳበረ፣ የተፈተነና የተመሰከረለት የከተማ ዘይቤ» እንዳይኖራት አድርጓታል።

ባለፈው መንግሥት ጊዜ የቁጠባ ቤቶች የአዲስ አበባ የቤቶች መልክዕ ሆኖ ነበር። አሁን ደግሞ ኮንዶሚኒየምና ሪል እስቴት የአዲስ አበባ የቤት መልክዕ ሆነዋል። በአዲስ አበባ ከንቲባነት ለረዥም ዓመታት በማገልገል የሚታወቁት ከንቲባ ዘውዴ እንደሚሉት፣ በአዲስ አበባ ቀበሌ ሲቋቋም ከ2500 - 4000 የሚደርስ ሕዝብ የሚይዝ አንዳች የጉርብትና ማዕከል ለመፍጠር ነበር። ጉርብትናን ዘመናዊ ለማድረግ። «ከተማ ማለት የጉርብትና ሥርዓት ነውና»።

ርእዮተ ዓለሙ ሲቀየር ግን ቀበሌዎች የጉርብትና ማዕከላት መሆናቸው ቀርቶ የቀይ ሽብርና የነጭ ሽብር ማዕከላት ሆኑ። ቀበሌ ማለትም የአብዮት ማራመጃ ማዕከል ሆነ። በሀገራችን መንግሥታት የሚቀያየሩት በመፍረስ በመሆኑ በመንግሥታት መካከል ርክኩብ አልተደረገም።

ይህንን መሰሉ በየጊዜው የሚለዋወጡ ነቢዮች፣ አመራሮችና አሠራሮች እንዳቸው ከሌላቸው ጋር ተግባብተው የሚመሠረቱ ባለመሆናቸው አዲስ አበባ ስትፈርስ ስትሠራ የምትኖር መሞከሪያ ከተማ እንድትሆን አድርጓታል።

የሰርዕ ለደሮች ስጠላ ለና ሌሎች

እንኳን በተለያዩ መንግሥታት ርዕዮተ ዓለሞች መካከል ቀርቶ በአንድ መንግሥት ዘመናት እንኳን ሲያፈርሱ ሲሠሩ መኖር እየተሰመደ መጥቷል። ከሽራተን አካባቢ የተነሡ ነዋሪዎች ለድጋሚ ተነሿነት የተጋለጡት በዚህ ያልተገባባ አሠራር ጭምር ነው። አዳዲስ ቤቶች እንደገና ለመንገድና ለሌሎች ግንባታዎች ተብለው የተሠሩበት ሲሚንቶ ሳይደርቅ እንዲፈርሱ የሚደረጉት በዚህ ወጥነት በሌለው የከተማዋ ነቢብ፣ አመራርና አሠራር የተነሣ ነው። በብዙ መቶ ሚሊዮኖች ብር ወጪ በተሠሩ በጥቂት ዓመታት ለባቡር መስመር ተብለው የፈረሱትን የአዲስ አበባ መንገዶችን በዚህ በበሰለ ነቢብ፣ አመራርና አሠራር ብቻ ነበር ማትረፍ ይቻል የነበረው። እንደም ቀድሞ በማሰብ፣ አለያም አጣጥሞ በመሥራት።

አዲስ አበባ ዕድገቷንና ታሪኳን የማጣጣም ፈተና ገጥሟታል። ለመሆኑ ያለፉ ነገሮቿን ሁሉ እንዳሉ ይዛ መቀጠል አለባት? ያለፉ ነገሮቿን ሙሉ በሙሉ አፈራርሳስ መቀጠል አለባት? ለመሆኑ ታሪክና ዕድገት፣ ቅርስና ሥልጣኔ እንዴት ነው የሚጣጣሙት? ከተማዋ እነዚህን በትክክል ካልመለሰች ከተማ ሳይሆን ዘመናዊ የሰው ልጅ ማገሪያ ትሆናለች። ዛሬ የሚሠሩት ታላላቅ ግንባታዎቻችንን የነገውን ትውልድ ሥልጣኔ፣ አነዋወርና ፍልስፍና ከግምት ውስጥ እያሰገቡ ናቸው? የዛሬ አምስት ዓመት የገንባናቸውንና ስናስመርቃቸው ጉሮ ወሽባ

ያረገድገባቸውን እንዲህ በፍጥነት የምናፈርስ ከሆነ ሌሎቹን እንድንጠራጠር ያደርገናል።

አሁን አሁን አዲስ አበባ ትናንትን ከዛሬ፣ ዛሬንም ከነገ የሚያጣጥም ነቢብ፣ ለመራርና ለሠራር በማጠቃለያ ምክንያት፣ የአዲስ አበባ ከተማን ጥንታዊነት የሚያሳዩ ቅርሶች እንደ ነፍጠኛና ፈውዳል መገለጫዎች ለየተቆጠሩ፣ ቀጥታና ቀጥታ ያልሆነ ሞት ለየተፈረደባቸው ነው። ኮፕተኛ የሆነ ሞት የሚባለው ለዕድገት ፀር፣ ለግንባታ ዕንቅፋት፣ ለመስፋፋት እንከን አድርጎ በማየት የማፍረስ ርምጃ መውሰድ ነው። ዘሊህ ፍርድ ምክንያት ጥንታውያን መንደሮች፣ ቤቶች፣ ድልድዮች፣ አውልቶች፣ ለደባባዮች፣ የንግድ ማዕከላት፣ እንዲፈርሱ ተደርገዋል።

ኮፕተኛውና ቀጥታ ያልሆነ ሞት የምንለው ደግሞ፣ እነዚህን ጥንታውያን ቤቶች የመከባከብ ሐላፊነት ያለበት ለካል ከብካቤ በመንፈግና ቀስ ነቀስ እንዲፈርሱ ሆነ ብሎ በመተው የሚደረግ ግድያ ነው። ይህ ፍርድ ተፈረደባቸው ቅርሶች በአካባቢያቸው ለእነርሱ ሕልውና እስጊ የሆነ ሥራ ሲከናወን የሚያስጠግባቸው የለም፣ የቆሻሻ መጣያ ሲሆኑ በዝምታ ኃላፊነት፣ ሲፈርሱና ሲበላሹ በዝምታ ይታያሉ፣ ሲዘረፉና ሲወሰዱ ሚያስጠጉ ለያገኙም፣ ጥበቃ ለይደረግላቸውም፣ ሞያ በሌላቸው ካላት እንዲጠገኑ ይደረጋል፣ ታጥረውና ተከልለው እንዲቀመጡ ይደረጋል፣ በውስጡ ነዋሪዎች ሲቀመጡባቸውና ግንባታ

ሲያከናውኑባቸው ተከታታይ አይኖርም፤ በጢስና እሳት እንዲበላሹ ይተዋሉ።

በእንደ በኩል ያለፈው ነገር ሁሉ መነካት የለበትም የሚሉ የታሪክና ቅርስ ወግ አጥባቂዎች (ወግ አጥባቂነት አምንታዊ ነው) አሉ። እንደ እነርሱ ከሆነ የአዲስ አበባ ነገር ነገሮች ሁሉ ተጠብቀውና ተከብረው መኖር አለባቸው። እነርሱ የከተማዋን፣ ብሎም የሀገሪቱን ጥንት የሚመሰክሩ ናቸውና። ሌሎቹ ደግሞ በቦታው ላይ የሚሠራ ሌላ ነገር አስካለ ድረስ የጥንቱ መፍረስ አለበት። የጥንቱ ጥንት አገልግሏል። አሁን ዘመኑ የዛሬ ነው። ጥንቱ ለዛሬ ዕንቅፋት ከሆነ ያለው ዕድል መፍረስ ብቻ ነው ይላሉ።

እነዚህ ሁለቱም ለእኔ ጽንፎች ናቸው። ሁሉም የጥንት ነገር እንዳለ ሊቀመጥ አይችልም። በሦስት ምክንያት።

አንድ ሁሉም የጥንት ነገሮች እኩል የሆነ ታሪካዊ፣ ቅርሳዊና ባህላዊ ዋጋ የላቸውም፤ ሁለተኛ ደግሞ ሁሉም የጥንት ነገሮች ይቀመጡ ካል፣ ለአዳዲስ ነገሮች ቦታ ላይገኝ ይችላል፤ በመጨረሻም ሁሉንም የጥንት ነገሮች ለማቆየት፣ ለመጠበቅና ለመከባከብ ዐቅም ያስፈልጋል።

በሌላ በኩል ደግሞ ለአዳዲስና ለዘመናዊ ነገሮችና ሐሳቦች ሲባሉ ሁሉንም የጥንት ነገሮችን በግዴለሽነት ማፈራረስ ሦስት ጉዳዮች ያስከትላል። የሰው ልጅን የጥበብ፣ የባህል፣ የሥልጣንና የክሂሎት አገልግሎት

ያጠፋል፤ አንድን ነገር ምንጊዜም አንደገና አንድንጀምረው በማድረግ ተያያዥና ተደጋጋፊ ነገርን ያሳጣል፤ በመጨረሻም የከተማዋን የቱሪዝም ገቢ ያመከናል።

እነዚህን ሁለት ጽንፎች ለማስታረቅ የሁለቱንም አዎንታዊነት የያዘ አንድ ሌላ መንገድ ያስፈልጋል። እርሱም አዳዲስ ነገሮችን ከጥንታዊያን፣ ዘመናዊነትን ከነባርነት፣ ታሪክን ከዕድገት፣ ቅርስን ከሥልጣኔ ጋር አስማምቶ፣ አደጋግፎና አመጋግቦ መምራት ነው። ለዚህ ደግሞ ወጥነት ያለው፣ በየዘመናቱ የሚዳብር በሳል ሀገራዊ ፍልስፍና ያስፈልጋል።

ይህንን መንገድ ተግባራዊ ለማድረግ የሚከተሉት እካሄዶች ያስፈልጋሉ።

1. የከተማዋን ታሪካዊና ባህላዊ ቅርሶች የመለያ መመዘኛ ማስቀመጥ፤
2. በመመዘኛው መሠረት የከተማዋን ታሪካዊና ባህላዊ ቅርሶች በዝርዝር መለየት፤
3. እነዚህ የከተማዋ ቅርሶች በልዩ ልዩ መንገድ ለትውልድ የሚተላለፉበትን መሥረርት ማውጣት፤
 - እንዳሉ ባሉበት ሁኔታ ለሌላ አገልግሎት ሳይውሉ ለትውልድ መተላለፍ ያለባቸው፤

- መጠናቀቅው ተቀንሶ ናሙናቅቅው መተላለፍ፣ ያለባቅቅው፣ (ለምሳሌ አንድን መንደር መሉውን ቅርስ ለድርጎ ማቆየት ከባድ ቢሆን ለንኳን ያ መንደር ምን ይመስል ለንደነበር የሚያሳይ አንድ ናሙና በታ ለይቶ ማቆየት ይቻላል)
 - በልዩ ልዩ የመቀረሻ መሣሪያዎቅቅ (ፎቶ፣ ሥዕል፣ ቪዲዮ፣ ወዘተ) ተመዝግበው መተላለፍ፣ ያለባቅቅው፣ (አንዳንድ ሠፈሮቅቅ የቀድሞ መልካቅቅውና ለሠራራቅቅው በልዩ ልዩ መቀረሻ መንገዶቅቅ ቀርሶ ለትውልድ ማስተላለፍ ይገባል)
 - ወደ መዝየም ገብተው መተላለፍ ያለባቅቅው፣
 - ቅርስነታቅቅውንና ይዘታቅቅውን በማይጎዳ መንገድ ለሌላ የማይጣረስ አገልግሎት ተላልፈው ግን ተጠብቀው መተላለፍ ያለባቅቅው፣ (ጣይቱ ሆቴል ለንደተደረገው)
 - በታቅቅውን ቀይረው በቅርስነት መጠበቅ ያለባቅቅው
4. ማናቅቅውም ከተማዊ ለንቅስቃሴዎቅቅ ከእነዚህ የተመዘገቡ ቅርሶቅቅ ጋር ያላቅቅውን ተግባቦት በቅርብ መከታተል፣ ለከትተሉም ለንዲያመቅቅ የሚመለከተው ለካል ከማናቅቅውም

- ግንባታ በፊት አካባቢው ከቅርስ ነጻ መሆኑን ምስክርነት እንዲሰጥ ማድረግ፤
5. የከተማዋ መሪ ዕቅድ ሲዘጋጅም እነዚህን ታሪካዊ ቦታዎችና ቅርሶችን በሚገባ የለየና የእነርሱን የሕልውና መብት የጠበቀ መሆኑን ማረጋገጥ፤
 6. በታሪካዊና ባህላዊ ቅርሶች አካባቢ ይፋዊ መለያ ማስቀመጥ፤ ይህ ምልክት የተለየ ቀለም ወይም ዐርማ እንዲኖረው በማድረግ ማንኛውም ሰው እንዲለየው ማስቻል፤
 7. የፌዴራል ቅርስ ዓዋጅ ቁጥር 209/92 ለከልሎችና ለከተማ አስተዳደሮች ምንም ዓይነት ሥልጣን ስለማይሰጥ ይህንን ማስተካከል፤
 8. የታሪካዊና ባህላዊ ቅርሶች አካባቢዎች የተዛማጅ ልማቶች ማዕከል (የሆቴል፣ የጥበብ ዕድ መሸጫ፣ የዐውደ ርእይ ማሳያ፣ የባህላዊ ገበያዎች) መጠቀም፤
 9. በተማሪዎች፣ በአካባቢው ነዋሪዎችና በቱሪስቶች እንዲጎበኙ መርሐ ግብሮችን ማመቻቸት፤

እነዚህንና የመሳሰሉትን ተግባራት በጊዜ ማከናወን ካልቻልን አዲስ አበባ «ትናንት የሌላት ከተማ» ትሆናለች። ያውም በታሪክ አጋጣሚ ሳይሆን

ሳያስቡ የሚሆኑ አመራሮችና ነዋሪዎች ስላሏት ብቻ፤ ከተማ እንደ ፈጣኝ ምግብ (fast food) ለዕለት ሆድ መውያ የምትሠራ አይደሉትም። እንደ ገጠር ጠላ ለነገም ባይምር የምትጠነከሱ ናት። ከተማዋን ለሰዎች መኖሪያነት ምቹና ተመራጭ ለማድረግ መነገድ፤ ሆኑል፤ ሰማይ ጠቅላላ ሕንፃ፤ ባቡር፤ ሱፐር ማርኬት፤ የገበያ ማዕከል፤ የግል ኮሌጅ፤ ዓለም አቀፍ ተቋማትና መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች ብቻቸውን በጅ አይደሉም።

ጥንታዊ፣ ታሪካዊ፣ ባህላዊ፣ መንፈሳዊና ሞራላዊ እሴቶች፣ ቅርሶች ቦታዎችም ያስፈልጋታል። እነዚህ ራሳቸው ነገ ታሪክና ቅርስ ስለሚሆኑ። ከተማ እንደ ላም ዱካ የሚተው እንጂ እንደ ኦ በጅራታቸው ዱካ የሚያጠፉ አመራሮች አያስፈልጋትም።

መሪ (ፊዳ) እና ገዥ (ሐኩጋይ - ሻ)

የሩቅ ምሥራቆቹ ጃፓኖች አንዲህ የሚል ለዓለም የተረፈ ታሪክ አላቸው።

በገኛው መካከ ላይ በዓይን ሕመም የሚሰቃይ ጎ - ሳይ የተባለ አንድ የጃፓን ንጉሥ ነበረ። በሀገረ ጃፓን የሚገኙ ሐኪሞችን ሁሉ ጠርቶ ለሰቃዩ መድኃኒት እንዲፈልጉለት ቢያዝም ሊያገኙ ግን አልቻሉም። በኮርያ፣ በቻይና፣ በሞንጎልያና በሩሲያ ሳይቀር ታዋቂ የሆኑ ባለ መድኃኒተኞችን አየጠራ፣ ገንዘብና ሥልጣን ለመሸለምም ቃል አየገባ ሕመሙን ለማዳን ሞከረ። ግን አልተቻለውም። በመጨረሻም ሞንጎልያ ውስጥ በኡውስ ሐይቅ አጠገብ ዑላንንም በተባለ መንደር እጅግ የታወቀ ባለ መድኃኒት መኖሩ ተሰማ።

ንጉሥ ጎ - ሳይም አይራት የተባሉትን የሞንጎልያ ሲራራ ነጋዴዎች ደጋ
ባለመድኃኒት እንዲያመጡለት ወርቅ ሰጥቶ ላካቸው። ከአራት ወራት
በኋላም አይራት የሚባሉት ሲራራ ነጋዴዎች ባለመድኃኒት
በድንክሮቻቸውና ፀጉራሞቹ ግመሎች ጭነው አመጡለት። ንጉሥ ጎ - ሳይ
ባለ መድኃኒቱ መምጣቱን ሲሰማ የመዳን ተስፋው ለመለመ።

ሞንጎልያዊው ባለመድኃኒትና ወደ ቤተ መንግሥቱ ገብቶ ንጉሥን
አገኘው። ንጉሥም ከሚያሰቃየው የዓይን ሕመም ከፈውሰው የፈለገውን
ሁሉ እንደሚሰጠው ቃል ገባለት። ሞንጎልያዊው ባለመድኃኒትና
የንጉሡን ሕመም ለማዳን የሚችል መድኃኒት እንዳለው ነገር ግን ንጉሥ
መዳን የሚችለው አንድ ነገር ሲያሟላ መሆኑን ተናገረ። ንጉሥ ጎ - ሳይ
የተባለውን ሁሉ ለማሟላት ቃል ገባ።

ሞንጎልያዊው ባለመድኃኒትም «ሐኪጋይ-ሻ» (ገዥ) ከሆንክ አትድንም፤
«ራዳ» (መሪ) ከሆንክ ግን ትድናለህ» ሲል ነገረው። ንጉሥ ጎ - ሳይ
የባለመድኃኒቱ ነገር ስለገረመው በገዥና በመሪ መካከል ያለውን ልዩነት
ጠየቀው። ባለመድኃኒቱም «ገዥ ጉልበቱንና ሀብቱን ብቻ የሚጠቀም
አለቃ ነው፤ መሪ ግን አእምሮውንና ክሊሎቱን የሚጠቀም አለቃ ነው»
ሲል በአጭሩ መለሰለት። ንጉሥ ጎ - ሳይም መሪ መሆኑን
አረጋገጠለት።

ሞንጎልያዊው ባለመድኃኒት ለዓይን ሕመም የሚሆነውንና በየቀኑ የሚቀባውን መድኃኒት ከሰጠው በኋላ እንዲህ ሲል አዘዘው። «ሕመሙ አስኪሻልህ ድረስ የምታየው ነገር ሁሉ አረንጓዴ መሆን አለበት። ከአረንጓዴ ቀለም ውጭ የምታይ ከሆነ ያገረሽብሃል» ሲል አስጠነቀቀው። ንጉሥ ጎ - ሳይም ያን ማድረግ ቀላል መሆኑን ነግሮት ተለያዩ። ሞንጎልያዊው ባለ መድኃኒትም ከሦስት ወራት በኋላ ተመልሶ ሊመጣ ቃል ገብቶ እይራት ከተባሉት ሲራራ ነጋዴዎች ጋር ወደ ሀገሩ ተመለሰ።

ንጉሥ ጎ - ሳይ ባለሟሎቹን ሁሉ ጠራ። ባለመድኃኒቱ የነገራቸውን በማስታወስም ከቤተ መንግሥቱ ጀምሮ ያሉ ዕቃዎች፣ ግድግዳዎች፣ ዛፎች፣ ተራሮችና ኮረብቶች ሁሉ አረንጓዴ ቀለም እንዲቀቡ አዘዘ። የከተማው ነዋሪም ቤቶቹን ሁሉ አረንጓዴ እንዲቀባ ዐዋጅ ወጣ። ከአረንጓዴ ልብስ ውጭ መልበስም ተከለከለ። እንስሳትም አረንጓዴ ቀለም እንዲቀቡ ተለፈ። ለዚህ ዐዋጅ የሚውል በሚሊዮን የሚቆጠር የወርቅ ገንዘብ ወጭ ሆነ። ከኮርያ፣ ከቻይና፣ ከሩሲያና ከሕንድ ሳይቀር ቀለም በገፍ ወደ ጃፓን ገባ። ሰውና እንስሳውም መሬት ተተክሎ የበቀለ አስኪመስል ድረስ አረንጓዴ ሆነ።

ከሦስት ወራት በኋላ ሞንጎልያዊው ባለመድኃኒት ቃል በገባው መሠረት ወደ ጃፓን መጣ። የንጉሥ ጎ - ሳይ የዓይን ሕመም ለውጥ አላመጣም። ሀገሪቱ ግን አረንጓዴ በአረንጓዴ ሆናለች። ባለመድኃኒቱም ወደ ጃፓን

ከገባበት ቀን ጀምሮ ባለግድረጥ ያስቅ ነበር። በመጨረሻም ወደ ቤቱ መገኘት ሲታረብ የነገሱ ልብዕት አረንጓዴ ቀለም ሲቀቡ ደረሱ። ደህንን ሲመልከትም ሳቱን ፈጽሞ መቆጣጠር አልቻለም ነበር። ንጉሱም የባለመድኃኒቱን ሁኔታ ተመልክቶ ግራ ተጋባ።

ንጉሱ ለምን እንደዚያ እንደሚሰቅ ባለመድኃኒቱን ጠየቀው። ሕመሙም እንዳልተሻለው ገለጠለት። ባለመድኃኒቱም እንደዚያ የሚያስቀው የነገሱ ሞኝነት መሆኑን ገለጠለት። ሕመሙ ያልተሻለው ግን ገዢ እንጂ መሪ ባለመሆኑ እንደሆነ ነገረው። ንጉሱም ሞኝነቱንም ገዢነቱንም አብራርቶ እንዲነግረው ሞንጎልያዊውን ባለመድኃኒት ጠየቀው።

ባለ መድኃኒቱም፣ ሕንቱ ሁሉን ነገር በሥልጣንና በገንዘብ ብቻ ነው የምታስበው። ደህ ደግሞ የሐኪም - ጄ (ገዢ) መለያ ጠባይ ነው። ሁሉንም በጉልበትና በገንዘብ ብቻ ማድረግ እንደሚችል ያስባል። በርግጥ የምታላው ነገር ሁሉ አረንጓዴ መሆን አለበት ብዬ ነግሬህ ነበር። እንተም አገልጋዮችህንና ሕዝብህን እያሰጨነቅህ እገሩን ሁሉ አረንጓዴ ቀለም ለመቀባት ሞክርክ። ለመሆኑ በዚህ አያያዝ ቢበዛ ከዚህ ከተማ ውጭ ልትሻገር ትችላለህን? ዓለምንስ ሁሉ አረንጓዴ ቀብተህ ትጨርሳለህን? ሰማዩን? ፀሐይን? ጨረቃን? ከዋክብትንና ታላላቅ ተራሮችን ምን ልታደርጋቸው ነው? ከሁሉም በላይ እሳትን ምን ልታደርገው ነው? እየህ የገዢነት (ሐኪም-ጄ) ትልቁ ችግሩ ሁሉንም

ነገር በመር አንደበት በፈረስ ጉልበት ኢቆጣጠረዋለሁ ብሎ ማሰብ ነው። ይህንን በተወሰኑ ነገሮች ላይ ተግባራዊ ማድረግ ሲችል፣ ገዥ በዚያ ይታለላል። የተወሰነ ጊዜ ይሳካልሃል። ያም የበለጠ ገዥነትህን ይጨምረዋል። እየቆየህ ስትሄድ ግን በገንዘብህና በጉልበትህ የማትደርስበት ኃይል መኖሩን ታውቃለህ። ልክ አንድ ፀሐይ፣ ጨረቃና አሳት።

አእምሮ ሲኖርህ ኖሮ ራዳ (መሪ) ትሆን ነበር። ራዳ (መሪ) ብትሆን ኖሮ ደግሞ ችግሩን ለመፍታት ጉልበትህንና ገንዘብህን ለመጠቀም ከምትሮጥ ይልቅ አእምሮህን ትጠቀም ነበር። ዓይንህ አረንጓዴ ነገር ብቻ እንዲያይ ከፈለግህ ነገሩ በጣም ቀላል ነው። ያኔ እኔ እንተን ሳዝህ ብጣም ቀላል ነው ስትለኝ፣ እውነትም አእምሮ ያለህ ራዳ (መሪ) ነህ ብዬ አስቤ ነበር። አሁን ግን ተሳስቼ እንደነበር ገባኝ።»

«ቀላሉ መንገድ ምን ነበር?» ጠየቀ ንጉሥ ጎ - ሳይ በሁኔታው እየተደነቀ።

«ቀላሉ መንገድ» አለ ሞንጎልያዊው ባለ መድኃኒት፤ «ቀላሉ መንገድ የምታየውን ነገር ሁሉ አረንጓዴ አድርጎ የሚያሳይ መነጽር በሁለት ብር ገዝተህ ዓይንህ ላይ ማድረግ ነው። ይህንን መነጽር ብታደርግ ኖሮ አገልጋዮችህንና ዜጎችህን ማስጨነቅ፣ ላንተ ሲባል ምድሩን ሁሉ አረንጓዴ ቀለም ማስቀጣት፣ አረንጓዴ ልብስ ማስለበስና አገሩንም ማበላሸት አይጠበቅብህም ነበር።

ገዥ (ሐኪጋይ - ካ) ስለሆንክ እንጂ መሪ (ሪዳ) ብትሆን ኖሮ ለሀገርህና ለሕዝብህ ስትል አንተ ትሰቃያለህ እንጂ ለአንተ ስትል አገርህንና ሕዝብህን አታሰቃይም ነበር። ገዥ (ሐኪጋይ - ካ) ስለሆንክ እንጂ መሪ (ሪዳ) ብትሆን ኖሮ አገርህን አረንጓዴ ለማድረግ ስታሰብ ሕዝብህን ማሳመን ይጠበቅብህ ነበር። ገዥ (ሐኪጋይ - ካ) ስለሆንክ እንጂ መሪ (ሪዳ) ብትሆን ኖሮ ያኔ እኔ አረንጓዴ ነገር ብቻ ማየት አለብህ ብዬ ሳለህ ቀላል ነው ከምትል ይልቅ ሕንጻት አድርጌን ብለህ መጠየቅ ነበረብህ።

ገዥ ተገዥ ይፈልጋል። መሪ ግን አማካሪ ይሻል። ገዥ ጉልበት ይፈልጋል፤ መሪ ግን ጥበብ ይፈልጋል። ገዥ ሁሉም ነገር ቀላል ነው ይላል። መሪ ግን እንዴት ቀላል ሊሆን እንደሚችል ያስባል፤ ይጠይቃል። ገዥ የሚመስለውንና የሚችለውን ሁሉ ያደርጋል። መፍትሔው ቢመጣ ባይመጣ፣ ችግሩ ቢፈታ ባይፈታ፣ ሌላ ችግር ቢመጣ ባይመጣ ግድ የለውም። መሪ ግን ማድረግ የሚችለውንና የሚመስለውን ሁሉ አያደርግም። ለውጥ የሚያመጣውን ነገር ብቻ እንጂ። ቢችልም፣ ዐቅም ቢኖረውም፣ ሥልጣን ቢኖረውም ለውጥ የሚያመጣ መሆኑን ካላረጋገጠ አያደርገውም። ለመሆኑ ይህንን ውሳኔ ስትወስን የሀገርህን ኬንጃ (ጠቢባን) አማክረሃቸዋል? ብታማክራቸው ኖሮ እንዲህ አገሩን ሁሉ አረንጓዴ አታደርገውም ነበር።

ታዲያ እንደ እንደሆነ ትድናለህ? ራስህን ሙቀት ሲገባህ ዓለምን ልትቀይር ተነግህ። ሙቀት የነበረብህ የምታየውን ነገር ሳይሆን እንደ የምታይበትን ሙከራ ነበር። አረንጓዴውን መነጻጸር ብትዝ ኖሮ እንደ ዓለምን አረንጓዴ እድርገታ ታያታለህ። ሌላው ደግሞ እንደሚፈጸም ቀይም፣ ጥቁርም፣ ኑሮም፣ ቢጫም እድርገት ያያታል። አሁን ግን እንደ አረንጓዴ ስለምትፈልግ ብቻ ዜጎችህ ሁሉ አረንጓዴ እንዲያዩ፣ አረንጓዴ እንዲለብሱና አረንጓዴ እንዲበሉ አደረግካቸው። ካሚ (ፈጣሪ) ልዩ ልዩ እድርገት የፈጠረውን ሕዝብ እንደ አንድ ዓይነት ልታደርገው ፈለግክ። ያውም ላንተ ሲባል።

መሪ (ራዳ) ለሕዝብ ነው። ገዥ (ሐኪም - ሻ) ስትሆን ግን ሕዝቡ ያንተ ነው። እንደፈለግክ ታደርገዋለህ። ለገዥ ሕዝብና ኪያሜሩ (ግመል) እንድንው። ለገዥ ሁለቱም እንደፈለጉ ማድረግ ይቻላል። ለገዥ ሁለቱም ሁብት ናቸው። ገዥ ስለ ሕዝቡ እርሱ ያውቃል። የሕዝቡም ጭንቅላት በእርሱ ላይ ነው። እርሱ አሰብ ማለት ሕዝቡ አሰብ ማለት ነው። እርሱ ፈለገ ማለት ሕዝቡ ፈለገ ማለት ነው።

ታዲያ እንደ እንደሆነ ትድናለህ? ወርቅህን አልፈልግም። ሽልማትህም ለራስህ ይሁን? እንካ አረንጓዴውን መነጻጸር። ከቻልክ ያበላሸኸውን አስተካክለው። ያጠፋኸውን መልሰው። ካልቻልክ ሌላ ጥፋት ሳይደርስ ባለበት እንዲቆም አድርገው። እኔ ግን ወደ ሀገሪ ወደ ኡብሰ ሐይቅ፣ ወደ ዑላንጎም መንደር እሄዳለሁ። በረግረጉ ሥፍራም ይህንን

ጠርቆ አደሮቻ ስብሰባ እና ሌሎች

ሞኝነትህን እያሰብኩ ስለቅ እኖራለሁ። ኮከ - አህ - ፍቺ (ልብና)
ካገኘህና ከገዥነት ወጥተህ መሪ መሆን ስትጀምር ጥራኝ። በሕይወት
ካለሁ አመጣለሁ። ያኔ ሐመምህን ፈጽሞ እንዲድን አደርገዋለሁ።
ላሁት ግን ገን - ኪ - ደ(ደጎና ሁን፣ ራስህን ጠብቅ)።

ሞንጎልያዊው ባለመድኃኒት ከጃፓን እስከ ሞንጎልያ፣ እስከ ኡቩስ
ረግረጋማ ሥፍራ ድረስ በየደረሰበት ሁሉ ይህንን የንጉሥነ ታሪክ
አየተረከው ሄደ። በዚህም ምክንያት ይህ ታሪክ ከአራን እስከ ጃፓን
ድረስ በየቋንቋው ይተረካል ይባላል።

የገጭ ለገጭ ለገገገ ለገ ለገገ

ሥላሴ

ሦስቱ ወዳጆች

አንድ ሊቅ አንዲህ ይመክሩ ነበር። ሰው ለዕውቀት የተሰጠ፣ ለትግል የሠለጠነ፣ ለመሪነትም የተመረጠ ይሆን ዘንድ ከሦስት ዓይነት ወዳጆች ጋር መዋል አለበት ይላሉ። አንድም ከእርሱ ከሚበልጡ፣ አንድም ከእርሱ ከሚሰተካክሉ፣ አንድም ደግሞ ከእርሱ ከሚያነሱ።

ለአንድ ሰው እነዚህ ሦስት ዓይነት ወዳጆች ወሳኞች ናቸው። ከሦስቱ አንዱ ሲቀር፣ ወይም ደግሞ ከሦስቱ የተወሰኑት ሲበዙ ችግር አለው። የሰው-የው የአእምሮ ጤንነት ይጓደላል ወይም ይዛባል። የሚኖረው ኑሮ፣ የሚጨበጠው ዕውቀት፣ የሚሰጠው ብያኔና የሚመራበት መርሕ ርቱዕ አይሆንም። ድቀተ ልቡና ያገኘዋል። ድቀተ ልቡና የሚባለው

ልቡና የትክክለኛነትን ሚዛን ስቶ ሲወድቅ ነው። ልቡና ለስሜትና ለግልብነት ተሸንፎ፤ ከ «ፍት - ርት» ጎዳና ሲወጣ ድቀት አገኘው ይባላል። «ፍትርት» ማለትም ማመዘዝንን ገንዘቡ ያደረገ ቀና የሥልጡንነት አካሄድ ነው።

ሰው ከእርሱ ከሚበልጡት ጋር የዋለ እንደሆነ ከልምዳቸው ይማራል፤ ከብስለታቸው ይተስማል፤ ከዕድሜ ጥጋባቸው ይቋደሳል። የሚደርስበትን ነገ ዛሬ ላይ ሆኖ አሻግሮ ለማየት ይጠቅመዋል። ዛሬ ላይ ሆኖም የነገውን ለማቀድ ያስችላዋል። እነዚህ ሰዎች በዕድሜም፣ በዕውቀትም፣ በልምድም ከእርሱ የሚበልጡ ናቸውና፤ ቢያጠፉ ለመገሰጽ፣ ቢሰሩት መንገድ ለማሳየት፣ ቢጎድልበት ለመመላት፣ አያፍሩትም አይፈሩትም። የገና ዳቦ ከላይ በሚነድበት አሳት በስሎ እንደሚወጣው ሁሉ እርሱም በእነዚህ በበላዮቹ ምክርና ተግሣጽ ቁጣና ወቀሳ በስሎ ይወጣል። ከነውር ለመጠበቅ፣ ከሰጠታትም ለመራቅ፣ ራስንም ቀድሞ ለማረም «ሐፊረ ገጽ» አንዱ መሣሪያ ነው። «ሐፊረ ገጽ» ሰውን መፍራትና ማፈር ነው። የሚሠራው ነገር ለሰው ነውና «ሰው ምን ይለዋል?» ብሎ ቀድሞ ለማሰብ መቻል። «ሐፊረ ገጽ» ከአደጋው በፊት በማስጠንቀቂያው፣ ከሕመሙ በፊት በምልክቱ፣ ከአቶኑ በፊት በወላፊኑ፣ ለማረም መቻል ነው።

አንዳንድ ሰው «እህ...» ብሎ የሚሰማው፣ ጎበዝ ብሎ የሚያደንቀው፣ ጀግና ብሎ የሚያጨበጭበለት፣ መሰንቆ ይዞ የሚዘፍንለት፣ አታሞ ይዞ

የሰርቆ ለደሮች ስብሰባ እና ሌሎች

የሚጨፍርለት እንጂ የሚገሥጸውንና የሚቆጣውን፤ ተው የሚለውን
የሚመክረውን አይወድም። በተለይ ደግሞ በሥልጣን ወንጌር
በዕውቅና ማማ፤ በጥበብ ሠገነት፤ በሀብት ሠረገላ ላይ የተቀመጠ ሰው
«ጨልጦ ገርኝቶ» እንዳያጠፋም ሆነ እንዳይጠፋ አንዱ ውሎም
ከሚበልጡት ሰዎች ጋር መሆን አለበት። ሌሎቹ አፍረውትና
ፈርተውት፤ ያለ ልክም እኩብረውት ዝም ያሉትን እነዚህ ሰዎች በግልጽ
ይነግሩታል። በሠገነት ላይ ከመሳሳቱ በፊት በአልፍኝ ያርሙታል።
በአደባባይ ከማጥፋቱ በፊት በሹክሹታ ያቀኑታል። በእነዚህ ሰዎች
ተተኝቶ፤ ተፈትፍቶ፤ ተሞርዶ፤ ተወራርዶ የወጣ ነገር በውጪ ባሉት
መሰሎቻቸው ዘንድ ቅቡልነት ያለው የመሆን ዕድሉ ሰፊ ነው። በውስጥ
አዲት የታረመ ለውጭ አዲት አያሠጋም።

መኪና ማርሽ ብቻ ሳይሆን ፍሬንም ያስፈልገዋል። በመኪና ውስጥ
የፍጥነት መጨመሪያ ብቻ ሳይሆን የፍጥነት መቆጣጠሪያም አለ።
እንዳንድ ዘመናውያን መኪኖች እንዲያውም ሰውዬው ከልክ በላይ
ሲያረጉን በማሳያ ሰሌዳቸው (ሰክሪን) ላይ የሬሳ ሳጥን ምልክት
ያሳያሉ። እንዲያውም መኪናን ለአደጋ የሚዳርገው ማፍጠኛው ሳይሆን
ማቆሚያው አልሠራ ካለ ነው። ሰውም ማፍጠኛ ብቻ ሳይሆን
ማቆሚያም ያስፈልገዋል። ከሚያጫውቱት ጓደኞቹ፤ ከሚያ ደንቁት
የበታላቅ ጋር ብቻ የሚውል ሰው የፍጥነት መቆጣጠሪያ ሳይኖረው
እንደሚጋልብ እሸክርካሪ ነው። እንደ ቦታ ተገልብጦ ይገኛል።

ሰው መስማት ያለበት መስማት የሚገባውን ጭምር እንጂ መስማት የሚፈልገውን ብቻ መሆን የለበትም። የጻፍኩትን ድርሰት፣ የሠራኸውን ፕሮጀክት፣ የቀድሞውን ዕቅድ፣ የተለምከውን ዕቅድ፣ የቀረጽኩትን ገድፍ፣ የወጠንከውን ትልም፣ በዕውቀትም፣ በጥበብም፣ በልምድም፣ በሰድሜም በአመለካከትም ለሚበልጡህ ሰዎች ብታሳያቸው፣ ምናልባት የግትፈልገውን ትሰማ፣ የማትወደውን ታገኝ ይሆናል። ግን ትማራለህ፣ አዲስ መንገድ ታያለህ፣ ዕውቀትህ እንደ ምርት በነፋስ ይበራያል፣ ጥበብህ እንደ ወርቅ በእሳት ይፈተናል፣ ሐሳብህ እንደ ቅቤ ይነጥራል፣ ድርሰትህ እንደ እርሻ ይታረማል። በሀገራችን የእምነት መሪዎች፣ ባለ ሥልጣናት፣ ታላላቅ ነጋዴዎች፣ የጥበብ ሰዎች ከአኩሮቻቸውና ከአድናቂዎቻቸው ወይም ከተከታዮቻቸው አለያም ከጀሌዎቻቸው እንጂ ከሚበልጧቸው ጋር ውለው መማርን፣ መመከርን፣ መታረምን፣ መተቸትን፣ መነቀፍን፣ አዲስ መንገድ ማየትን፣ አይመርጡትም። በዚህም ምክንያት ስትተትን ከነግሡ፣ ጥፋትንም ከነግሳግሱ፣ ድክመትን ከነሠራዊቱ፣ ወንጀልንም ከነኮተቱ ይዘውት አደባባይ ይወጣሉ። ካልወደቁ አይጸጸቱም፣ ካልሞቱ አይማሩም።

ደግሞም ይኼ ቢባልም ሰው ከሚበልጡት ጋር ብቻ ሲውልም አደጋ አለው። ተግሣጽና ምክር፣ ቁጣና ወቀሳ ሲበዛ ሰውን ከማቅናት ይልቅ ያነበጠዋል። እሳት ማበሰል ብቻ ሳይሆን ሊያሳርርም ይችላል። ከሚበልጡት ጋር ብቻ የሚውል ሰው ተቀባይ ብቻ ይሆናል፤ ሰሜ ብቻ

ይሆናል፤ የባታችነት ብቻ ይሰማል። የሚበልጠው እንጂ የሚያንሰውና የሚተካከለው መኖሩን ይዘዘጋል። እነ እንትና ያሉት ሁሉ ይሁን፤ ከነ ለራሱ ተገቢውን ዋጋ እንዳይ ሰጥም ያደርገዋል። ከዚህ ሲከፋም እርሱ ከእሳቢነት የተላላኪነት ስሜት ያይልበታል። ሠሪ ሳይሆን ጠባቂ፤ መሪ ሳይሆን ታዛዥ፤ ወሳኝ ሳይሆን ተቀባይ ይሆናል። ለዚህ መድኃኒቱ ከእኩያም ከበታችም ጋር አብሮ መኖሩ ነው።

ከእኩያ ጋር መኖሩ ሰውን ታጋይ፤ ተፎካካሪ፤ ተከራካሪ፤ ተማጋቻ ያደርገዋል። ሳቂ፤ ተጫዋች፤ ነጻነትና ሰላም የሚሰማው ፍጡር ያደርገዋል። ማሸነፍንና መሸነፍን፤ መብለጥንና መበለጥን ይማርበታል። ያለ ፍርሃትና ያለ ሐፍረት ለመነጋገር የሚችልበት መድረክ ያገኛል። በላዋ በቢላዋ እንደሚላል እኩያ በእኩያ ይሞረዳል። በእኩል ሜዳ በተመጣጣኝ ዐቅም፤ በተቀረረቢ ዕድሜ፤ ውረድ እንደውረድ ለማሳየት ያስችላል። ያኛው መማሪያ ነው፤ ይኸኛው መታገያ። ያኛው መቅሰሚያ ነው፤ ይኸኛው መመርመሪያ፤ ያኛው ማግኛ ነው፤ ይኸኛው መፈተኛ።

ሰው ትዝታውን፤ ታሪኩን፤ ገጠመኛነት፤ ሊያወራ የሚችለው ከእኩያ ጋር ነው። የታሪክ ዝምድና ከሌለው ሰው ጋር ወግ አስቸጋሪ ነው እንተ ስለ ማይጨው ጦርነት ስታወራ እርሱ ስለ አድዋ ካስታፈ መገናኛም የላችሁ። ተግባብት በቋንቋ ብቻ አይመጣም። በትዕቢት በሰውቀት፤ በዘይቤና በዐውድ ጭምር እንጂ። እኩያ ለ

የሚከራከርህና የምትከራከረው ታጣላህ፤ እኩያ ስታጣ የምትቀልደውና የሚቀልድህ ታጣላህ፤ እኩያ ስታጣ የምትግባባውም ታጣላህ። እኩያቸውን በሰደትና በሞት የሚነጠቁ ሰዎች ኑሮን ከባድ የሚያደርግባቸው ይኼ ነው። «ትዝ ይልሃል ያኔ» ብለው የሚያወጉት ወዳጅ ያጣሉ። «እስከ. እንወራረድ» የሚሉት ሞጋች ያጣሉ፤ በምርጥ ሜዳ ላይ ያለ ተጋጣሚ ኳስ እንደመጫውት ይሆናል።

ከእኩያ ብቻ የምትውል ከሆነ ደግሞ ጊዜህ በሙግትና በክርክር፣ በጨዋታና በትዝታ፣ በተልድና በቧልት ያልቃል። የምትፈራረውም የሚፈራህም ታጣላህ። ዓለም የትግል ብቻ ትመስልሃለች። የምትበልጠውም የሚበልጥህም ያለ አይመስልህም። ሁሉ እኩያህ ይመስልሃል። ብዙም የምትጨምረው ዕውቀት አይኖርም፤ አንዳንዴ በላዋው በደንብ እንዲሰል ወደ ብረት አቅላጭ መውሰድም ያስፈልጋል። ሁሌ ከሌላ በላዋ ጋር ማፋጨቱ የቢላዋውን ስለት ቢጠብቀውም የተሻለ ስለት ግን አይሰጠውም።

በሌላም በኩል ሐሳብህን ለማስረጽ፣ ትውልድን ለመቅረጽ፣ ሥራህን ለማሳለፍ፣ በጥቂት ሐሳብ ብዙ ሰዎችን ለማሰለፍ፣ ከእኩያ ጋር ብቻ መሞል ውጤታማ አያደርግም። «አንተ ማነህና፣ አናውቅህም አንዴ፣ ትናንት ከእኛ ጋር እንዲህ ሲያደርግ እንዳልነበር፣ የተነሣበትን የረሳ፣ ውለታ የበላ፣ እርሱ ከማን በልጦ ነው» የሚለው ሙግትና ክርክር የቀኑን መንገድ የዓመት፣ የሳምቱንም የክፍለ ዘመን ያደርግብሃል።

ለዚህ ነው ካንተ ከሚያንሱት ጋር መዋል ያለብህ። ያልከውን ከሚሰሙ፣ በመንገድህ ከሚከተሉ፣ ሐሳብህን ከሚያደንቁ፣ መሪነትህን ከሚቀበሉ ሰዎች ጋር። ታስተምራቸዋለህ፣ ትመክራቸዋለህ፣ ያገኘኸውን ታካፍላቸዋለህ፣ የኦዲዮን ትውልድ ሐሳብ ታውቅባቸዋለህ፣ ሐሳብህን አሥርጸህ ቶሎ ወደ ተግባር ለመግባት ይጠቅሙሃል። አንተም ለውጥ ለማምጣት እንደምትችል ትፈተንበታለህ።

የበላዮችህ ሲመክሩህ፣ አኩዮችህ ሲሞግቱህ የበታዮችህ ሲቀበሉህ ሲያደንቁህ የተመጠነ ሕይወት ይኖርሃል። ሰው በጠባዩ የሚሰማው፣ የሚመራለት፣ የሚከተለው፣ የሚያጨበጭበለት፣ አቢጆህ ደግ አደረግክ የሚለው ይፈልጋል። በእርሱ የተዘራውን የሚዘራበት መሬት ይኻል። መክሮ፣ ዘክሮ፣ አስተምሮ፣ አሳድጎ፣ ሐሳብ ሰጥቶ፣ ገንዘብ አውጥቶ፣ ዕቅድ አቅዶ፣ መንገድ ተልም ለውጡት ሲበቃ ማየት ደስ ይለዋል። «ሰው የሚያንሰውን ስለሚወልድ እንጂ የሚበልጠውን ቢወልድ ኖሮ ትውልድ አይቀጥልም ነበር» የሚባለው ለዚህ ነው። ለዚህ ነው በዕውቀት፣ በሀብት፣ በዕድሜ፣ በደረጃ፣ በልምድ፣ በሥልጣን፣ ከአንተ ከሚያንሱ ሰዎች ጋር መዋልና መጎዳናት የሚያስፈልግህ።

ከእነዚህ ሰዎች ከበሬታን ታገኛለህ። ከእነዚህ ሰዎች በትምህርትና በመድረክ የማይገኝ ዕውቀትም ትሸምታለህ። «የድሃ ምክር ጥሩ ነው የሚሰማው የለም፤ የሐምሌ ወኃ ንጹሕ ነው የሚጠጣው የለም» ከተባለው ወቀሳም ነጻ ትሆናለህ። ከሪፖርትና ከስታትስቲክስ ውጭ

የሆነውን ሰውኛ ምላሽ የምታገኘው ከእነርሱ ነው። ከእነርሱ በምታገኘው ሞራልና ኩባር ከእኩዮችህ ትሚገትበታለህ፤ ከበላዮችህ ትሚርበታለህ። ባህላዊውንና አገርኛውን ዘይቤ በሚገባ የምታገኘው ከእነርሱ ነው።

ከበታችሁ ጋር ብቻ የምትውል ከሆነ ግን አሁንም በሽታ ነው። አንተ ብቻ ዐዋቂ፣ አንተ ብቻ ባለ ጸጋ፣ አንተ ብቻ መካሪ፣ አንተ ብቻ ዘካሪ፣ አንተ ብቻ ታላቅ፣ አንተ ብቻ መሪ የሆነክ ይመስላል። ትታበያለህ፣ ከልክ ያለፈ ምስጋናና ውዳሴ ትለምዳለህ። ራስህን መላኪያ አድርገህ ትቆጥራለህ። እነርሱ ስላደነቁህ ዓለም ሁሉ ያደነቁህ፣ እነርሱ ስለወደዱህ ዓለም ሁሉ የወደደህ፣ እነርሱ ስለሚከተሉህ ዓለም ሁሉ ያንተ ተከታይ፣ እነርሱ ስለሚሰሙህ አንተ ብቻ መናገር ያለብህ ሊመስልህ ይችላል። ከበታች ጋር ብቻ መሞል ያልተፈለገ ንግሥናን ያመጣል። ናይጀሪያዎች «በዐላዋቂዎች መንደር ያለ የሆሰፒታል ዘበኛ አንደ ዶክተር ይቆጠራል» እንደሚሉት።

ለዚህ መድኃኒቱ ከእኩዮችህና ከሚበልጡህ ጋርም መኖር ነው። ሦስቱም እንደየ አግባቡ ያስፈልጉሃል። አንዱ ሲጎድል ትዕቢተኛ፣ አንዱ ሲጎድል ዝቅተኛ፣ አንዱም ሲጎድል ብቸኛ ያደርግሃል።

ሦስቱ የሕዝብ ማስጠንቀቂያዎች

ሕዝብ ለመሪው በሦስት ደረጃ ማስጠንቀቂያ ይሰጣል። የመጀመሪያው « አርም...! » የሚል ነው። በዚህ ደረጃ ሕዝቡ ሦስት ነገሮችን አምኗል። ማለት ነው። እንደም መሪው በጎ ጎሊና አለው፤ ለማረም የሚችሉ ዐቅም አለው፤ ችግሩ የተፈጠረው ከአሠራሩ ላይ ነው ብሏል። እንደ ደግሞ ሕዝቡ መሪው እንደሚገኘውም ፍጡር ተሳሳተ እንጂ ሌላ ስሕተት አይደለም። ስለዚህ ሊያርም ይችላል ብሎ አምኗል። በመጨረሻም ሕዝብ መሪውን ይወዳል፤ ስሕተቱን ግን ይጠላል ማለት ነው።

ሕይወት ላይ የደረሰ መሪ የታደለ የሚሆነው ስህተቶቹን ነቅሶ «ሳይርቅ በቅርቡ፣ ሳይደርቅ በርጥቡ» ለማረም ከቻለ ነው። የሚሳሳት ፈጣሪ አይደለም ሁሉ የማይሳሳት መሪ የለም። መሪዎችን ታላቅና ታናሽ የሚያደርጋቸው ስህተታቸውን ለማመንና አምነውም ለማረም ያላቸው ወቅትና ቁርጠኛነት ነው። መሪ የሕዝቡን ጥቆማ ሰምቶ፣ የሕዝቡንም ልብ አድምጦ ችግሩን በጊዜ ካረመ ስህተቱ ከሥራ የመጣ እንጂ ከመሪው ጠባይ የመነጨ አይደለም ብሎ ሕዝብ በመሪው እንዲተማመን ያደርገዋል። «ከሰው ስህተት፣ ከብረት ዝገት አይጠፋም» ብሎ ያልፈጠረ።

ሕዝብ የነገረውን ስህተት ከማረም ይልቅ «አኔ ደኅና ነኝ ችግሩ ከአፈጻጸሜ የመጣ ነው» እያለ ችላ ካለው ሕዝብ ወደ ሁለተኛው ደረጃ ይሻገራል። ጃን ማዳ ሠፍሮ እያደመ ራስ ተፈረን ወደ ዙፋን ያመጣው መሐል ሠፋሪ ጦር (ሠራዊቱ) ነበር። በኋላም አርሙ ቢላቸው አላርም ሲሉ በ1953 ዓ.ም. መፈንቅለ መንግሥት ያደረገው ይኼው ሠራዊት ነው።

ሁለተኛው የሕዝብ ማስጠንቀቂያ « ታረም...! » የሚል ነው። ሕዝብ መሪውን « ታረም...! » ካለ ሁለት ነገሮችን አስቧል። «መሪው ልክ ነበር ነገር ግን እንደማንኛውም ፍጡር ተሳስቷል» የሚለው ሐሳቡን ያደራገደው። «መሪው ስህተቱን ሊያርም ይችላል» ከሚለው ወጥቷል። ንግን ልደል ላይመለስበት አልፎ መሪው ስህተት የሚሠራ ሳይሆን

ሴቶች (የተሳሳተ) መሪ ነው። ስህተቱ ከሥራ ሂደት ሳይሆን ከሥራ
ከአስተሳሰብና ከአካሄድ የመጣ ነው። ተግባሩ እንዲሰተካከል መሪ
መስተካከል አለበት ብሎ ሕዝቡ አምኗል ማለት ነው። ከኩርያኝ
በለስ፣ ከአጋምም ወይን ሊለቀም አይችልም። ውጋው እንዲሰተካከል
ምንጩ መስተካከል አለበት ብሎ ሕዝብ ማሰብ ጀምሯል። እንደዚህም
ቢሆን ግን መሪው ራሱን ሊያረም የሚችል መሪ ነው ብሎ አምኗል።

በዚህ አካባቢ ላይ የደረሰ መሪ ራሱን ፈትሾ፣ መርምሮና እንጥሮ እንደ
ወይን ግንድ እየገረዘ ሸለፈቱን መጣል አለበት። ሌላውን ሰውነት
ለማዳን ሲባል ሕመምተኛው የሰውነት አካል እንደሚቆረጠው ሀላ
ሀገርን ለማዳን ሲባል የሚቆረጡ አሠራሮች፣ አስተሳሰቦች፣ አካሄዶች፣
መሪዎች፣ ፖሊሲዎችና መርሶች ሊኖሩ ይችላሉ። «ታረም ... !» የተባለ
መሪ እነዚህን አርጦ እንደ አባብ ሳይሆን እንደ ንሥር ታደሶ ከመጣ፣
ጥፋቱ ከአፈጻጸሜ የመጣ ነው፣ ሕዝቡ ስላልገባው ነው፣ ስላልተማሩ
ነው፣ ስላልሠለጠኑ ነው፣ እያለ የመሥዋዕት በግ ፍለጋ ካልካተነ፣ ማሻግሮ
እኔ ነኝ፣ መፍትሔውም የእኔ መለውጥ ነው» ብሎ ካመነ፣ አምናም
ከሠራ፣ ሠርቶም ከተለወጠ። ሕዝቡ፡-

«አሁን ወጣች ጀንበር
ተሸሸጋ ነበር» ብሎ ይተባለዋል።

ይህንን ሁሉ ትቶ መረው በሕዝቡ ትዕግሥት ላይ ከቀለደ፤ ሕዝብም ለትዕግሥቱ ምላሹ ካለፈው የባሰ፤ ከተሰፋው ያነሰ ሲሆንበት፤ ሕዝብ እመለካከቱን ይቀይራል። « አርም ... ! ፣ ታረም ... ! » ማለት ዋጋ አልባ መሆኑን ይረዳል። ሊያርም ሊታረም የሚችል መሪና እመራር የለም ብሎ ያምናል። ችግሩ መሠረታዊ ነው ብሎ ይረዳል። በዚህ ጊዜ ሦስተኛውንና የመጨረሻ ማስጠንቀቂያውን ይሰጣል።

ንጉሥ ኃይለ ሥላሴን ሆ ... ! ብሎ ወደ ሥልጣን ያመጣው ወታደር፤ ስሕተቶቻቸውን ማረም ሲያቅታቸው በ1953 ዓ.ም. መፈንቅለ መንግሥት ያደረገው ወታደር፤ በ1966 ዓ.ም. ደግሞ ሥልጣናቸውን አሳጣቸው። የ1953ቱ መፈንቅለ መንግሥት «ታረም...!» የሚል መልእክት እንዳለው ንጉሡ ቢረዱ ኖሮ የ66ቱን መከራ ያስቀሩት ነበር። ግን አልሆነም። «ታረም ... !» የሚለውን አልረዳ ሲሉ «ተወገድ ... ! » የሚለው የመጨረሻው ማስጠንቀቂያ መጣ።

ደርግም እንዲህ ነበር። በ 1966 ዓ.ም. አብዮቱ ሲፈነዳ፤ ከዚያም መሬት ላራሹ ሲታወጁ የሕዝብ ድጋፍ ነበረው። ቆይቶ ስሕተት ሲያበዛ «አርም...!» የሚለው መልእክት ከያቅጣጫው መጣ። ሰልፎች፣ ወረቀቶች፣ ተቃውሞዎች መጡ። ከማረም ይልቅ «መረምረም» ስለመረጠ የመጀመሪያውን ዕድል አሳለፈው። ከውስጥና ከውጭ ጠብመንጃ፣ እንሥተው ግራ ቀኝ የወጠሩት ኃይሎች «ታረም...!» ቢሉትም መታረም ትቶ ማውደምን መረጠ። የ1981 ዓ.ም. መፈንቅለ

መንግሥት «ተወገድ...» የሚለውን መለከት ነፋ። ደርግ የሚተርፍ መስሎት ለፋ። ግን ተወገድ ከተባለ በኋላ መጎረፍ በተለምዶ ብቻ ነበርና ለተርፍ አልቻለም።

ይህ «ተወገድ...» የሚለው ሦስተኛው ማስጠንቀቂያ የመጨረሻው የሕዝብ ጥያቄ ነው። መሪው ታምሞ አይደለም። ራሱ በሽታ ነው። ተተግሮ አይደለም። ራሱ ችግር ነው። ደክሞ አይደለም። ራሱ ደካም መፍትሔው መውገድ ብቻ ነው ብሎ ይቆርጣል። ቆርጦም ይሠራል። ሕዝብ እዚህ ደረጃ ከደረሰ በኋላ መመለስ ብዙ ጊዜ ከባድ ነው። ማረምንም መታረምንም ከሚቀበልበት እርከን አልፏልና ቀሪው ዕድል የሚሆነው በሰላም መሰናበት ነው።

የአንድ መሪ በስለት በሁለት ደረጃ ይለካል። የመጀመሪያው ሲቻል በፊተኛው፣ ሳይቻል በቀጣዩ ደረጃ ላይ መንቃት፣ ነቅቶም ተገቢውን ማድረግ። ያም ዘመን ካለፈና ጀንበር ካዘቀዘቀች ደግሞ፣ ራሱን ሀገሩንም ላያጠፋ መልካም የወንድ በር ማዘጋጀት ነው።

ዘበ እዝን ሰሚዐ ለይሰማዕ።

የሦስት ደብዳቤዎች አዙሪት

የአንድ ትልቅ ድርጅት ዋና ሥራ አስፈጻሚ የነበረ ሰው ከደርጅቱ ሲለቅ ለተተኪው ሰው ሦስት ደብዳቤዎችን በሦስት ፖስታዎች አሸጎ በላዎቹውም ላይ 1 ፣ 2 ና 3 ቁጥር ጽፎ ሰጠው።

ተተኪውም «ምን ላድርጋቸው?» ሲል ጠየቀው። «ድርጅቱን በምታስተዳድርበት ጊዜ ችግር በገጠመህ ቁጥር በየተራ ከፍተህ እንብባቸው» አለና መለሰለት። ርክክቡም በዚህ ተጠናቀቀ።

እዲህ ሥራ አስፈጻሚ ሥልጣኑን እንደተረከበ ከየአቅጣጫው ተቃውሞ በረታበት፤ በጉጉት ጠብቀውት የነበሩት ሁሉ ተስፋ ያደረጉትን ለውጥ

በአጭሩ ማየት ስላልቻሉ መበሰባጨትና ግፊት ማድረግ ጀመሩ። «ከቤቱ በሰው እጅ ... ሲይዙት ... » እንደሚባለው ወንበሩ ላይ ሲቀመጥ የሞሰቡ መስፈያ ጠፋብት። የዘሐውንም ውል ማግኘት አልቻለም። ድርጅቱም በችግር ተወጠረ። ከዚህም ከዚያም ተበደልን፣ መብታችን ተረገጠ፣ ተገፋን፣ ተናቅን፣ የሚሉ ድምፆች በረከቱ።

በዚህ ጊዜ ቁጥር አንድ የተጻፈበትን ፖስታ ከፈተና የተጻፈውን አነበበው። «ካንተ በፊት የነበረውን ሐላፊ ባገኘኸው አጋጣሚ ሁሉ ውቀስ» ይላል። የድርጅቱን ሠራተኞች ስብሰባና ከእርሱ በፊት የነበሩት ሐላፊዎች ያጠፉትን ጥፋት፣ የሠሩትን ስህተት፣ ያደረሱትን በደልና የፈጠሩትን ችግር መዘርዘር ጀመረ። እሁን ለተከሠተው ነገር ሁሉ ተጠያቂዎቹ እነርሱ መሆናቸውንና እርሱ የመጣው ችግሮቹን ጠፊ ለማስወገድ መሆኑን ደሰኮረ። በወደቀ ዛፍ ላይ ምሣር ማብዛት ቀላል በመሆኑ ሰውም አብሮ ወቀሰ፤ ኮነ፤ አወገዘ።

ዋና ሥራ አስፈጻሚው በየሄደበት ቦታ ሁሉ ስለወደፊቱ ሳይሆን ስለትናንቱ ማውራትን ልማድ አደረገው። ራሱን በእካባቢው ከሚገኙ ሌሎች ሐላፊዎች ጋር ሳይሆን ካለፉትና ከሞቱት ሐላፊዎች ጋር ማወዳደር ጀመረ። ወንበር በቀየረ ቁጥር «ያለፉት ሐላፊዎች በእንጨት ወንበር ነበር ደርጅቱን የሞሉት፤ እኔ ግን የቆዳ ወንበር አስገዝቼላችኋለሁ» ይልና ያስጨበጭባል። ፀሐይ በማለዳ ከወጣች «በድሮ ሐላፊዎች ዘመን ፀሐይ ዘግይታ ነበር የምትወጣው፤ እሁን ግን

ይህም በማለት መውጣት ጀምሮልኝ። ይላል። ቀን ዝናብ የዘነበ ጊዜ «የድሮ ሐላፊዎች በታቸው ከገቡ በኋላ ነበር ዝናብ የሚወርደው፤ አሁን ግን ይህም በቢሮ ሰዓታችን ዝናብ መምጣት ጀመረ» ብሎ ይለጥፋል። እንዲያው የመሥሪያ ቤቱ ሠራተኞችም አድናቆታቸውን ይገልጻሉ። ያለፉት ሐላፊዎች በሠሩት ቤት እየኖረ ይወቅላቸዋል፤ በገነቡት ቢሮ ውስጥ ተቀምጦ እያዘዘ ያወግዛቸዋል፤ የገዙትን መኪና እየገዳ ያጠጥላቸዋል። «አማን ላይ ቆመሽ አግዜርን ታሚያለሽ» የሚባለውን አላውቀውም።

እንዲህ እያለ አንድ ዓመት ያህል ተቀመጠ። ሠራተኛውም ያለፈውን አየውቀሰ፤ ለሚመጣውም የተሰፋ ቀበድ እየተቀበለ፤ የችግሩ ሁሉ መነሻና መድረሻ የቀደመት ናቸው የሚለውን እየደገመ ከረመ። እየሰነበተ ሲሄድ ግን ያለፉት ሐላፊዎች የሠሩት አየፈረሰ፤ አዲስ ይሠራል የተባለውም የሕልም እንጀራ እየሆነ ሲመጣ ሠራተኛውም እንደገና ማተረምረም ጀመረ። ችግሮቹም እየተባባሱ ብቻ ሳይሆን እየተወሰሰቡም ሄዱ። ያለፉትን ሐላፊዎች የኮነነበትን ሁሉ አርሱ ራሱ እየደገመ መሥራት ጀመረ።

«የድሮ ሐላፊዎች ሠራተኛ ሲያባርሩ በደብዳቤ ነበር፤ አሁን ግን በአሜሪካ ሆኗል» ተብሎ ለውጡ ተነገረ። የድሮ ሐላፊዎች ሠራተኛ ሲቀጥሩ በዘመድ ነበር፤ አሁን ግን ተሻሻሎ በዘር ሆኑ። ነገሩ ግን እየባሰ

እንጂ አየተሻለ ሊመጣ አልቻለም። በዚህ ጊዜ ሥራ እስፊዳሚያ
ሁለተኛውን ፖስታ ክፈተ።

ሁለተኛው ፖስታ ውስጥ የተጻፈው ነገር «ድርጅቱን እንደገና አዋቅራለሁ»
(Restructure the organization)» ይላል። ይህንን ተቀብሎ እንዲ
ድርጅቱን ገለባበጠው።

አንድ የነበሩትን ተቋማት ሁለት፤ ሁለት የነበሩትን አንድ፤ ድርጅቱን
የነበሩትን ኤጀንሲ፤ ዋና ክፍል የነበሩትን ዳይሬክቶሬት፤ የክፍል ሐላፊ
የነበሩትን የሥራ ሂደት ባለቤት፤ ኮሚቴ የነበሩትን አንድ ላምፕስት
አደረጋቸው። ክፍሎቹ ሠራተኞች ተባረሩ፤ ክፍሎቹ ተዛወሩ፤ ክፍሎቹ
ተሾሙ፤ ክፍሎቹ ተንሳፈሩ፤ ሌሎች ደግሞ ተቀጠሩ። አዳዲስ
መመሪያዎች ተዘጋጁ፤ አዳዲስ ሕንጻዎች ተከራዩ፤ ቢል ቦርድ ተዘጋጀ፤
ራእይና ተልዕኮ ተጻፈ፤ የደረጃ ባጅ ተጀመረ፤ የመሥሪያ ቤቱም ስም
ተቀየረ፤ መግለጫ ተሰጠ። ድግስም ተደገሰ። የሠራተኛውም ሥራ
ሥልጠና፤ ስብሰባ፤ ተሞክሮ ልውውጥ ሆነ።

በድንጋጤው ብዛት በጥይት የተመታውን ቁስል እንደሚረሳ ወታደር
ከትርጉም ላይ የተነሣ ችግሩ የተፈታ መሰለ። አዲስ ሕንጻ ሲከራዩ፤ አዲስ
ወንበር ሲገዙ፤ አዲስ ስም ሲይዙ፤ አዲስ ቢል ቦርድ ሲያሠሩ፤ አዲስ
ሐሳብ ያመጡ መሰላቸው። ሁሉም ከትርጉም ላይ እንደገና ተስፋ ሰነቀ።
ነገር ግን መኪናዎ ኮፈኗ ብቻ ነበር እንጂ ሞተሯ አልተቀየረም ነበር።

ቀለሚ ነበር እንጂ ውስጥ ያው ነበር። ይህም ለጥቂት ጊዜ ማመካኛ ሆነ። ችግሮች በተፈጠሩ ቁጥር «ከአዲሱ አሠራር ጋር ባለመላመድ የመጣ ነው፤ መሥሪያ ቤቱ ኮምፒውተራዊዝድ አየሆነ ነው፤ ካለፈው አሠራር ለመላቀቅ በሽግግር ላይ ስለሆነን ነው፤ ኅብረተሰቡ አዲሱን አሠራር ስላላወቀው ነው፤ ቢሮ ሲቀየር ፋይል ስለጠፋ ነው፤ ዳታ ቢዙ ስላልተስተካከለ ነው፤ ኔት ወርክ ስለሌለ ነው» ይባል ጀመር።

ደንበኛውም ሠራተኞቹ ሰለምዱ፣ የጠፋው ፋይል ሲገኝ፣ ሽግግሩ ሲያበቃ፣ ኮምፒውተራዊዜሽኑ ሲጠናቀቅ፣ ችግሩ ይፈታል ብሎ እንደገና ታገሠ። የተስፋ ቀብድም ተቀበለ። እየቆየ ሲያየው ግን ተሞኝሮ ቢቀየሩም የፊልሙ «ስክሪፕት» ተመሳሳይ ሆነበት። «ቁንጮን ሲያታልሷት ፓንክ ብለው ጠሯት» አየሆነ ታየው። ፈሰስም ተጋቢኖም ያው ሽሮ ነው ማለት ጀመረ። እንደገናም በመሥሪያ ቤቱ ውስጥ ችግር ተፈጠረ።

በዚህ ጊዜ ዋና ሥራ አስፈጻሚው ሦስተኛውን ፖስታ ከፈተ። እንዲህ ይላል «አሁን አንተም ለተተኪህ ሦስቱን ፖስታዎች አዘጋጀ»። ዋና ሥራ አስፈጻሚው ቁጭ ብሎ ሦስቱን ፖስታዎች አዘጋጀ። በሰም አሸንፎ ቁጥር ጻፈባቸው። እርሱ አሸን ሲጨርስ የስንብቱ ደብዳቤ መጣለት። እርሱም በተራው ለተተኪው እነዚያን ሦስት ፖስታዎች ሰጠው። ተቀባዩም በተራው «ምን ላድርጋቸው?» ሲል ጠየቀ። መላሹም

በተራው «ድርጅቱን ስትመራ ችግር ከገጠመህ በየተራ እያወጣህ ተመልከታቸው» ሲል መከረው። እዙሪቱም እንደገና ቀጠለ።

ሀገራችን በዚህ እዙሪት ውስጥ ናት። ያለፈውን መኮነንና ማውጣት፤ ከዚያም የነበረውን እንዳልነበረ አድርጎ «ለሥር ነቀል ለውጥ» መነሣት፤ በመጨረሻም ሌላውን እዙሪት አዘጋጅቶ መሄድ። እስኪ አስቡት? ሥር ተነቅሎ ለውጥ እንዴት ይመጣል? ከመጣም ለውጡ መድረቅ ነው። መጨረሻ ላይ ጣል የተደረገ ቅቤ፤ ሲቁላላ ጀምሮ የነበረውን ሽንኩርት እንዴት ያወግዛል።

መጀመሪያ ካንተ በፊት ለሦሩት ዋጋና ክብር ስጥ፤ ከዚያም የተሳሳቱትን በብቃት አርም፤ በመጨረሻም በመሠረቱ ላይ ግድግዳውን፤ በግድግዳው ላይ ድምድማቱን፤ በድምድማቱም ላይ ጣሪያውን እያስቀመጥክ ሂድ። ሰውዬው ራስ አለው ብለህ ሳትስማማ እንዴት ፀጉሩ መስተካከል አለበት ትላለህ? ያለፈውን በደንብ አለማወቅ ያለፈውን ስትተት በባሰ ሁኔታ እንድትደግመው ያደርግሃል።

ጨለማውን ደጋግመህ ስላወገዝከው መብራቱ አይበራልህም። አንድ ሻማ ብትለኩስ ግን ጨለማውን መግፈፍ ትችላለህ። ልጅ ምንም አዲስ ፍጡር ቢሆን ከእናትና ከአባቱ የሚወስደው ነገር አለ። በየቀኑ ልጅ እንጂ አዳም አይፈጠርም። ካለፉት ምንም ያልወሰደ አዳም ብቻ ነው። ሌሎቻችን ግን ካለፉት የሆነ ነገር ወስደን፤ አዲስ ነገር ጨምረን ነው

የሰርቆ አደሮች ስብስባ እና ሌሎች

አዲስ ትውልድ የሆነው። ካለፉት ምንም ሳይወርስ ሰው ለመሆን የቻለ ማለት? ሁሉንም አፍርሰን፤ ሁሉን አዲስ አርገን፤ ሁሉንም ለውጠን አንችለውም። ካለፈው አንገሳን፤ ዛሬ ላይ አንሠራለን፤ ወደፊት አንሄዳለን። ይህም ነው።

ያለበለዚያ ግን በሦስቱ ፖስታዎች አዙሪት ውስጥ አንወድቃለን፤ መላ ዘመናችንንም ዘይት እንደሚጨምቀው ግመል አንዘራለን፤ ግን እንራመድም። እንደከማለን፤ ግን ፈቀቅ አንልም። አዙሪት ውስጥ ስንገባ እንዲህ ነው።

ሦስቱ ሳጥኖች

አቶዮጵያ ውስጥ ሦስት ሳጥኖች አሉ። ሁለቱ ሳጥኖች በጣም ይፈለጋሉ። ስለሚፈለጉ ወይ ይዘረፋሉ፤ ወይ ይሰረቃሉ። እንደኛውን ሳጥን ግን ዘር የሚያየው የለም። ሁለቱ «በውስጣቸው በጣም ተፈላጊ ነገር አለ» ተብሎ ስለሚታመን ሳጥኖቹ በፖሊስ፣ በዘበኛ፣ እንዳንዴም በወታደር ይጠበቃሉ፤ እንደኛው ሳጥን ግን ጠባቂ የለውም። ውስጣቸው ያለው ነገር ሰጪምር የሚያመጡት ለውጥ አለ ተብሎ ስለሚታሰብ ሁለቱ ሳጥኖች ቶሎ ቶሎ ይቆጠራሉ። እንደኛው ሳጥን ግን የሚያስታውሰው የለም።

የሰርቆ አደሮች ስብሰባ እና ሌሎች

ሁለቱ ሳፕሮች የምርጫ ሳፕንና የገንዘብ ሳፕን ናቸው። እንዲያውም ውስጥ ሥልጣን፣ ሌላው ውስጥ ገንዘብ አለ። ሥልጣን ያለበትን ሳፕን ፖለቲከኞች ይፈልጉታል። ስለዚህም ይሰብሩታል፣ ይገለብጡታል። ገንዘብ ያለበትን ሳፕን ሙሰኞች ይጓጉላታል። ይሰብሩታል፣ ይገለብጡታል። ሕዝቡም ስለእነዚህ ስለሁለቱ ሳፕሮች ጉዳይ ይከታተላል። ሲዘገና ሲከፈቱ ኮሚቴ ያቋቁማል። ሲቆጠሩና ሲመዘኑ ማወቅ ይፈልጋል። ሥልጣንና ገንዘብ ስላላባቸው።

ሦስተኛው ሳፕን ግን ከእነዚህ ሁሉ ይለያል። ዘጊ እንጂ ከፋች የለውም። ሠሪ እንጂ ተከታታይ የለውም። በውስጡ ያለውን ነገር ለማወቅ ባለቤቱም፣ ሕዝቡም አይጓጉም። ማንም እንደልቡ ያገኘዋል። ግን አይጠቀምበትም። ጥበቃ የለውም፣ ግን ማንም አይሰብረውም። ተመልካች ያጡ ወረቀቶችን በውስጡ እንደያዘ በየግድግዳው ላይ እርጅቷል። ሰውም በዚህኛው ሳፕን ውስጥ ለማስገባት ብዙም አይፈልግም። እንደ ሁለቱ ሳፕሮች ፈላጊ የለውም ብሎ ያምናልና። ለምን?

ምክንያቱም ሦስተኛው ሳፕን «የሐሳብ መስጫ ሳፕን» ስለሆነ። ዓለምን የቀየረው ሐሳብ ቢሆንም እኛ ሀገር ግን ብዙም ፈላጊ የለውም። መሥሪያ ቤቶችም የተሰጣቸውን ርዳታ እንጂ የተሰጣቸውን ሐሳብ ሪፖርት አያደርጉም። ዋናው አዲተርም የተሰጣቸውን ገንዘብ የት እንዳደረጉት እንጂ የተሰጣቸውን ሐሳብ የት እንዳደረጉት

እይጠይቃቸውም። ሀገር የምታድገው፣ የምትለወጠውና የምትወለጥነው በሐሳብ ነው። ያውም በሰላ ሐሳብ። ያደጉ ሀገሮች ማለት ታላላቅ አሳቢዎችና ታላላቅ ሐሳቦች ያሏቸው ሀገሮች ማለት ናቸው።

እስኪ እንደ፣ የሀገሪቱ መሪ፣ የፖለቲካ ልሂቅ፣ ባለ ሥልጣን፣ ሀገሪቱ ያፈራቻቸውን አሳቢዎች ከመጽሐፎቻቸው፣ ከንግግሮቻቸው፣ ከአባባሎቻቸው በንግግሩ ውስጥ ሲጠቅሱ ስምታችሁ ታውቃላችሁ? እውነት አሳቢዎች ሳይኖሩን ቀርተን ነው? ይህች ሀገርስ እንደ ሀገር ለዘመናት የኖረችው ያለ ሐሳብ ነው? እንዴት ተደርጎ። ነገር ግን ለሐሳብና ለሐሳቢዎች የምንሰጠው ቦታ ኢምፕት ስለሆነ ነው። በየቦታው የተጣሉት የሐሳብ መስጫ ሳጥኖች የሚነግሩንም ይኼንን ነው።

የአኩሰምን ሐውልት ቆሞም ተጋድሞም አግኝተነዋል። ግን እነማን ነበሩ ያህንን ሰማይ ጠቀስ ፎቅ ከአንድ ወጥ ድንጋይ ለመሥራት ያሰቡት? እንዴት ነበር ያሰቡት? ለምን ነበር ያሰቡት? ሐሳባቸውን በምን መንገድ ነበር የገለጡት? ጻፏት? ሞዴል ሠሩት? በሥዕል ገለጡት? በዜማ አቀረቡት? ከመላ ምት በቀር የምናውቀው ነገር የለም። ለአሳቢዎች ቦታ ስለማንሰጥ። የላሊበላ ውቅር አብያተ ክርስቲያናትን ቅዱስ ላሊበላ እንዴት ነበር ሊያሰብ የቻለው? ሐሳቡን በምን ገለጠው? የሰው ኃይሉን? ቁሳቁሱን? በጀቱን? የሥራ ሂደቱን እንዴት ነበር ያደራጀው? ሕንጻው እንጂ ሐሳቡን አላገኘነውም።

ታል ሄንዝ አብያተ ክርስቲያናት ስታንዲ. ለወጣ የሚችለው አፈር በአቡ ሲምባል የሚገኘው የተበጋውያን ታላቁ መቅደስ ሲሥራ ከወጣው አፈር ለምሳሌ እጅ የሚበልጥ ነው ያላለ። ሥራውን ማገም ያከናውነው ፕሮጀክቱ ግን እያለ የሰው ኃይልን ማጎባባሰን፣ የውቅሩን ሥራ እጅግ ሞያዊ በሆነ መንገድ መከታተልን፣ ያንን ግዙፍ የሥራ ኃይል እንዳለ ጠብቆ ለረዥም ጊዜ ለማቆየት የሚያስችል በቂ ሀብትን የሚጠይቅ ነው። በውቅሩ ላይ ምንም ዓይነት ስህተት መሠራቱን የሚያመለክት ነገር የለም። ሞዴሎችና በጥንቃቄ የተዘጋጀ ዐቅድ መኖሩ አያጠራጥርም። አስደናቂው ደግሞ የውስጡን ቅርጽ ለመስጠትና ለማሳመር የተኪደበት መንገድ ነው። ይህ ሁሉ የተደረገው ደግሞ በችቦ መብራት ነው። (Layers of Time, 52)

ያን ሁሉ ከየሥራው የወጣ አፈር የትና እንዴት ነው የደፉት? አርሱን ብናገኘው እንዲህ የግንባታ ቦታዎቻችን ሁሉ በቆሻሻ ባልተሞሉ ነበር። ታዲያ የዚህ ታላቅ ፕሮጀክት የሐሳብ መዝገብ ለምን አልደረሰንም? ሕንጻዎቹን ብቻ ለምን አገኘናቸው? ምናልባት ለሐሳብ ተገቢውን ቦታ ስለማንሰጥ ይሆን?

በዘመናዊቱ የኢትዮጵያ ታሪክ እንኳን ሀገሪቱን ሲመከሩና ሲዘከሩ የነበሩ፤ ከአውሮፓ አስከ ጳጋን አርአያ ይሆናሉ የሚባሉትን ሀገሮች መንገድ አየጠቀሱ ሀገሪቱ በዚያ መንገድ እንድትጓዝ ሐሳብ ያቀረቡ፤

ጠርቆ አደሮች ለጠበባ እና ሌሎች

በኋላ የሚሆነው ቀድሞ ታይቷቸው የመንግሥትን አስተዳደር፣ የሕዝብን አመራር፣ የሥልጣንን ጉዞ፣ ሰላማዊ የለውጥን መንገድ የጠቆሙ አሳቢዎች ነበሩ። በተለይም በቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዘመን ችግሮች እየተባባሱ ሲመጡና ቁስሉ የበለጠ እያመረቀ ወይንም ሲታይ ንጉሠንም ሀገሪቱንም ከንቅናቄ፣ ተማሪዎቹንም ከማዕበል ለማትረፍ እያሉ ሊቃውንት ሐሳባቸውን አቅርበው ነበር። የሰማቸው ባለመኖሩ ግን ከለውጥ ይልቅ ለነውጥ ተዳረግን።

ዛሬም ድረስ ለሐሳብና ለአሳቢዎች ቦታ እንደሌለን የሐሳብ መስጫ ሳጥኖቻችን በየግድግዳው ላይ ቆዞመው ቆመው እየመሰከሩ ነው።

ሰው በመዋቅር፣ በድርጅት፣ በኮሚቴ፣ በማኅበር ሊያሰብ አይችልም። እነዚህ ሁሉ ሐሳብን በተቀናጀ ሁኔታ ወደ ተግባር ለመለወጥ የሚጠቅሙ መንገዶች እንጂ ማሰቢያዎች አይደሉም። ሰው በግሉ ያስባል፣ በጋራ ይመክራል፣ በጋራ ይሠራል። አሁን አሁን ግን በድርጅት፣ በማኅበር፣ በመዋቅር፣ በኮሚቴ ለማሰብ እየተሞከረ ነው።

ሰው የተፈጠረው በግል ስለሆነ የሚያሰበውም በግል ነው። መላእክት የተፈጠሩት በማኅበር ነው። ስለዚህም ያለ ልዩነት በማኅበር ሊያሰቡ ይችሉ ይሆናል። አንስሳትም የተፈጠሩት በወገን በወገን ነው። ስለዚህም ተመሳሳይ እንስሳት ተመሳሳይ ጠባይ ይኖራቸዋል። ሰው ግን በግለሰብ ደረጃ ነው የተፈጠረው። ስለዚህም ሐሳብ ግለሰባዊ ነው።

የማለሰቦች ሐሳብ ተሞግቶ፣ ተሞርዶ፣ ዳብሮና በልጽጎ ሌሎችን እያሳመነ
የማሳበር፣ የድርጅት፣ የፓርቲ፣ የተቋም፣ የኮሚቴ የጋራ ግንዛቤ፣ ዐቅድ፣
መግባቢያ፣ ዕውቀት፣ ልምድ ይሆናል እንጂ ሰው በጋራ ሊያሰብ
አይችልም። እንዳንድ ጊዜ ድርጅቶች፣ ኮሚቴዎች፣ ማሳበሮች፣
ፓርቲዎች ይመሠረቱና ሰዎች በዚያ ውስጥ ተሰብስበው ለማሰብ
ይሞክራሉ።

ምን እንሥራ? ይላሉ። መጀመሪያ ምን ለመሥራት ተሰበሰቡ? ለሐሳብ
ድርጅት ከመፍጠር ይልቅ ለድርጅት ነው ሐሳብ እየተፈለገ ያለው።
ለልጅ ስም ይሰጣል እንጂ፣ እንዴት ለስም ልጅ ይወለዳል? ሰዎች በጋራ
ለማሰብ ከሞከሩ ላለማሰብ እየሞከሩ ነው ማለት ነው። ሐሳብም
ቦታውን ለመግባት ለቅቋል ማለት ነው።

መግባት ማለት እንድ ሐሳብ ከሆነ ቦታ ይመጣል። አይጠየቅም፣
አይተችም፣ አይከረከርም፣ አይለወጥም፣ እንዳለ እንደ መድኃኒት
ይወሰዳል። ይወጡታል እንጂ አይገነዘቡትም። ይቀበሉታል እንጂ
አይጋሩትም። ከበሮው እንድ ቦታ ይመታል። የሌላው ሰው ድርሻ
ምቱን እየጠበቀ እስከስታ መውረድ ብቻ ነው። አሠልጣኙ የሆነ ቦታ
ይቆማል፤ የሌላው ሰው ድርሻ ተቀመጥ ሲሉት መቀመጥ፣ ተነሣ ሲሉት
መነሣት ብቻ ነው። ለምን? ብሎ አይጠየቅም።

የሰው ልጅ መግነጢሳዊ ጠባይ እየተዘነጋ ነው። አንድ ሰው የአንድ ጥንቃቄ ወይም ዘውግ አባል ስለሆነ ብቻ ከዘውጊዎቹ ጋር አንድ ዓይነት ሐሳብ ሊኖረኝ ይገባል ብሎ የሚያስብ ከሆነ ሰውነትን ያህል ከብር እየለቀቀው ነው። ትልቁ አንድነት የቀለም፣ የጎሳ፣ የቋንቋ፣ የትውልድ አንድነት አይደለም። ይህም በተፈጥሮ የተቀበልከው፣ በሐሳብ የማትሰውጠው ነው። እነዚህ በምርጫ ያልመጡ አንድነቶች ስለሆኑ በአንድነቱ ውስጥ ያለውን ሰው ብቃት አያመለክቱም። ምክንያቱም እንዲህ ዓይነቱን አንድነት በእንስሳትም ውስጥ ስለምናገኘው።

ትልቁ የአንድነት ልህቀት የሐሳብ አንድነት ነው። ተከራካሪ፣ ተወያይቶ፣ ተሳስሎ፣ ተሞራሮሶ ሐሳብን ገንዘብ (ገንዘብ አድርጎ) አንድነት ሲመሠረት። የሰውን አንድነት ከአንድነትና ከጎብረት አውጥቶ «አሐተኒ» የሚያደርገው የሐሳብ አንድነት ነው። ይህንን የላቀ አንድነት ለማምጣት ደግሞ የሚገዛ መዋቅር፣ ድርጅት፣ ማኅበር፣ ፓርቲ ሳይሆን ገዥ የሆነ ሐሳብ ያስፈልጋል። ትልቁ ገዥነት የሐሳብ ገዥነት ነው። በገንዘብ መግዛት ሀብትን፣ በሥልጣን መግዛት ጉልበትን፣ በውበት መግዛት ፍትወትን፣ በመዋቅር መግዛት ሹመትን ያሳያል። በሐሳብ መግዛት ግን ልህቀትን ያመለክታል።

የሀገር አንድነት ወደ አሐተኒ እንዲያድግ ከፈለግን ልዕልና ያላቸውን ሐሳቦች የሚያቀርቡ፣ የሐሳብ ገዥዎች ያስፈልጉናል። ከተለያዩ ዘውግ ጎሳ፣ ብሔር፣ ባህል፣ እምነት፣ ልማድ፣ ክልል፣ የፖለቲካ ፓርቲ

የሰርቆ አደሮች ስብሰባ እና ሌሎች

የሰይጣንና የጾታ ክልል የምንመጣ ሰዎችን እንደ ሥርዓተ ፀሐይ (Solar system) የሚያስተማረን፤ እንደ ፍኖተ ሐሊብ (Milk way) ውጥንቅቶችን በእንደ የተግባር መንገድ የሚያስተካክን የምንገዛውና የሚገዛን ሐሳብ ያስፈልገናል። የሚገባንና የሚያግባብን ሐሳብ ያሻናል።

ለዚህ ደግሞ ለሐሳብና ለአሳቢዎች ቦታና ኩባቢ የሚሰጥ ማሳበረሰብና ሥርዓት መኖር አለበት። ለምርጫና ለገንዘብ ሳጥኖች የሰጠውን ቦታ ለሐሳብ ሳጥኖች መስጠት ካልጀመርን ተፈጥሮ ለውበት የሰጠችንን ልዩነት እኛ ለማስጠላለጥ እናውለዋለን። መዋቅሮችና አደረጃጀቶችም የታላላቅ ሐሳቦች ማስፈጸሚያዎች መሆናቸው ቀርቶ የማሰቢያ «የግንቅላቶች» እንሁን ካሉ በሠራው ሰንሰለት እንደታሰረ እንጥረኛ እንሆናለን።

በዚህች ሀገር ውስጥ ዕድገትና ማዕድን (Development and Transformation) በፍጥነት ለማምጣት የገንዘብና የምርጫ ሳጥኖች የያዙትን ቦታ የሐሳብ ሳጥኖች መረከብ አለባቸው።

የሰርዕ ለደርጅ ስብሰባ ለፍ ሌሎች

አንዋወር

ሰርዓት እና ሰዓት

ለጊዜ ያለንን አነስተኛ ግምት አጉልተው ከሚያሳብቁብን ከዋኔዎች አንዱ ሰርዓት ነው። ሰርዓት በጊዜው ከመጣ ትዳሩ ይፈርሳል፤ የተባለ ይመስል አንድና ሁለት ሰዓት ዘግይቶ መምጣት ይቅርታም የማያስጠይቅ ልማድ ሆኗል። በሰዓት ተለክቶ በሚከፈልበት በምዕራቡ ዓለም የሚኖሩ የሀገራችን አንዳንድ «የዘሬን ... ያንዘርዘረኝ» ብለው ሁለት ሰዓት ካላረፈዱ ያገቡ አይመስላቸውም። አብረዋቸው የሚሠሩ የሌላ ሀገር ዜጎችንና ኢትዮጵያውያንን የሚጋብዙበት ሁለት ዓይነት የጥሪ ካርድ እንዲያሳትሙ ይገደዳሉ። የሐበሻና የፈረንጅ። የፈረንጅ ካርድ ከሐበሻው ካርድ ሁለት ሰዓት ዘግይቶ ጥሪውን ያቀርባል።

ሰርቆ ላይ ሁለት ዓይነት ማርሬዶች ናቸው የሚገኙት። በአንድ በኩል ሰርቆ ሰዓት የተጠራው ሰርቆ ሁለት ሰዓት ዘግይቶ ስምንት ሰዓት ላይ ሲመጣ፤ በሌላ በኩል ደግሞ ሰዓት ሰዓት የጠፋት ሙሽሮች ቢያንስ ሦስት ሰዓት ዘግይተው ዘጠኝ ሰዓት አካባቢ ይመጣሉ። አርፍዶ የመጣው ሰርቆም፤ አሰረፍዶው የመጡት ሙሽሮችም በረጅም ሰዓት በመጀመራቸው ምንም ሳይሰማቸው አዳራሹን በአልልታ ያቀልጡታል። በርግጥ ለአንዳንድ ሰው ጊዜ ማለት ወር፤ ከዚያም ካለፈ ቀን ማለት ነው። ጊዜ ማለት ሰዓትና ደቂቃ ያልሆነለት ሰው ብዙ ነው። የኛ ሀገር ሰዓትና የኛ ሀገር አንድ ሳንቲም የሚያገለግሉት ለአንዳንድ ክፍያዎች ብቻ ነው።

በአኩረትም ከምናገኛቸው የጥንት የድንጋይ ላይ ቅርሶች አንዱ የሰዓት መለኪያ ነው። የፀሐይዋን «ጉዞ» ተከትሎ የጥላው ቦታ ላይ ምልክት የሚያሳይ የጥላ ሰዓት ከ2000 ዓመታት በፊት ነበረን። ሰዓታት የተሰኘው የዝማሬ ድርሰት፤ ጾም የሚገባውና የሚወጣው ስንት ሰዓት ላይ ነው? የሚለው የኖረ ክርክር፤ በፋሲካ እርድ መከናወን ያለበት ስንት ሰዓት ላይ ነው? የሚለው ጥንታዊ ሙግት፤ የባሕር ሐሳብ ትምህርታችን የአያንዳንዱን ወር ቀንና ሌሊት ርዝመትና እጥረት በሰዓት ለኩራት ማስቀመጡ፤ በሰዓት መጠቀም ነባር ባህላችን እንደሆነ ይጠቁማሉ።

ቤተ ክርስቲያንና መንግሥታዊ ጉዳዮች ከሰዓት ጋር የተያያዙ ቢሆኑም ማኅበራዊ ጉዳዮቻችን ግን ከቀን፣ ከወርና ከዓመት ጋር የተያያዙ ነበሩ።

ከጠዋት እስከ ማታ ለሚያርስ ገበሬ፣ ከድንበር እስከ ድንበር ለሚጓዝ ሲገራ ነጋዴ፣ ጌቶች ያዘዙትን መሥራት ብቻ ሳይሆን ጌቶቹ ያዘዙትን ያህል መኖር ይችላል ለነበረው ጢሰኛ፣ በሰዓት እንዲኖር የሚያደርገው አሰጣጥ ምክንያት አልነበረም። እንኳን የተወለዱበት ቀንና ሰዓት ቀርቶ መወለድም ትርጉም የማይሰጥበት ዘመን ነበረ።

አሜሪካ የሰማሁት አንድ ቀልድ አለ። አንዳንድ የሀገሬ ሰው የተወለደበት፣ ፓስፖርቱ ላይ ያለው፣ አሜሪካ ሲገባ የሞላው የልደት ቀን ይለያያል። አሁን አሁን ደግሞ የፌስ ቡክ የልደት ቀንም የተለየ ሆኗል። ታዲያ እንዲህ ያለው ችግር የገጠመው ወገን የመሥሪያ ቤቱ ሰዎች «ሰርፐራይዝ» ሊያደርጉት አሳይለም ሲጠይቅ በሞላው ቅጽ መሥሪት በልደት ቀኑ ኬክ አስጋግረው ይመጣሉ። ልክ ጠዋት ወደ ቢሮው ሲገባ «ሃፒ በርዝ ደይ ቱ ዩ» እያሉ ሲያዘኙላት ግራ ይገባዋል። አሁን የትኛውን የልደት ቀን ነው እያከበሩ ያሉት? ብሎ። በኬኩ ሳይሆን «በቀኑ» ሰርፐራይዝ ሆነ። እንዲህ እንደርሱ ያልተወለደበትን ቀን የሚያከብር ብዙ ነው።

እንዲያውም በእኛ ሀገር የአብዛኛው ሰው የሞቱ መታሰቢያ (ተዝካሩ) እንጂ የልደቱ መታሰቢያ አይከበርም ነበር። እንዲህ እንደዛሬ የእናቶችን የወሊድ ጊዜ ሞት የሚገቱ ዘመናዊ መንገዶች መጥተው መውለድ «ላባት ደስ ይለዋል ልጅ ሲወለድለት» የሚል ዘፈን ከማስዘፈኑ በፊት መውለድ መከራ ነበረ። በአንዳንድ ማኅበረሰቦች ዘንድም ሴቲቱ ለብቻ ተነጥላ

ጫካ ውስጥ እንድትወልድ ይደረግ ነበር። በቤት የምትወልደውም ብትሆን አርግዝናው ከድካም ጋር፣ ወሊዱም ሞትን የሚሰብ ነበር። ያንን የመከራ ቀን ለማስታወስ ካለመፈለግ ይመስለኛል የልደታችን ቀን ይረሳ የነበረው። ቀኑ ለእኛ የልደት፣ ለእናት የመከራ መታሰቢያ ነበርና። «ምጡን አርሺው፣ ልጁን እንሺው» የተባለውም ምጡ መከራ ጭምር ስላለበት ነው። በምሥራቃውያን ባህል ምጥ «የጭንቅ ቀን» (ያውም ከሞት በመለስ) በመሆኑ በቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ የመጨረሻው ዘመን «የምጥ መጀመሪያ» እስከ መባል ደርሷል።

የአሁን ዘመን ልጆች ናቸው መውለድ ቄንጥ ሲሆን ልደትም ቁንጥ የሆነላቸው። እኛ «አምታላሁ ብለህ ኑር፣ እኖራላሁ ብለህ ሥራ» እየተባልን እደግን፤ ልጆቻችን ደግሞ መኖርን እንጂ መሞትን ስለማያስቡ የተወለዱበትን ቀን ከወለዷቸው እናትና አባት እኩል ይወዳሉ። እንደዚያም ሆኖ ግን በእነርሱም ዘመን ባህላችን ቀን ላይ እንጂ ሰዓት ላይ ገና አልደረሰም። በሰዓት ተጀምሮ በሰዓት የሚያልቀውን፣ የባከነች ሰከንድና ደቂቃ ዋጋ ተሰጥቷ የምትጨመርበትን የእግር ኳስ ጨዋታ እፍቃሪና አድናቂ የሆነው ትውልድ፣ ለሰዓትና ደቂቃ ዋጋ ሲነፍግ ማየት የችግሩን እስከፈነት ማሳያ ነው።

ይሄ ትውልድ ነው እንግዲህ ሦስትና አራት ሰዓት ዘግይቶ በገዛ ሰርቆ ላይ የሚገኘው። ኑሮውን በማርፈድ የሚጀምር። በሰርቆ ዘፈናችን ላይ «ሰርቆና ሞት አንድ ነው» ብንልም የሀገራችን ሰው ከሰርቆ ይልቅ የቀበሮ

የሰርቆ አደሮች ስጠላ ለና ሌሎች

ቀጠሮ ያከብራል። ለገዢ በጥንቱ ባህላችን ድንገት የሚደረሰው ለቀብር እንጂ ለሰርግ አይደለም። ለሰርግም ቢቻል ከሳምንት፣ ካልሆነም ከቀናት በፊት ተገኝቶ ሥራውን ማገዝ፣ በዋዜማው መዝፈንና መብላት ተገቢ ነው። እንዲህ እንዳሁኑ በሰዓትና በአዳራሽ የተወሰነ ግብዣ አልነበረም። ሰርጉም ከጠዋት አስከማታ፣ አልፎም እስከ ሦስትና አራት ቀን የሚዘልቅ ነው። ስድስት ብንመጣ ሰባት፣ አሥር ብንመጣ አሥራ ሁለት ችግር የለውም። ጠዋት የገባውም አይወጣ፣ ማታ የመጣውም አያጣ። ችግር የተፈጠረው በገጠር ልቡና ከተማ መኖር ስንጀምር ነው። የጥሪ ካርድ፣ አዳራሽ፣ የሰሐን ኪራይ፣ የመናፊሽ ኪራይ፣ የመኪና ኪራይ የሚባሉ በሰዓት የሚያስከፍሉ ነገሮች የመጡብን በከተማነታችን ነው። እኛ ደግሞ እየኖርን ያለነው በገጠር አስተሳሰብ ከተማ ውስጥ ነው። «በበገና ማንሌተ ገንቦ» እንዲሉ። ከተማ እንጂ ከተማ የለንም ከሚያስብሉብን ማሳያዎች እንዲሁም ሰርጋችን ነው።

እንዲህ ያለውን ክፉ አመል ለማረም ግን እንደ ኦቶ ቢረጋ ያሉ (ሰማቸው ተቀይሯል) ቆራጦች ያስፈልጋሉ። ኦቶ ቢረጋ ልጃቸውን ዳኑ። ያውም የሚወዷትን ሰት ልጃቸውን። ስለመልሱ ዕለት አስቀድመው ማስጠንቀቂያ ሰጡ። «እኔን ድፍን የመርካቶ ሰው ያውቀኛል። በሰዓት ቀልድ አላውቅም። ልክ በሰዓቱ አሥራ ሁለት ሰዓት ድረሱ» አሉና ዐወጁ። ልጃቸው ቀርቶ እኛ በልጃቸው በኩል

የሰርቆ ለደሮች ስብሰባ ላይ ሌሎች

የምናውቃቸው ሰዎች አንዱን «ሰዓትና አቶ ቢረጋ ምንና ምን ናቸው?
የጆሮ ጉትቻ የአንገት ሐብል ናቸው» አንላለን።

ምን ያደርጋል ታዲያ። ወንዶቹ ለመልሱ በግ ሊገዙ፣ ሴቶቹ ፀጉራቸውን
ሊፈሸኑ ሄዱ ተባለና የአቶ ቢረጋ ሰዓት የሙሽሮቹ ቤት አያለን ደረሰ።
«ኢትዮጵያውያን መንግሥተ ሰማያት የማይገቡት ጽድቅ ስለማይሠጡ
ሳይሆን፤ አርፍደው ሲመጡ በሩ ተዘግቶ ስለሚጠብቃቸው ነው»
ይባላል። «መጡ፣ እየደረሱ ነው፣ በቃ ጨርሰዋል፣ እንትና ቀርቶ ነው።
እንትን አረሰተን ነው፣ እነ እንትና ጠብቁኝ ብለዋል» ሲባል ሰዓቱ
ከምሽቱ አንድ ሰዓት ሆነ። እኛም ሙሽሮቹን አጅቦን ወደ ኮልፈ
በረርን። የአቶ ቢረጋ ግቢ ግራ ቀኙ በመኪና ተሞልቷል። ሚዜ በግ
እየጎተተ ቀሪው ሆ... ! አያለ ሰንገባ አቶ ቢረጋ አሳት ለብሰው አሳት
ጎርሰው ሳይሆን ራሳቸው አሳት ሆነው ይጠብቁናል ብለን ፈርተን ነበር።
እርሳቸው እቴ፤ ዘመኑ አስተማራቸው መሰል የባህል ልብሳቸውን
ለብሰው በፈገግታ ነው የተቀበሉን።

እኛም ሀገር ሰላም በመሆኑ ከጭንቅ ወደ ሳቅ ተሸጋግረን፣ ያረደ እንጂ
ያረፈረ ሳንመሰል ወደ ዳሱ ዘለቅን። የምግቡ ሽታ እየጋበዘን፣ የሰው
ጫጫታ እየገፋን በራሳቸው በአቶ ቢረጋ አጋፋሪነት ወደ ቦታችን
አመራን። ሙሽሮችም መድረኩን እኛም ወንበሩን ያዘን። ዘወር ብለን
ሰናይ ከፊሉ ሰርገኛ በልቶ መጠጡን ያስከነዳል፣ ከፊሉ ሊበላ ተሰልፏል፣
ከፊሉ ደግሞ አንሥቶ ወደ ወንበሩ ይመለሳል። ለእኛም የጠረጴዳችን

ውጭ ለሰላሳ ተከፈተልንና ባረፈደ ሆኖ እናወራርደው ጀመር። ሃያ፣
ሁለት ደቂቃዎች አለፉ። ተነሡም፡ እንሡም የሚለን ጠፋ። ሰዓቱ ሲገፋ
በአዳራሹ የሞላው ሰርገኛ ዓይኑ በእኛ ላይ ተተከለ። እሁን ነገር እንዳለ
ገን። ዓይኔን ሰወረውር አንድ የማውቀው ሰው ሊቀ ምርፋቅ ሆኖ
አየሁት።

ወጋ ለልኩና «ሙሽሮቹ አያነሡም እንዴ? መሸኩ» ለልኩት።
«ሙሽሮቹንና አጃቢዎቹን የማስነሣው እኔ ነኝ ብለዋል አቶ ቢረጋ»
አሰኝ። «ቆልፈውናላ» ለልኩና በልቤ ወደ ወንበሬ ተመለስኩ። ከዚህ
በኋላ የሚሆነውን ከማየት ያለፈ አማራጭ አልነበረም። በመሐል
አንዲያውም አንዳንድ ሰርገኛ እየመጣ ሙሽሮቹን መሰናበት ጀመረ።
«መግብ እየሸተቱ ምግብ እንደመከልከል ያለ ቅጣት የለም» ይል ነበር
አሳቱ።

አሁን ሰርገኛው በሙሉ አንሥቶ ገበታው ከፍቄ ወላቃ መስሎ መታየት
ጀመረ። አቶ ቢረጋ ጭራቸውን እያወናጨፉ በመኳንንት ወግ መጡ።
ከዚያም ወደ ሙሽሮቹ አመሩ። ሁላችንም በዓይን ተከተልናቸው።
ሙሽሮቹን እየመሩ፣ ሚዜዎቹን እያስከተሉ ወደ ማዕዳ ሄዱ። አኛም
በአጃቢ ሞድ ተከተልናቸው።

የሺዲዮ ቀራጮቹና ፎቶ ግራፍ አንሺዎቹ ግራ ተጋብተዋል። ለሺዲዮ
ባላቸሁ አንዳንድ ነገር ጣል አድርጉበት ቢሉም ሰሚ አላገኙም።

ተራችን ደርሶ ገበታው ጋ ስንደርሰ ያለቀ ጥብስ፣ የተፈረፈረ እንዲሁ
የተሟጠጠ ወጥ፣ «በቻዬን ከምቀር ውሰዱኝ» ብሎ የሚለምን ትራ
ከትፎ፣ አጥንቱ ከሥጋው በላይ የገጠጠ ቁርጥ፣ በማንኪያ የሚሟሟ
አዋዜ ቀርተዋል። አስተናጋጆቹም እፍታ እፍታውን እንደሚያቀርብ ስሎ
ተፍ ተፍ ይላሉ። እኔም እንድ ቁራጭ ዳቦና እንድ ቁራጭ መዝ ስራ
የደረሰኝ።

የአቶ ቢረጋ ወንድም ነገሩ አላስቸል ቢላቸው ወደ ግድግዳ ወስዶ
«ምነው ቢረጋ፣ የሰው ስርግ ለምን ታበላሻለህ?» አላቸው።

«ሰው የሚጋበዘው እንዳመጣጡ ነው» አሉና ትተዋቸው ሄዱ። እንጂ
እንደ አቶ ቢረጋ ቆርጦ የሚያርም ሰው ካልተገኘ ቀብር ከሰርግ ሰፊ
የሚወደድበት ዘመን ሩቅ አይሆንም።

ቆሻሻ መጣል ክልክል ነው !

የሰዎችን አስተሳሰብ ሊለውጡ የሚችሉ ንግግሮችን በማድረግ የሚታወቀው ዓምደኛው ዴቪድ ጄ. ፖላይ «የቆሻሻ መኪና ሕግ» (The Law of the Garbage Truck) የተሰኘ ተወዳጅና ተደናቂ መጽሐፍ አለው።

ይህንን መጽሐፍን ለመጻፍ መነሻ የሆነው ኒውዮርክ ውስጥ አንድ ቀን ቢታከሰ ሲጓዝ ያጋጠመው አደጋ ነበር። እርሱ የሚሄድበትን ታክሲ ከጎዶ የመጣ ሌላ መኪና ሊገጨው ለጥቂት ተረፈ። ስሕተቱ ከጎን የነበረው መኪና ሾፊር ነበር። ነገር ግን አደጋ አድራሹ ሾፊር በስሕተቱ

ከመጠቀም ይልቅ መስኮቱን ከፍቶ የታክሲውን ሾፌር መሰጠት
ማበሻቀጥ ጀመረ። የታክሲው ሾፌር ግን ፈገግ ብሎ እጁን ሰበሰቡ
በማውሰብሰብና «መልካም ቀን ይሁንልህ» በሚል የምግብ ቃል
አለፈው።

ጄ. ፖላይ ነጉ ስላስገረመው የታክሲውን ሾፌር ጠየቀው። «ግፋትኛው
የኛው ሾፌር ነው። ይባሉ ብሎም መስኮቱን ከፍቶ ሲሰድብህ ነበር።
አንተ ግን መልካም እንደተደረገልህ ሁሉ ፈገግ አልክለት፤ እንዲያውም
እጅህን አውጥተህ ሰላምታ ሰጠኸው። መልካም ምግብህን
ገለጥክለት። ግን ለምን?» ሲል ጠየቀው።

የታክሲውም ሾፌር አሁንም ፈገግ ብሎ፤ «ብዙ ሰዎች የቆሻሻ መኪናዎች
ናቸው። ቆሻሻውን ተሸክመውም የሚያራግፉበት ቦታ ይፈልጋሉ።
የያዙት ቆሻሻ ስድብ፣ ንዴት፣ ጭንቀት፣ ብልግና፣ ጭቅጭቅ፣ ንዝንዝ
ቁጣ፣ ርግማን፣ ተንኮልና ነገር ሊሆን ይችላል። ልክ የቆሻሻ መኪ
ከየቤቱ ቆሻሻውን እስኪሞላ ድረስ እንደሚሰበስበው ሁሉ እነዚህ
ከቤታቸው፣ ከትዳር አጋራቸው፣ ከጓደኞቻቸው፣ ከሥራ ቦታቸው
ከንግድ ድርጅታቸው፣ ከብሶታቸው፣ ከኪሣራቸው፣ ከደረሰባቸው
ችግርና ካጋጠማቸው ፈተና ቆሻሻቸውን ይሰበስቡታል።

አንተ ግን የቆሻሻ መጣያቸው አትሁን። የቆሻሻ መኪናው ሲሞላ የመጣ
ቦታ ይፈልጋል። ከዚያ ደግሞ ተመልሶ እንደገና ሌላ ቆሻሻ ይሰበስባል።

እነዚህም ከየቦታው ቆሻሻ ጠባያቸውን ይሰበሰቡና እንተ ላይ ሊያራግፉብህ ይመጣሉ። ያን ጊዜ ዝም ብለህ አትቀበላቸው። የቆሻሻ መዜና ከየቦታው የሰበሰበውን ቆሻሻ ሲያነሣ ቆሻሻ የነበረበትን ቦታ ያታልለዋል። ነገር ግን ወስዶ ሌላ ቦታ በማከማቸት የተከማቸበትን ቦታ ያቆሸሸዋል፣ ያሸተዋል፣ ያበላሸዋል።

እነዚህም እንዲሁ ናቸው። ከየቦታው የሰበሰቡትን ቆሻሻ ጠባይ እንተ ላይ ያራግፉና እንተን ሲያናድዱህ፣ ሲያበሸቁህ፣ ሲያስፀፅቱህ ይውላሉ። ቀንህን ያበላሸብሃል። ያደረጉህ ነገር፣ የሠሩህ ሥራና፣ የወረወሩብህ ስድብ አእምሮህ ውስጥ እየተብላላ ቀኑን ሙሉ ጠባይህን አበላሸቶት ይውላል።

ለምን ትፈቅድላቸዋለህ? ፈገግ ብለህ፣ ምንም እንዳልተፈጠረ ቆጥረህ፣ ነገሩን አሳልፈህ፣ ለከፋታቸው በጎነት፣ ለሰድባቸው መልካም ምኞት፣ ለርግማናቸው ምርቃት፣ ለቁጣቸው ፈገግታ፣ ለትዕቢታቸው ትጎትና መልሰላቸውና ቆሻሻቸውን ይዘው እንዲ መለሱ አድርጋቸው። በጭራሽ እንተ ላይ ማራገፍ የለባቸውም።

ለዚህ ነው እኔም በፈገግታ፣ በሰላምታና በመልካም ምኞት የሸገሁት። ከቻልኩ በርሱ ላይ ያለውን ቆሻሻ አቀልሰታለሁ። ሰላልሰደብኩት፣ ሰላላንጓጠጥኩትና ሰላልተጨቃጨቅኩት ቀኑን ሙሉ ፈገግታዬን፣ ሰላምታዬንና መልካም ምኞቴን በማሰብ ሲደሰት ይውላል። ካልተቻለ

የሰርቆ አደሮች ስብሰባ እና ሌሎች

ደግሞ እኔ ላይ ቆሻሻውን ከማራገፍ ስለተከላከልኩት አትራፊው እኔ ነኝ ሲል አብራራለት።

ይህንን የሰማው ጄ. ፖላይ ነገሩን ሲያብሰለስለው ከርሞ «የቆሻሻ መኪና ሕግ» የተሰኘውን ተወዳጅ መጽሐፉን አዘጋጀ። ፖላይ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ «የቆሻሻ መኪና በአንተ ላይ ቆሻሻውን እንዳያራግፍ ከፈለግክ እነዚህን ሕጎች ተግባራቸው» ይላል።

የመጀመሪያው ሕግ፤ «ባለጌ፣ ሐሳብ አልባና ቁጡ የሆኑ ሰዎች በአንተ ላይ ቆሻሻቸውን እንዳይጥሉ ምንጊዜም ተከላከል» የሚል ነው። እንዲህ ዓይነት ሰዎች ሲያግጥሙህ ከቻልክ ጀርባህን ካልቻልክም ልብህን አትሰጣቸው። «ወጮች በጭንቅላታችን ላይ እንዳይበሩ ማድረግ አንችልም። በጭንቅላታችን ላይ ነጂ እንዳይሠሩ ማድረግ ግን አንችላለን» የሚል አባባል አለ።

ሰዎች እንዳይላደቡ፣ እንዳይቆጡ፣ ነገር እንዳያመነጨፍ እንዳይነታረኩ ማድረግ አንችልም። ጭንቅላታቸው እነርሱ ላይ ስለሆነ። ነገር ግን ከእነርሱ እንደበት የሚወጣው ከፉ ቃል በጀሯችን በኩል ወደ ልባችን ገብቶ ነጂ እንዳይሠራ ማድረግ ይቻላል። ስናሰበው፣ ስናወጣ ስናወርደው፣ ከንፈራችን ስንነክሰለት፣ ጠረጴዛ በቡጢ ስንመታና ምነው እንዲህ ባልኩት ኖሮ፣ እንዲህም ባደረግኩት ኖሮ ስንል እንዳንውል ማድረግ ይቻላል። እንዴት? ፊት ባለመስጠት፣ ጀሮና ዓይን በመንፃት፣

የልዝን በር በመዝጋት፣ ከቁብ ባለመቁጠር፣ ለመርሳት በመሞከር፣ በግንኙነታችን ላይ እንደሚበሩት ወጮች በመቁጠር። በመናቅና በማቃለል።

ሁለተኛው ሕግ ደግሞ፣ «ያለፉ ክፉ ነገሮችን ማስታወስና ቀጣዩን የሕይወት ጉዞን መፍራት አቁም» ይላል። ያለፉ ክፉ ትውስታዎችን በአንዳች ነገር ዝጋቸው። በንስሐ፣ በይቅርታ፣ በካሳ፣ በዕርቅ፣ እርሳቸው። ካልቻልክ ደግሞ በሚጎዱህ መጠን ልክ አታስታውሳቸው። መርሳት የሚባለው ጸጋ የተሰጠን እንደም ክፉ ነገሮችን ለመርሳት እንድንችል ነው። ቆሻሻውን አጽዳ። ሰዎች በአንድ ወቅት ክፉ አድርገውብህ ይሆናል። እነዚያ ሰዎች በአንተ ላይ ቆሻሻውን እከማቹት ማለት ነው። አንተም ለዘመናት የቆሻሻቸው ማራገፊያ ሆነህ ይዘኸው እየተጓዘክ ነው። አራግፈው።

ቆሻሻ ምንም ቢራገፍ በቆሻሻ መኪናው ላይ የሚተርፍ ቅሬት መናሩ አይጠረጠርም። አንተም ባለፉት ዘመናት ሰዎች ላይ ቆሻሻ ስታራግፍ አንተ ላይ የቀሩ ትርፍራፊዎች አይጠፉም። ተሸከመኸቸው አትዙር፣ አራግፋቸው። ያለፉ ቆሻሻዎችን አለማጽዳት ነገን እንድንፈራው ያደርገናል። ያለፉ ቆሻሻዎችን በሚገባ ካጸዳናቸው ነጻነት፣ ንጽሕናና ብሩህ ተሰፋን እናገኛለን። ብዙ ሰዎች የትናንት ኢሥረኞች ናቸው። አርሾው መልካም ካልሆነ ሊጡ፣ ብሎም እንጀራው እንደሚበላሸው ሁሉ ትናንትህ ካልጸዳ ነገህ ይበላሻል።

ሦስተኛው ሕግ ደግሞ፤ «ልትቆጣጠረው በምትችለው ነገር ላይ አተኩር እንጂ ልትቆጣጠራቸው በማትችል ክፉ ነገሮች ላይ ጊዜ አታጥፋ» የሚል ነው። ሰዎች በሚናገሩት፣ በሚያደርጉት፣ በሚሠነዝሩትና በሚፈጥሩት ነገር ላይ ልብህ አይቁም። በታክሲ ውስጥ ስትሄድ አንድ ጋጠ ወጥ ሰው ቢገጥምህና የማይሆን ቃል ቢናገርህ ለእርሱ ቦታ አትስጠው። አንዱ ፌርማታ ላይ ይወርዳል። ከዚያ በኋላ አታገኘውም። አንተን ግን ቀኑን ሙሉ ሲበጠብጥህ ይውላል።

«ቆንጫ የጠረጉት ለት ባለጌ የመከሩት ለት ይብሰዋል» እንዲሉ፤ ምክር ለሁሉ አይሰጥም፣ መልስ ለሁሉ አይመለስም፣ ክርክር ከሁሉም ጋር አይደረግም። ዕንቁዎችህን የምትሰጣቸውን ሰዎች ለይ። ዕንቁላሎችህን የምታስታቆፋቸውን ደሮዎች ምረጥ። የዚያን ሰው ተግባር፣ ንግግር፣ ጠባይ፣ ባህልና ልምድ ልትቆጣጠረው አትችልም። ልጅህ ነው? ጓደኛህ ነው? የትዳር አጋርሽ ነው? የሥራ ባልደረባህ ነው? ጎረቤትህ ነው? በጉዳዩ ላይ ብትበረታብት ለውጥ ለማምጣት ትችላለህ? ከሆነ መልካም፣ ካልቻልክ ግን ለምን ዕንቁዎችህን በእሪያዎች ፊት ትጥላለህ? «አገሌ እንዲህ ይልሃል»፣ «አዚህ ቦታ ስላንተ እንዲህ ሲወራ ሰማሁ» የሚሉትን አትሰማ። አትቆጣጠራቸውም። ራስህን ተቆጣጠር፣ ስሜትህን ገዝተህ ራስህን ግራና የራስህን መንገድ ቀይስ።

አራተኛው ሕግ፤ «ባገኘህበት ቦታ ሁሉ ጋጠ ወጥነትን ቀንስ፣ ሥልጣኔን ጨምር፣ ጉልቤዎችን ከነ ቆሻሻ መኪናቸው አስቆማቸው» ይላል። ሰዎች

በአንተ ላይ ጋጠ ወጦችና ያልሠለጠኑ እንዲሆኑ እትፍቀድላቸው።
መርሐሆን፣ ጠባይሆንና መሥመርሆን ግልጽ አድርግላቸው። ጋጠ
ወጥነትንና አለመሠልጠንን በቸልታና በዝምታ ከተቀበልካቸው
አንደልባቸው ይፈነገሩብሃል።

ከመጀመሪያው እንዲህ ላሉ ሰዎች ቦታ አይኑርህ፤ ኪጋጠሙህም
ሐሳብህን ግለጥላቸው። ካልተመቸሃቸው ወይም ካልተመቹህ
ግንኙነትህን አቋርጥ። «ለባለጌ ከሳቁለት፣ ለውሻ ከሮጡለት» አደጋው
ከባድ ነው። ሥልጣን ወይም ጉልበት ስላላቸው ብቻ በአንተ ላይ ቆሻሻ
ለመድፋት እንደሚችሉ የሚያስቡ ባለ ሥልጣናት፣ አለቆች፣
ጉልበተኞችና ደፋሮች ይኖራሉ። ከቻልክ በሕግ ካልቻልክ ግን በርህን
በመዝጋት መኪናውን አስቁመው። የሚፈልጉትን አታድርግላቸው፤
በመንገዳቸው አትሂድ፤ በዕቅዳቸው አትመራ፤ ጠባያቸውን አትጋራ፤
አንዳመጣጣቸው አትመልስ። ምንጊዜም እንተ ራስህን ብቻ ሁን።
የወረወሩትን አታስበው፤ የጠየቁህንም ሁሉ አትመልስ። ችግሩን
የመፍቻ ሌላ መንገድ አስብ። የሠለጠነ፣ ሕጋዊ የሆነና ችግሩን የሚፈታ
መንገድ ፈልግ። ጋጠ ወጥነትን በጋጠ ወጥነት፣ ስድብን በሰድብ፣ ነገርን
በነገር፣ ከፋትንም በከፋት አትመልስ። ያ ከሆነ በመንገዳቸው
አየተጓዝክ፣ የቆሻሻቸውም ማራገፊያ አየሆንክ ነው። ሁለታችሁም ጋ
አንድ ዓይነት ሽታ ካለ፣ ሁለታችሁም ጋ አንድ ዓይነት ቆሻሻ አለ ማለት
ነው።

አምስተኛው ሕግ ደግሞ፤ «በቤተሰቦችህ፤ በልጆችህ፤ በጓደኞችህ፤ በሥራ ባልደረቦችህ ላይ ቆሻሻ ባለመድፋት ጠባይህን ለየገራኸው ሂድ ይላል። ከቻልክ ከአንተ ቆሻሻ እንዳይወጣ አድርግ። ካልቻልክ ቆሻሻው ማንም ሳይጎዳ የሚወገድበትን መንገድ ፈልግ። በተናደደው ጊዜ ከሰዎች ጋር መከራከርን ተው። ተደስተህም ሆነ ተናደህ ውጭ አትወስን። ከሰሜትህ ላትበርድ ሰዎችን አታናግር። ከሰዎች ጋር ለመነጋገሪያ መልካሙ ጊዜ ሰሜት በርዶ አእምሮ በታውን ሲያዝነው የተናደደክበትን ሰው ወዲያው አታገኘው። ውለህ አድረህ፤ ነገር፤ አውጥተህና አውርደህ፤ ከተለያዩ አቅጣጫም ነገሩን መዝነህ ከዚያ በኋላ አናግረው። ስድስ ሰውን አይለውጥም፤ ቁጣም አእምሮን አይቀይርም፤ ጭቅጭቅ እንደሚያንጠባጥብ የቤት ጣሪያ ይሆናል፤ ሐሜትም ዞር ለራስ ነው። ለውጥ ማምጣት፤ ችግር መፍታትና ሰዎችን ማረም ከፈለግክ ሌሎች መንገዶችን ሞክር።

«ከመርገም ውስጥ በረከትን ፈልግ» ይላል ስድስተኛው ሕግ። ከኪሣራህ፤ ከሕመምህ፤ ከኑዳትህና ከችግርህ ውስጥ ደስታን ለማብቀል ሞክር። አካልህን ሲያሥሩህ፤ ጎሊናህን ነጻ አድርግ፤ ሰውነትህን ሲያምህ፤ አእምሮህን ጤነኛ አድርገው፤ ገንዘብህን ስትከሰር ጤናህንና ሥነ ልቦናህን ሀብት አትርፍ፤ ወዳጆችህን ስታጣ፤ ትዝታቸውን አስቀር፤ አካልህ ሲጎዳ መንፈስህን መሉ አድርግ፤ ያጣኸውን ትተህ ያለህን

ግብር:: ማንም ጥርስህን እንጂ ፈገግታህን ማርገፍ አይችልም:: ማንም ማንም እንጂ አሸናፊነትህን ሊወሰድብህ አይችልም::

«ቆሻሻ መኪና የማይደርስበት ክልል መሥርት» የሚለው ደግሞ ማንተኛው ሕግ ነው:: በቤተሰብህ፣ በጓደኞቹህ፣ በዘንግ ፣ ችህ፣ በሥራ ስራህና በመንደርህ ይህንን ክልል መሥርት:: ሌሎችን በማሳመን፣ በማስረዳት፣ ሐሳብህን በመግለጥና ነገሩ እንዲገባቸው በማድረግ «ቆሻሻ መኪና በዚህ ማለፍ ክልክል ነው» የሚል መርሕ እንዲኖራቸው ማድረግ ትችላለህ:: የምትውልበት፣ የምትሠራበትና የምትኖርበት ስራህን ከቆሻሻ መኪናዎች ነጻ ከሆነ ማንም ወደ አንተ ቆሻሻ ለመድፋት አይመጣም::

በዚህ ግድግዳ ላይ «ቆሻሻ መድፋት ክልክል ነው» የሚል ለጥፍ:: ለሆኖች ይገርማቸውና ይጠይቁሃል:: «እዚህ ቢሮ የቆሻሻ መኪና ምን ስራደርግ ይመጣል? የጽዳት ሠራተኞችህ እንዴት እዚህ ቦታ ቆሻሻ ይደፋሉ?» ይሉሃል:: ንገራቸው:: ቆሻሻው ምን እንደሆነና የቆሻሻ መኪናዎች እንደሆኑ:: ይቀየሩ ይሆናል:: ከጓደኞቹህም ጋር ተገንጽቶ ተሰማሙበት:: ማንም ቆሻሻውን በራሱም ላይ ሆነ በሌሎች ላይ እንዳይጫን ተሰማሙ::

የመሠረታዊ ሕግ ደግሞ «በየቀኑ ለመደሰት ሞከር፣ የምትወደውን ስራህንና የምትሠራውን ለመውደድ ተጠቅሙ፣ ተግባርህም ሁሉ

ለውጥ የሚያመጣ ይሁን ይላል። በየቀኑ መደሰት ማለት በየቀኑ መጠጣት፣ አዲስ ልብስ መልበስ፣ ሲኒማ መመልከትና ቀልድ ሲቀልድ መቀል አይደለም። አዲስ ነገር ለመሥራትና ትርጉም ያለው ሁኔታ ለመቀል ወስኖ መካካት ነው።

መሥሪያ ቤትህ ዕቅድ ይኖረው ይሆናል። አንተስ አለህ? ወደ ቤቱ የምትሄደው ያስቀመጥከውን ለመሥራት ነው ወይስ የተቀመጠልህ ለመሥራት? ስንት ፋይል ልታይ፣ ስንት ውሳኔ ልትወስን፣ ስንት ምርጫ ልታመርት፣ ስንት ችግር ልትፈታ፣ ስንት ትርፍ ልታመጣ፣ ስንት ስህ ልታከም፣ ለራስህ ምን አቅደሃል? አካባቢህን ጽዱ፣ ውብ፣ ሥራህን ሥራብኝ የሚል አድርገኸዋል? ሥራ ቦታህ ላይ ከቀኑ ውስጥ ሩብ ትውልደታልህ፤ ያ ማለት ከሕይወትህ ሩብን ታላልፍባታለህ፤ የሥራ ቦታህን ስታበላሸው ሩብን ኑሮህን ታበላሸዋለህ።

ያም ብቻ አይደለም። ሥራህን በወደድከው መጠን ጠዋት ወደ ሥራ ለመሄድ እንደ ጽኑ ጽኑ ይሰብሃል። ማታም ወደ ቤትህ በደራ ይሸኝሃል።

ከቻልክ የምትወደውን ሥራ ሥራ። ካልቻልክ የምትሠራውን ሥራ ውደድ። ለመጥላት ምክንያት ከምትፈልግ ለመውደድ ምክንያት ፈልግ። የምትጠላውን ሥራ አየሠራህ ምንም በጎ ለውጥ ልታመጥ አትችልምና። ደንበኞችህ ቆሻሻ ተጭነው ይመጡ ይሆናል። አንተ ግን

የሰርቆ አደሮች ሰብሰባ እና ሌሎች

እንደየራሳቸው አትፍቀድላቸው። ንደታቸውን አበርደህ፣ ቁጣቸውን አሳስቀህ፣ ችግራቸውን ፈትተህ፣ ያንንም ሁሉ ካልቻልክ ኅዘናቸውን ተካፍለህ መልሳቸው።

ቢርህን የቆሻሻ ማከማቻ አታድርገው። ሰብሰባ የደስታ ምንጭ፣ የሰውቀት መገቢያና፣ የችግር መከፈያ እንጂ የቆሻሻ መጣያ እንዳይሆን ያራ። ደስታ ከሰው ላይ ይገኛል። የምትጋተረው ከችግሮች ጋር እንጂ ከሰዎች ጋር አይሁን። ሰው ላይ የመጣህ በሄድክ ቁጥር ለራስህ ደስታን አየሽመትክ ትሄዳለህ።

ይህንን ለማድረግ የቆረጡ ሰዎች ይህንን መፈክር ይዘዋል።

ቁም! እዚህ ቦታ ቆሻሻ መጣል ከልክል ነው!

አራቱ የጠባይ እርከኖች

«የሰው ልጅ አራት የጠባይ እርከኖች አሉት» ይላሉ ትውፊታውያ ሊቃውንት።

በነባሩ የኢትዮጵያ ትምህርት መሠረት ጠባይና ባሕርይ ይለያያሉ «ባሕርይ» ማንነት ነው። በፍጥረት ታገኘዋለህ። ይዘኸው ትኖራለህ አትለውጠውም፤ አታሻሽለውም። ለምሳሌ ሰውነት ባሕርይ ነው። ሰጠህ መሆንን፤ አንስሳ ወይም ዛፍ ወይም ውኃ በመሆን አትለውጠውም «ጠባይ» ደግሞ በተፈጥሮ፣ በልምድ፣ በዕውቀት፣ በውርስ፣ የሙያ አስተሳሰብ፣ አመለካከት፣ ልማድ፣ አኳኋን፣ አነዋወር፣ አመል ነው።

በትምህርት የጠባይ ለውጥ እንጂ የባሕርይ ለውጥ አይመጣም
ሚባለው ለዚህ ነው። የባሕርይ ለውጥ ማለት ጨርሶ ማንነትን
መለወጥ ማለት ነው።

ለው ምንም እንኳ እንደ ዓይነት ሆኖ ቢፈጠር በትምህርቱ፣ በባህሉ፣
በልምዱ፣ በልምምዱ፣ በእምነቱ፣ በፍላጎቱና በምርጫው የተነሳ
በተለያዩ የጠባይ ደረጃዎች ውስጥ ሊኖር ይችላል። እነዚህ የጠባይ
ደረጃዎች አውሬነት፣ እንሰሳነት፣ ሰውነትና መልአክነት ናቸው።
ከእንደኛው ወደ ሌላኛው ማደግና መሻሻል የሚቻለውም እንደኛውን
ተረድቶ፣ አርሞና ገርቶ ለሌላኛው ተሾኖ በማድረግ ነው።

ዝቅተኛው የጠባይ ደረጃ አውሬነት ሲሆን ከፍተኛው ደግሞ መልአክነት
ነው። የታችኛውን ሳይገዱና ሳይገዙ ቀጥሎ ያለውን ጠባይ ገንዘብ
ለማድረግ የሚሞከሩ ሰዎች ለጊዜው እንደ ተዋናይ ይጫወቱ ይሆናል።
ቆይታ ግን ባላሰቡትና ባልፈለጉት ጊዜ ያልተገራውና ያልተገዛው ጠባይ
ብቅ እያለ ይበጠብጣል። በተለይም በልዩ ልዩ ስሜቶች በሚናጠብት
ጊዜ የደበቀት ጠባይ መገለጡና መጋለጡ አይቀርም።

አንዳንድ ሰዎችም ሳያሸንፉና ሳይገዙ ሸፋፍነው የተውትን ጠባይ
ይረሱታል። «ዝም ያለ የሌለ ይመስላል» አንዲሉ። በዐመድ እንደ
ተዳፈነ የፍግ እሳት ይሆናል። አንዲህ ያለው የተዳፈነ ጠባይ በሰውነት
ውስጥ «ሲሰት» ሠርቶ እንደተቀመጠ ተሐዋሲ አመቺ ጊዜ ነው

የሚጠብቀው። «እገሌን ሳውቀው እንዲህ አልነበረም፤ ስንጋባ ይኸ
ጠባይ አልነበረውም፤ አብረን ስንሠራ እንዲህ ያለ ነገር አይቻልም
አላውቅም፤ ድሮ ደኅና ሰው ነበረች» እያልን በምናውቃቸው ሰዎች ላይ
ከምናዝንባቸው ምክንያቶች አንዱ ያልገዛትና ያልገዙት ጠባይ ብቅ ሲል
አይተን ነው።

የመጀመሪያው የጠባይ ደረጃ አውሬነት ነው። አውሬነት ስግብግብነት፣
ጉልበተኛነት፣ ነውጠኛነት፣ ርኅራኄ ቢስነት፣ ለማንኛውም ችግር
መፍትሔው ኃይል ነው ብሎ ማመን፣ አእምሮን የጥርስና ጉልበት ያህል
አለማሠራት፣ በግዳይ መርከት፣ ከሌሎች ጋር ተግባብቶና ተሰማም
ከመኖር ይልቅ ከልሎና አጥሮ መኖር፣ ማስደንገጥ፣ ማሸር፣
ማስፈራራትን የሐሳብ ማስፈጸሚያ ማድረግ፣ በተለይ ጉልበትና ዐቅጥ
በሌላቸው ላይ መጨከን ነው። አውሬነት ገንዘቡ የሆነ ሰው ምን
የተገራና የተገዛ ጠባይ አይኖረውም። ልምድ፣ ዕድሜ፣ ትምህርት፣
ተሞክሮ፣ ቅጣት፣ ሽልማት፣ ባህልና እምነት ያሻሻሉለት፣ የቀረጹለት
የሰውነት ጠባይ አይኖረውም። ወይም ደግሞ በእነዚህ ለመሻሻል
ለመለወጥ ፈቃደኛ አይደለም። ራሱንም አላዘጋጀም።

አንዳንድ ጊዜ ይህንን ጠባይ በውስጣዊ አእምሮው ውስጥ አንደኛ ሞላ፣
ዋናውን ቦታ ሰጥቶ፣ ነገር ግን በትምህርት፣ በባህል፣ በእምነትና በልምድ
ያገኘውን ጠባይ በላዕላይ የአእምሮው ክፍል እያስቀመጠው የሚችል
አለ። አንዱ ካንዱ ጋር ሳይገናኝ፣ ሳይሟገትና ሳይሸራረፍ፣ በምንም

የሚኖር። እንዲህ ያለው ሰው ዕድል፣ ሥልጣን፣ ገንዘብና አጋጣሚ ሊያገኝ፣ ያንን እንደ ሞተርና አስኳል በአእምሮው ውስጥ ዋና ቦታ ሰጥቶ የስቃይታቸውን የአውሬነት ጠባይ ያወጣል።

ከቆ አምባገነኖች፣ ጨካኝ መሪዎችና አሰቸጋሪ አለቆች የሚፈጠሩት በዚህ ምክንያት ነው። በሀብት ውስጥ፣ በዕውቀት ውስጥ፣ በሥልጣን ውስጥና በዝና ውስጥ የተደበቀ አውሬነት የሚገኘው በዚህ ምክንያት ነው። የተማሩትን፣ የሠለጠኑበትን፣ ያመኑትንና ሲደሰኩሩበት የኖሩትን ትተው ከእነርሱ የማይጠበቅ የአውሬነት ሥራ ሲሠሩ የምናያቸው «ፊደላውያን»፣ ታዋቂ ሰዎች፣ ባለሥልጣናትና ባለ ገንዘቦች በዚህ በሽታ የተጠቁ ናቸው። እንዲያውም አንዳንድ ጊዜ መማራቸው፣ መሠልጠናቸውና በእምነት ውስጥ መኖራቸው አውሬነታቸውን እንዲገሩትና እንዲዘዙት ከማድረግ ይልቅ «መልክ ጥፋውን በስም እንዲደግፉት» ያደርጋቸዋል። ለአውሬነታቸው የሃይማኖት፣ የፖለቲካ፣ የፍልስፍናና የዘር ስያሜ ይሰጡታል። መግደላቸው፣ መጨፍጨፋቸው፣ መዘረፋቸው፣ ማጥፋታቸውና ማውደማቸው ትክክል መሆኑን ለማሰረዳት ሃይማኖትን፣ ፖለቲካን፣ ዘርንና ፍልስፍናን ሽፋን ያደርጓቸዋል።

ሁለተኛው የጠባይ ደረጃ እንስሳነት ነው። እንስሳነት ከሆድ ያለፈ ነገር አለማሰብ፣ መዋሰብና መዋለድን ብቻ ገንዘብ አድርጎ መኖር፣ ወደነዳት መነዳት፣ «ቢጭነት አህያ ቢለጉሙት ፈረሰ» መሆን፣ በተፈቀደልን

መስክ ብቻ መጋጥ። በተቀየረልን በረት ብቻ መኖር፤ «ሰብተዋል ልረዳቸው፤ ደርሰዋል ልጋልባቸው» ለሚለን ሁሉ አሺ ማለት፤ ማር ሠርተን ሌሎች እየቆረጡት፤ ወተት አግተን ሌሎች አልበው እየጠጡት መኖር፤ ከምንውልበት መስክና ከምናድርበት በረትና ጋጣ እርቆ አለማሰብ ነው።

ምንም እንኳን እንደ አውሬነት ጠባይ ከፋትና ተንኮል፤ ንጥቁያና ዝርፊያ፤ ደም አፍላሽነትና ጉልበተኝነት፤ ድንበርተኝነትና አምባገነንነት ብሎ መኖር የእንስሳነት ዋናው መገለጫ ነው። «እኔ ከሰው አልደርስ፤ ሰውን አላማ፤ የሰው ገንዘብ አልነካ፤ ሰው አላስቀደም፤ ከሰው አልጣሌ እያሉ የሚመጸደቁ ሰዎች ምን ጊዜም የሚያዩት በሰው ላይ ከፋ አለማድረጋቸውን ብቻ ነው። ዛሬችም፤ ተራሮችም፤ ወንዞችም፤ ሐይቆችም ይህንን ሊናገሩ ይችላሉ። የሰው ዋና መለኪያው ም አላደረገም? ሳይሆን ምን አደረገ? ነው። ምንም ባለማድረግም መትገ ግዑዝን የሚሰተካከለው አይኖርም።

በዙ ጊዜ የሌሎች አጃቢ፤ ተከታይና አድናቂ ሆነው የምናገኛቸው እነዚህን ነው። አይመዘኑም አያመዘዙም፤ አይገምቱም አያነጥሩም የነገሯቸውን ሁሉ የምናሉ፤ የሰጧቸውን ሁሉ ይቀበላሉ፤ ለምን እንዴት? መቼ? ምን? የት? ወዴት? ብለው መጠየቅ አይችሉም አይወዱምም። ከሐሳብ ይልቅ በዘር፤ በዝምድና፤ በሀገር ልጅነት፤ እፊት

የሰርቆ ለደርቆ ስብሰባ ለና ሌሎች

በመብላትና በመጠጣት፣ በመዋለድና በመጋባት ያምናሉ። ሐሳባቸውን ማሻሻል፣ ማዳበርና መለወጥ አይፈልጉም።

ሦስተኛው ጠባይ ደግሞ ሰብአዊነት ነው። ማወቅ፣ ማመዛዘን፣ መለወጥ፣ መሻሻል፣ መገመት፣ መመዘን፣ ከትናንት መማር፣ ስለ ነገ መተለም፣ ከአካባቢ፣ ከዘር፣ ከጎጥ፣ ከአጥንትና ጉልጥምት ወጣ ለድርጎ ማሰብ፣ ራስን የሌላውም አካል ለድርጎ ማሰብ፣ ለአለምሮ ትልቅ ቦታ መሰጠት፣ ስህተትን ለማረም፣ አዲስ ነገርን ለመቅሰም፣ ለመሠልጠን፣ ለመመርመርና ለመፈልሰፍ መትጋት፣ ለፍቅር፣ ለርኅራኄ፣ ለሰላምና ለወንድማማችነት ትኩረት መስጠት፣ በሥርዓትና በሕግ መመራት፣ ከሰሜት ይልቅ ለመንፈስ፣ ከፍላጎት ይልቅ ለአቋም፣ ከጥቅም ይልቅ ለመርሕ መቆም ነው ሰውነት።

አለምሮ (ዕውቀት)፣ ልቡና(መድሎት)፣ ለና ንጊና (መንፈስ) ያለው ሰው ብቻ ነው። አለምሮን ለማወቅ፣ ለመረዳትና ለማሰብ፣ ልቡናውን ባወቅና በተገነዘበው ላይ ተመሥርቶ ለማገናዘብ፣ ለመስተያየትና ለማነጻጸር፣ ለመመዘንና ለመወሰን፣ ንጊናውን ለማብሰልሰል፣ ለማሰላሰል፣ ወደ ኋላ ለማሰብ፣ ወደ ፊት ለመተንበይ፣ ወደ ላይ ለመንጠቅ፣ ወደ ለመቃት ለመጥለቅ ከቻለ ነው አንደ ሰው «መሉ ሰው» ሆኗል የሚባለው።

የሰርዕ አደሮች ስብሰባ እና ሌሎች

ሰውነት ምንም እንኳን ከፍተኛው የሰብእና አካል ቢሆንም ጉድለቶች ግን አሉት። እንደ ዶክተር አጓለ አገላለጥ ለ«ጽርየት» ትኩረት አይሰጥም። «ጽርየት» ማለት በግርድፉ ንጽሕና ነው። በሆናነት ግን የአእምሮ፣ የገሊናና የልብና ንጽሕናን ይመለከታል።

ሰውነት በአንድ በኩል ሳይገራ ይዟቸው ከታችኞቹ ጠባይት ያመጣቸው እንክፍኞች፣ በሌላ በኩል ደግሞ የሐሳብ፣ የእምነት፣ የፍልስፍና፣ የዘር፣ የባህልና የሥልጣን ልዩነቶችን ለመፍታት በሚወስዳቸው መፍትሔዎች ምክንያት «ዕድፈት» ያጋጥመዋል።

«ዕድፈት» ማለት ጥበብን፣ ዕውቀትን፣ ሥልጣንን፣ ገንዘብንና ዝናን ለግላዊ ፍላጎት ለማዋል የሚሠራ ሰብአዊ ሢራ ነው። በተለይም ይኼ ሢራ ሳይገራና ሳይገዛ ከመጣ የአውሬነትና የእንስሳነት «ተረፈ ጠባይ» ጋር ከተቀላቀለ አደገኛ ነው። ለአውሬነትና እንስሳነት ጠባይት የዕውቀት፣ የጥበብ፣ የሃይማኖት፣ የፖለቲካና የፍልስፍና ስያሜ እየሰጡ የሰውን ልጅ የሚያስቸግሩ ሰዎች የሚከሰቱት በዚህ ዕድፈት ምክንያት ነው።

ጽርየትን ለማገኘት ወደ አራተኛው የሰብእና ደረጃ መግባት ያስፈልጋል። ጽርየት የሚገኘው ከመልእክነት ነው። መልእክነት ዋናዎቹ መገለጫዎቹ ሁለት ናቸው። «ለሌሎች በሚደረግ መስዋዕትነት በመርካት» እና «ምስጉን ህላዌ» ናቸው። ለሌሎች በሚደረግ

መሥዋዕትነት መርካት ማለት ለሀገር፣ ለወገን፣ ለዓለም ሕዝብ፣ ከዚያም አልፎ ለአንስሳትና ለዕጽዋት፣ ለወንዞችና ለሐይቆች፣ ለአለቆችና ለዓሦች፣ ለሰማዩና ለምድሩ በሚከፈል መሥዋዕትነት መርካት ማለት ነው። «የራስ ደስታ የሌሎችም ደስታ ነው» ብሎ ማሰብ ሰውነት ሲሆን «የኔ ደስታ ከሌሎች ደስታ ይመነጫል» ብሎ ማሰብ ግን መልእክነት ነው። መልእክነት በምግብና መጠጥ፣ በልብስና ጫማ፣ በክብርና ዝና፣ በሥልጣንና ገንዘብ፣ በውበትና ቁንጅና ሳይሆን ይህንኑ ዓለም መልካም የሰው ልጆች መኖሪያ ለማድረግ፣ ነጻነትንና ፍትሕን፣ እኩልነትንና ርትዕን፣ ሰላምንና መልካም አነዋወርን ለማሰፈን በሚከፈል መሥዋዕትነት መርካት ነው።

ሰው በሚያገኘው ሳይሆን በሚሰጠው መደሰት፣ በሚዋልሰት ሳይሆን በሚውለው፣ በሚደረግለት ሳይሆን በሚያደርገው፣ በሚከብረው ሳይሆን በሚያከብረው ነገር ይበልጥ መደሰት ሲጀምር ነው ጽርዩት የሚገኘው።

«ምስጉን ሀላዬ» ማለት «እያመሰገኑና እየተመሰገኑ መኖር» ነው። መላእክት እያመሰገኑና እየተመሰገኑ እንደሚኖሩት ሁሉ ሰውም ጽርዩት ሲኖረው የሰዎችን መልካም ሥራ ለማየት፣ ከሊድናቆት ለመጀመር፣ በሰላተታቸው ከመበሳጨት ይልቅ ከበጎ ሥራቸው ተነሥቶ ሰላተታቸውን ለማረም፣ በጉድለታቸው ከመናደድ ይልቅ ጉድለታቸውን ለመሙላት፣ ከጠማማው ግራር ታቦት ለመቅረጽ፣ ከእሾሃማው እንጨት

ዕጣን ለመልቀም የሚተጋ ማለት ነው። እንዲህ ያለው ሰው የሚያጋጥመው ፈተና፣ የሚጋረጥበት ተግዳሮት፣ የሚደርስበት ችግር የለም ማለት አይደለም። ነገር ግን በእነዚህ ደስታውን አይነጠቅም። መሥዋዕትነቱ የሚያመጣውን በጎ ውጤት እንጂ የደረሰበትን አያስበውምና።

በእርሱ ድካም የሚበረቱትን፣ በእርሱ ቁስል የሚፈወሱትን፣ በእርሱ አሥራት የሚፈቱትን፣ በእርሱ ሐሳም የሚድኑትን፣ በእርሱ ሥራ የሚጠቀሙትን፣ በእርሱ ሞት የሚወለዱትን ያስባልና ደስተኛ ነው። ለዚህ ነው አመሰጋኝ የሚሆነው። ተመሰጋኝ ህላዌም ይኖረዋል። የሚሠራው ሥራ የሚጠፋ አይደለም። ለትውልደ ትውልድ የሚኖር ነው።

ምናልባት በአንድ ዘመን የተሸሸገ ቢመስል እንኳን መሬት ውስጥ እንደተቀበረ አሳተ ገሞራ አንድ ቀን ራሱን መማለጡ አይቀርም። ታሪኩን የሚጽፍለት፣ ገድሉን የሚዘክርለት ባያገኝ እንኳን እውነት ራሷ አፍ አውጥታ ምስክር ትሆነዋለች።

ስለዚህ የእርሱ ኑባሬ በሞት አይገታም። ሞት ቅርጹን ይቀይረዋል እንጂ ከብሩንና ህላዌውን አይቀይረውም። እንዲያውም በቆየ ቁጥር ጣዕም እንደሚጨምር የገጠር ጠላ ዘመናት ባለፉ ቁጥር የሚያስታውሱትና የሚያመሰግኑት እየበዙ ይሄዳሉ። የሚፈልጉትና የሚጠቀሙበት

ጭምራሉ። ለዚህ ነው «ምስገን ሀላዊ» አለው ያልነው። ሲመሰገን የሚኖር ሀላዊ ማለት ነው።

ጸርየትን ገንዘብ ያደረገ ሰው ከወንጀል፣ ከጥመት፣ ከኃጢአት፣ ከጥቅመኝነት፣ ከአምባገነንነት፣ ከጥፋትና ከከፋት ጋር አይገጥምም። ጭጭራ፣ እንዲህ ያሉትን ታግሦ፣ አቻቸሎ፣ ተሸከሞ፣ እንዳላየ አልፎ፣ የራሱ ጉዳይ ብሎ፣ አኔን አይመለከተኝም ብሎ አያልፈውም። ድንግዝግዝ ሰብእና እንጂ ጸርየት እነዚህን አይታገሥምና።

ዓለም የጣፈጠቸውና የምትጣፍጠው፣ በአጭሩ ዕድሜያቸን ብዙ ነገር እንድናይ ያደረጉን፣ የሰው ልጅ ድካም ቀልሎ፣ የሰው ልጅ ሕማም ድኖ፣ የሰው ልጅ ጉድለት ሞልቶ፣ የሰው ልጅ ሥልጣኔ መጥቆ፣ የሰው ልጅ ሥርዓት ሠምሮ የምናየው በእነዚህ መልአካውያን አስተዋጽዖ የተነሣ ነው። ከፋቱ ቁጥራቸው ጥቂት ነው። ሥራቸው ግን «ከተባረከ ይበቃል እንዲ» እንደተባለው ነው።

እነዚህ መልአካውያን በአውሬነት፣ በእንስሳነትና በሰውነት ውስጥ ያሉ ከፋ ዐመሎችን ሁሉ ገርተው፣ ቀጥተውና ገዙተው ልዕልናን ያገኙ ናቸው። በአእምሮ ሳይሆን በልዕል አእምሮ የሚሠሩ ናቸው። ማንም እንደ ባዶ ከምግብተር የፈለገውን ፕሮግራም አይጮናቸውም፤ አይቀይዳቸውም፤ በሳጥን አስገብቶ አይወስናቸውም።

እነርሱ በሐሳብ ልዕልና፣ በመንፈስ ንጽሕና ይራመዳሉ። ይንበዩን፣
አጥሮች፣ ቋንቋዎችና እምነቶች፣ ባህሎችና ልማዶች፣ ጎሳዎችና ጎሳዎች
ሊገደቧቸው አይቻላቸውም፤ «መልዕልተ ኩሉ ሥጋውያን» ናቸው።
እነርሱን በጥቅምና በገንዘብ፣ በክብርና በዝና፣ በሥልጣንና በርስት
መደለል አይቻልም። እነዚህን ሁሉ ዐውቀው፣ ንቀው፣ ልቀው፣
መጥቀው፣ ከፍ ባለው የሰው ልጅ ኩብር «መልአክነት» ላይ ደርሰዋል።
እነዚህን ለሌሎች በመለገስ ይደሰታሉ እንጂ ለእነርሱ በማግኘት
አይደሰቱም።

ዓለም በዚህ ዘመን የተቸገረችው እነዚህን መልአካውያን እያጣች
አውሬዎቿን እያበዛች፣ እንስሳቱን እያበረታታች፣ ሰብአውያንን
ከጽርዖት እየገታች በመሄዷ ነው።

ሺአውያን

በፈረንጆቹ አቆጣጠር ከ2000 ዓ.ም. ጥቂት ዘመናት ቀደም ብለው የተወለዱትንና በአሁኑ ዘመን እስከ 30ዎቹ ዕድሜዎች ያሉትን ትውልዶች ሺአውያን (Millennials) ብለው ይጠሯቸዋል። በአሜሪካ ሻውያን (ሺአውያን) አጅግ የተጠኑና ብዙ የተወራላቸው ትውልዶች መሆናቸው ይነገራል። አንዳንዶችም በዲጂታል ቴክኖሎጂ ውስጥ ተወልደው፣ በዲጂታል ቴክኖሎጂ ውስጥ አድገው፣ በዲጂታል ቴክኖሎጂ ውስጥ ለወግ ለማዕረግ የሚደርሱ ትውልድ ይሏቸዋል።

የሰርቆ አደሮች ስብሰባ እና ሌሎች

ማሳበራዊ ሚዲያና ትሥሥር መንደሮችን ሁሉ ባዳረሰበት፣ የመገናኛ ቴክኖሎጂዎች ግለሰባዊ ተደራሽነትን በያዙበት፣ ወላጆች ለትምህርት ይበልጥ ትኩረት በሰጡበት ዘመን የተፈጠሩ ትውልዶች በመሆናቸው፣ እነዚህ ነገሮች በእስተሳሰባቸው፣ በአነሳሳዊ ዘያቸውና ፍልስፍናዎቻቸው ላይ ተጽዕኖ አሳድረውባቸዋል ተብሎ ይገመታል። የሴቶች፣ የሕጻናት፣ የእንስሳት፣ የተመሳሳይ ጾታ፣ የአካባቢ ጥበቃ፣ የአካል ጉዳተኞች፣ ጉዳዮች በሚቀነቀኑበት ዘመን የሚገኙ ፍቸውና በሆነችበት የሉላዊነት ወቅትም ስለሚገኙ ክፉውንም ሆነ ደጉን የመካፈል ዕድላቸው ሰፊ ነው። ልጅን ተገንዝቦና አስገንዝቦ እንጂ ጠብቆ ማዳን የማይቻልበት ዘመን ነው።

በሀገራችን ጥናት ባይደረግም በምዕራቡ ዓለም ግን «ሻውያን» አጥለቅላቂው ትውልድ ተብሎላቸዋል። በአሜሪካና በእንግሊዝ የተደረጉ ጥናቶች ሻውያን ከቀደምት ትውልዶች ይልቅ ብዛትና ስብጥር እንዳላቸው ይናገራሉ። የ2012 (እኤአ) ጥናት 80 ሚሊዮን ሻውያን በአሜሪካ፣ 14.6 ሻውያን ደግሞ በእንግሊዝ መኖራቸውን ያመለክታል። በ2015 (እኤአ) ይህ ትውልድ «ፍንዳታ» (baby boomers) የተባለውን ትውልድ ተክቶ በአሜሪካ ዋናው የሥራ ኃይል እንደሚሆን በአሜሪካ ቆጠራ ቢሮ (U.S. Census Bureau) ጥናት ተመልክቶ ነበር። በ2048 እኤአ ደግሞ ከመራጩ ሕዝብ መካከል 39 በመቶውን

እንደሚይዙ ተተንብዮአል። እኔስ በ2008 በነበረው የባራክ አባማ ምርጫ ወቅት ሻውያን ወሳኝ ድርሻ እንደነበራቸው ታምኗል።

ሻውያን ካለፉት ትውልዶች ሁሉ በተሻለ የትምህርት ዕድላቸው የሰፋ ነው። ምንም እንኳን የትምህርት ጥራት ጉዳይ እነጋጋሪ እየሆነ ቢመጣም በሻውያን ትውልድ ውስጥ ብዙ ልጆችና ወጣቶች በትምህርት ላይ ናቸው። ዲፕሎማ፣ የመጀመሪያና ሁለተኛ ዲግሪ በመያዝ ሻውያን ካለፉት ትውልዶች የበዛ ቁጥር አላቸው።

የትምህርት ተቋማት በየአካባቢያቸው እየተከፈቱ ነው። የግል፣ የመንግሥትና የሌሎች ድርጅቶች የትምህርት ተቋማት ካለፉት ትውልዶች በተሻለ ቁጥር ተመቻችተውላቸዋል። መጻሕፍትን፣ የመማሪያ ቁሳቁሰንና የመርጃ መሣሪያዎችን የማግኘት ዕድል አላቸው። እንደ የሒሳብ መጽሐፍ ለዐሥር፣ እንደ የአማርኛ መጽሐፍ ለአራት ከሚለው አሠራር ተሻግረዋል። ወላጆቻቸው ልጆቻቸውን ትምህርት ቤት ለመላክ ካለፉት ትውልድ ወላጆች በተሻለ ዐቅም፣ ንቃትና ፍላጎት ላይ ይገኛሉ።

በሀገራችን ከተማዬ ወላጆች በመወለድና በማደግ ረገድ ሻውያን ካለፉት ትውልዶች የተሻለ ዕድል ላይ የሚገኙ ይመስለኛል። ሳይማር ካስተማረ ወላጅ ተምሮ ወደሚያስተምር ወላጅ ሽግግር እየተደረገ ነው። «አልተማሩም» የሚባሉት ወላጆች እንኳን ቢሆኑ ስለ ትምህርት ያላቸው

ግንዛቤ «ተማሩ» ከሚባሉት ጋር የሚመጣጠን እየሆነ ነው።
ልጆቻቸውን ወደ ትምህርት ቤት የሚያደርሱና ከትምህርት ቤት
የሚያወጡ ወላጆች ቁጥር ካለፉት ዘመናት ይልቅ እየጨመረ መምጣቱን
ለረዥም ዓመታት በትምህርት ቤት ያሳለፉ መምህራንን በጠየቅኩ ጊዜ
ገልጠውልኛል። ከዚህ በፊት በነበሩት ዘመናት ወላጆችን ለማግኘት
የግድ «ወላጅ አምጡ» ተብሎ መጠራት ያስፈልግ ነበር። በአሁኑ ዘመን
ግን ወላጆች ልጆቻቸውን ለማድረስም ሆነ የልጆቻቸውን ጉዳይ
ለመከታተል ትምህርት ቤት ራሳቸው ይመጣሉ።

ምንም እንኳን በሀገራችን ያለው መረጃ ምን እንደሚመስል ለማግኘት
ቢያዳግተኝም፣ በአዲስ አበባ ዐሥር (አምስት የግልና አምስት
የመንግሥት) ትምህርት ቤቶች ከሚያስተምሩ መምህራን ጋር
ባደረግኩት ውይይት እንደተረዳሁት ግን፣ በየትምህርት ቤቶቹ የሴት
ተማሪዎች ቁጥር ካለፉት ዘመናት በበለጠ ጨምሯል። በአንዳንድ
ክፍሎች እንዲያውም የሴት ተማሪዎች ቁጥር ከወንዶቹ በልጠ ይገኛል።
በምዕራቡ ዓለም በ2014 እኤአ በአሜሪካ ይገኙ ከነበሩ የኮሌጅ
ተማሪዎች መካከል 57 በመቶዎቹ ሴቶች ነበሩ። በ1970ዎቹ ሴቶች
ከሕክምና ተማሪዎች መካከል 10 በመቶ፣ ከሕግ ተማሪዎች መካከል
ደግሞ 4 በመቶ ብቻ ነበሩ። በአሁኑ ጊዜ ግን ከሕግና ከሕክምና
ተማሪዎች መካከል ወደ 50 በመቶውን ሲይዙ ከአሜሪካ የባለሙያዎች
(professionals) ቁጥር ውስጥ 55 በመቶውን እየሸፈኑ ነው።

ሻውያን ካለፉት ትውልዶች በበለጠ ቴክኖሎጂ ቀመስ ናቸው። በኮምፒውተር፣ በሞባይል፣ በኢንተርኔት፣ በዲጂታል ካሜራ፣ በዲጂታል ቴሌቪዥንና በላተላይት ዲቨች ዘመን ተወልደው ያደጉ ናቸው። ወላጆቻቸው የማያውቋቸውን የቴክኖሎጂ አጠቃቀሞች፣ አፕሊኬሽኖች፣ ግንኙነቶችና አሠራሮች ሻውያን ያውቋቸዋል።

ወላጆቻቸው ከመሐል ዕድሜ ላይ ያገኙትን፣ እንዳንዶቹም ተጠቅመውበት የማያውቁትን ኮምፒውተር ሻውያን በትምህርት ቤቶቻቸው ከልጅነታቸው ጀምሮ የመማርና የመጠቀም ዕድል አላቸው። በ2014 እኤአ በተደረገ ጥናት 80 በመቶ የአሜሪካ ሻውያን (ከ18 እስከ 30 ዓመት) ሰማርት ስልክ ሲኖራቸው 45 በመቶዎቹ ደግሞ ታብሌቶች አሏቸው።

በብዙ ሀገሮች የሚገኙ ወላጆች በሻውያን የቴክኖሎጂ አጠቃቀም ግራ እንደሚጋቡ ጥናቱ ያመለክታል። መከልከል ወይስ መስጠት? «ሻውያን ለቴክኖሎጂ ቅርብ፣ ነገሩን ለመረዳት ፈጣንና በተለያዩ መንገድ ለቴክኖሎጂው ተጋላጭ በመሆናቸው መከልከሉ የበለጠ ጉጉት ይጨምርባቸዋል፤ በሌሎች ጓደኞቻቸው የተበለጠ ይመስላቸዋል፤ ከትውልዳቸው ጉዞ ወደ ኋላ ያስቀራቸዋል ስለዚህ መስጠቱ ይሻላል» ብለው የሚያስቡ ወላጆች እንዳሉ ሁሉ፤ «ቴክኖሎጂው የሰው ለሰው ግንኙነታቸውን ያበላሸዋል፣ ለባህላቸውና ለእምነታቸው ትኩረት እንዳይሰጡ ያደርጋቸዋል፤ ቁጥጥር ሳይደረግባቸው ለሚለቀቁ ነገሮች

ያጋልጣቸዋል፤ ለጨዋታና ለቀልድ በማዋል አእምሯቸውንና ጊዜያቸውን ይወስድባቸዋል፤ አካላዊ እንቅስቃሴን በማቀብ ሰነድና ደካሞች ያደርጋቸዋል። ብለው የሚፈሩም አሉ።

በተለይ ደግሞ የሻውያን የቴክኖሎጂና የመገናኛ መሣሪያዎች ዕውቀት ከቀደመው ትውልድ ዕውቀት የፈጠነ በመሆኑ፤ ብዙ ወላጆችም የተለያዩ መሣሪያዎችን አጠቃቀም የሻውያንን ያህል ስለማያውቁ፤ ለአፕሊኬሽኖችና ለአጠቃቀም መንገዶች የሻውያንን ያህል ወላጆች ቅርበት ስለሌላቸው የመቆጣጠር አቅማቸው አናሳ ሆኗል። ሻውያን ለቴክኖሎጂ ያላቸውን ቅርበትና ዕውቀት፤ ብሎም ከጓደኞቻቸው በቀላሉ የሚያገኟቸውን ልምዶች ተጠቅመው ወላጆቻቸውን የማታሰል ዕድላቸው ሰፊ መሆኑ ይነገራል። እንዲያውም የወላጆች ሥጋትም ይሄ ነው። የሽብር ድርጅቶች እነዚህን ልጆች በቀላሉ በማጎበራዊ ሚዲያዎች እንዲመለምሉ ካደረጓቸው ምክንያቶች አንዱ መሆኑም ይነገራል።

አንደ ሊቃውንቱ ምክር ይህንን የሻውያንን የቴክኖሎጂ ለመድነት ጠባይ ተጠቅሞ ለጥናት፣ ለዕውቀት ማገዣነት፣ ለመረጃ መሰብሰቢያነትና ማጎበራዊ መስተጋብርን ለመፍጠር እንዲጠቀሙበት ማበረታታት ይቻላል። በ2014 እኤአ ቴሎፎኒክ በተሰኘ ኩባንያ የተደረገ ጥናት 60 በመቶ የላቲን አሜሪካ ሻውያን የሞባይል ስልካቸውን ለጥናት እንደሚጠቀሙበት ገልጠዋል። ይህንን ለማድረግ ካልተቻለ ግን ልጆችን ያለ ዕድሜያቸው ለከፋ ዓለም ዐቀፋዊ ተጽዕኖ ያጋልጣቸዋል።

በተለይ ደግሞ በሳተላይት በሚለቀቁ የቴሌቪዥን ሥርዓቶች ላይ ወላጆች ዕውቀታቸውን ካላሳደጉ፣ ቴክኖሎጂውን በሚገባ ካላወቁትና የማስተዳደር ዐቅማቸው ከደክመ ልጆቻቸው ቴክኖሎጂውን ለበጎ እንዲጠቀሙ መብት ለማግኘት ይሳናቸዋል።

የተለያዩ ጥናቶች እንዳሳዩት ከሆነ ሻውያን መብት ዐወቅ (civic-minded) ትውልዶች ናቸው። በሀገራችን እንኳን የአብዮቱ ትውልድ የሌሎች ሀገሮችን የአብዮትና የለውጥ እንቅስቃሴዎች በታሪክ መዛግብት፣ በጋዜጦችና በመጽሔቶች ነበር ይረዳ የነበሩት። ሻውያን ግን በቴሌቪዥን፣ በጡመራ መድረኮች፣ በገጸ ድሮች፣ በማኅበራዊ ገጾችና በፊልሞች አማካኝነት በቀላሉና በፍጥነት የማወቅ ዕድል አላቸው። የመብት ጉዳዮችን ከትምህርት ቤት ብቻ ሳይሆን ከየአቅጣጫው ከሚያገኟቸው መረጃዎችም ይገነዘቧቸዋል።

አንድን ጉዳይ ነውር ነው፣ ባህል ነው፣ ኃጢአት ነው፣ ጽድቅ ነው፣ መመሪያ ነው፣ ትእዛዝ ነው፣ ተገቢ ነው፣ ስለተባሉ ብቻ ለመቀበል ያዳግታቸዋል። ለምን? ብለው መጠየቅ ያዘወትራሉ። ለመስማት ትዕግሥቱ ቢያንሳቸውም መሰማት ግን ይፈልጋሉ። ስለ ሰብአዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ጾታዊ፣ ዜጋዊና ሌሎች መብቶች የተሻለ ዕውቀቱ አላቸው። ጭቆናን፣ የተበላሸ አስተዳደርን፣ የመብት ረገጣን፣ ያረጀ አሠራርን፣ ዘገምተኝነትን፣ አምባገነንነትንና ግፍን ለመቀበል የሚችል

ገሊና የላቸውም። አስተሳሰባቸው፣ መረጃቸውና ግንኙነታቸው በፈጣን ሁኔታ እንደሚቀየረው ሁሉ አካባቢያቸው በፈጣን ለውጥ ውስጥ እንዲሆን ይፈልጋሉ።

ሻውያን ጭንቅ የማይችሉ ትውልድ ናቸው። በዚህም የተነሣ ቢሮክራሲ አይስማማቸውም። በ2013 እኤአ የተደረገ የታይም መጽሔት ጥናት፣ «ሊቀያየር በማይችል የሥራ መርሐ ግብር (non-flexible work schedule) መሥራትን አይወዱም» ይላል። ነገሮችን በቶሎና በአቋራጭ የሚያገኙበት መንገድ ካለ ያንን ይሞክራሉ። የመገናኛ ቴክኖሎጂውን በጣም ከሚፈልጉበት ምክንያት አንዱ ይህ ነገሮችን በፍጥነት ለማግኘት ካለ ጉጉት ነው። ሲሄዱ፣ ሲሄዱ፣ ሲሄዱ... የሚባለውን ተረት አይወዱትም። «ሄዱ» ይበቃቸዋል።

ፎርምላዎችን ወስደው በእነዚያ አማካኝነት ሂደቱን ተጉዘው መልስ ፍለጋ አይንከራተቱም። ማሸኛችን የሚፈልጉት ቶሎ መልስ ስለሚሰጧቸው ነው። ሻውያን ትእዛዝ ተቀብለው ከ30 ደቂቃ በኋላ ምግብ የሚያመጡትን ምግብ ቤቶች ማዘውተር አይፈልጉም። የፈጣን ምግቦች ጥገኛ የሆኑትና ከምግብ ቤቶች ይልቅ ካፍቴሪያዎቹን የሚወዱት ለዚህ ነው ይባላል።

ከረዥም ልቦለዶች ይልቅ አጫጭር ወጎችን፣ ከረዥም ፈልሞች ይልቅ ቅንጫብ-በጭቦችን ይመርጣሉ። የቀድሞው ትውልድ በወታደራዊ

ግዳጅቻቸው ጀብዳ የፈጸሙ ጀግኖችን ያደንቅና ስለ እነርሱ የተሠሩትን ፈልገው፤ የተጻፉትንም መጻሕፍት ይመርጥ ነበር። ሻውያን ግን እነ በትማን፣ ሱፐር ማንና እነ ስፓይደር ማን ከ«90 ደቂቃ በአንተ» እና ከ«የኛ ሰው በደማስቆ» በላይ ይማርኳቸዋል። በግንኙነቶች ጊዜም አጫጭር ሐሳቦችን፣ ኮዶችን፣ አሕጽሮቶችን፣ ይወዳሉ። በሻውያን ዘንድ «የጥበብ መጀመሪያው እግዚአብሔርን መፍራት ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ ነገር ማሳጠር ነው»።

ሻውያን ዘላኑ ትውልድ እየተባሉም ይነገርላቸዋል። አንድ ቦታ ረግቶ መቀመጥ አይፈልጉም። «አልፍ ሲሉ አልፍ ይገኛል፤ ድሃ ቀብራሬ ሞቱን ይመኛል» ብለው ያምናሉ። በዚህ ዘመን የብዙ መሥሪያ ቤቶችና ድርጅቶች ችግር ለረዥም ጊዜ ሠርቶ፣ ልምድ አዳብሮ፣ የድርጅቱን ባህልና አሴት ዐውቆ የሚኖር ሠራተኛ ማጣት ነው። ይመጣሉ። የተወሰነ ጊዜ ይሠራሉ፤ እየሠሩ ሌላ ሥራ ይፈልጋሉ፤ ይሄዳሉ። የሚያግዳቸው፣ የሚወስናቸውና የሚከለክላቸው ሕግና አሠራር አይፈልጉም። አንዳንድ ድርጅቶች በረዥም ጊዜ ቆይታ መሥሪያ ቤቱን ያወቀ ሐላፊ ለመሾም የማይችሉበት ዘመን ላይ ደርሰዋል። በተለይም የአየር መንገዶች የሰው ኃይል ፍልሰቱን የሚሸከሙበት ትክኛቸው እየጎበጠ መሆኑን ይናገራሉ።

ቦታዎችን፣ ከተማዎችን፣ ማኅበራዊና ባህላዊ ክበቦችን መቀየር ለእነርሱ ግግ የለውም። እምነታቸውን፣ ባህላቸውን፣ ማንነታቸውን፣

ቋንቋቸውን፣ ሀገራቸውን፣ ስማቸውን፣ ትዳራቸውንና ሌላውንም ለመቀየር የቀድሞውን ትውልድ ያህል ጽኑ ለይደሉም።

ድንበሮችን በቀላሉ መሻገር ስለሚወዱና ስለሚችሉ ሻውያን እጅግ የተሣሠሩ (Networked) ትውልድ ናቸው ይባላል። በጓደኛነት፣ በማህበራዊ ሚዲያ፣ በተንቀሳቃሽ ስልኮች፣ በቡድኖችና ማህበራት ይበልጥ መተዋወቅን፣ መገናኘትን፣ መተሣሰርን፣ ሐሳብ መለዋወጥን ይወዳሉ። ከአለቆቻቸው ይልቅ ለትሥሥሮቻቸው (Networks) ይታዘዛሉ። እንደ ድርጅት ውስጥ ሲገቡ ስለ መሥሪያ ቤቱ አሠሪ ሕግና ዓላማ ከማወቃቸው በፊት «ኔትወርክ» ይዘረጋሉ። ቶሎ ይተዋወቃሉ፣ ይላመዳሉ፣ ከዚያም ይተሣሰራሉ። በመጨረሻ «ኔትወርክቸው»ን ትተው ይወጣሉ።

ሻውያን ገንዘብን በቀላሉ እናገኘዋለን፣ ብለው ያስባሉ። በእንደ ድርጅት ውስጥ ቢቀጠሩም እንኳን በ«ኔትወርክቸው» አማካኝነት የጎን ሥራዎችን ይፈልጋሉ። ቶሎ ተሠርተው ጠቀም ያሉ ብሮችን የሚያመጡ ጉዳዮች ውስጥ ይሠማራሉ። በዚህም ምክንያት እነርሱን በየድርጅቱ በደመወዝ ብቻ አጽንቶ መያዝ ከባድ ነው። ገንዘብ በቀላሉ ይገኛል የሚለው አመለካከታቸው እንዳንጾቹን ለትምህርት ትኩረት እንዳይሰጡ ያደርጋቸዋል።

የሰርቆ ለደርቆ ስብሰባ ለና ሴቶች

ትውልድ ለልጅ ትውልድ ሲተካ ለያንዳንዱ ትውልድ የራሱ ፍላጎት፣ የራሱ መንገድ፣ የራሱ እሴትና የራሱ ጀግና አለው። በተለይ ደግሞ ዘመኑ መረጃ በቀላሉ የሚገኝበት፣ የዓለም ተፈጥሯዊ ድንበሮች በመገናኛ መንገዶች የፈረሱበት፣ ድንበር ተሻጋሪ እሴቶች የሀገሮችን ነባር እሴቶች የሚፈትኑበት ወቅት በመሆኑ ትውልዱም የዚህ ነጻብራቅ ነው።

መንግሥት፣ ድርጅቶች፣ ማኅበረሰቦች፣ የእምነት ተቋማት፣ የትምህርት ማዕከላት፣ ሚዲያና ማኅበራዊ መስተጋብሮች ለየመጣ ያለውን ትውልድ ተገንዝበውና ተቀብለው ለሀገር በሚጠቅም መልኩ ለማስተናገድ ካልተዘጋጁ፣ አዲሱ ትውልድ በአዲሱ የራሱ መንገድ ብቻ ሲጓዝ፣ ነባሮቹ የነበረንን ብቻችንን ይዘን መቅረታችን ነው።

ከንብ ጋራ ኑሮ

በገድለ ወለተ ጴጥሮስ ላይ እንዲህ የሚል ታሪክ አለ።
እምነት ወለተ ጴጥሮስ ወደ ዋልድባ ገዳም በገባች ጊዜ ለአንዲት እናት
ረድአ ሆነች። እኒህ እናት ፈጽሞ ጠባይ የሚባል ያልፈጠረባቸው
ነበሩ። አሁን የተናገሩትን አሁን ይሸፍታል፤ በሆነው ባልሆነው
ይቆጣሉ፤ ከእርጅናቸው ብዛት የተነሣ ይነጫነጫሉ፤ ትእዛዛቸው ሁለት
ውኃ ቀጠነ ነው። በዚህ ዐመላቸው የተነሣ ማንም ከእርሳቸው ጾ
ሎመኖር ፈቃደኛ አልነበረም። ከእርሳቸው ጋር ለመኖር ፈቃደኛ ሆኖ
ለረዥም ጊዜ ያገለገለቻቸው ወለተ ጴጥሮስ ነበረች።

አንድ ቀን መነከሳዪያቱ ተሰባስበው «አንዴት ከእኒህ ለማህይ ጾ
ሎህን ያህል ዘመን አብረሽ ለመኖር ቻልሽ? እንዴትስ ታገሥሻቸው?
እንዴትስ መሮሽ ጥለሽ አልወጣሽም?» ሲሉ ጠየቋት።

ወለተ ጸጥታም ማለት ታውቃለሁ? እኒህ እናት ንብ ናቸው።
ከእርሳቸው የሚገኝ ብዙ ዕውቀት፣ ብዙ ጥበብ፣ ብዙ ልምድ፣ ብዙ
ታሪክ፣ ብዙም ጸጋ አለ። ነገር ግን እናንተ መኖሪያቸውን ብቻ ነው
የምታዩት፣ ስለዚህም ማሩን ከእርሳቸው ልትቆረጡ አልቻላችሁም።
ንብ ትናገሩላችኋል። ነገር ግን ማር የሚገኘው ከምትናገሩት ንብ ነው።
የምትናገሩት ዝንብ ቆሻሻ እንጂ ማር የላትም። እኔ ግን ከንብ ጋር
እንዴት እንደሚኖር ዐውቃለሁ፣ ከንብ ጋር እየኖርኩም ማሩን
እቆርጣለሁ። አለቻቸው ይባላል።

ትዳር ማለትም እንዲሁ ነው።

«አባባው አባባ ንብም ንባልሽ

እንግዲህ አልማዜ ማር ትብያለሽ። የሚለው የሰርግ ዘፈን ከዚህ ጋር
ይስማማል። አፍርንጅም ከጋብቻ በኋላ ያለውን ማር «ማር ጨረቃ»
ሲለው ይኼ ታይቶት እንደሆነ አንጃ። አንዳንዶቹ የትዳር ንድፈያው
ብቻ ስለሚታያቸው ወይ ትዳር ሳይመሠርቱ ወይም የመሠረቱትን ትዳር
ሲፈቱ ይታያሉ። ሌሎቹ ደግሞ የትዳር በጎነቱን ብቻ ስለሚያውቁት
እስኪገቡበት ሲጓጉ፣ ከገቡበት በኋላ ደግሞ፤

ሰላም እንዳልኖርኩኝ እንደሆነ አስከገኝ

ካገኘሁሽ ወዲያ አላለሁ አውጣኝ፤ እያሉ ያንጎራጉራሉ።

ምናልባትም ደግሞ በሰርግ ላይ የሚዘፈነው፤

ማን ፈርማ አለሽ፤ ማን ፈርማ አለሽ
በተወለወለው በአለንጋው ጣትሽ፤ የሚለው ዜማ «ትንቢት ደቀደም»
ለነገር። ሳይነት ሳይሆን አይቀርም።
ትዳር ግን ሁሉም ቢቻ አይደለም። ትዳር ከንብ ጋር መኖር ነው። ንብ
ሁለት ጠባይ አላት። አንዱ ያስደስታል፤ ሌላኛው ያስከፋል። አንዱ
ጤና ይሆናል፤ ሌላኛው ግን ያማል። አንዱ ይጣፍጣል፤ ሌላው ግን
ይመራል። አንዱን ይቆርጡታል፤ ሌላውን ግን ይከላከሉታል።

ትዳርም እንዲሁ ነው። ሁለት ጠባይ አለው። አንደኛው ያስቃል አንዱ
ያስቅታል፤ አንዱ ያስደስታል፤ ሌላው ያሳዝናል። አንዱ ግቡ ግቡ ሌላው
ውጡ ውጡ ያሰኛል። አንዱ ይናደፋል፤ አንዱ ይጣፍጣል፤ አንዱ ጤና
ሌላው ሕመም ይሰጣል። አንደኛው ግን ያለ ሌላው አይገኝም። ይኼን
ለመድኃኒት፤ ለብርዝ፤ ለጠጅ፤ የምናደርገውን ማር የምትሰጠው ንብ
ናት የምትናደፈው። ያቺ ስትናደፍ ፊት የምታሳብጠው፤ ውስጥን
የምትመርዘው፤ የምትጠዘጥዘው፤ ንብ ናት ማሩን የምትሰጠው።
በትዳርም ውስጥ ሁሉም አሉ። ጭቅጭቅ፤ ንዝንዝ፤ ጠቡ፤
ኩርፊያው፤ አንዱ ለሌላው የግድ መታዘዙ፤ አንዱ የሌላው አንልጋይ
መሆኑ፤ አንዱ ያለ ሌላው ለመወሰን አለመቻሉ፤ የሌላውን ጠባይ፤
የሌላውን ዐመል የግድ መታገሡ፤ ከሚታገሡት ሰው ጋር አብሮ መኖሩ፤
ይኼ ነው የንብ ንድፊያ።

ሰው የወለደውን አያገባም፤ ያሳደገውን አያገባም፤ የተዛመደውን አያገባም። የቤቱን ሰው አያገባም። ሰው ደግሞ በዐመልም፣ በፍላጎትም፣ በእመለካከትም ይበልጥ የሚቀራረበው አብሮት ከኖረና ካደገ ሰው ጋር ነበር። እምነቱና ባህሉ ግን ጋብቻን እስከ ሰባት ቤት አርቆ ለባዕድ ይሰጠዋል። አብረነው ላልኖርነው፣ አብረን ላላደግነው አብረን ላልተወለድነው፣ ላልተዛመድነው ሰው። ከሌላ ተወልዶ፣ ሃያ ሠላሳ ዓመት ሌላ በታ ኖሮ፣ ከሌላ ጋር አድጎ፣ ሌላ ጠባይ ነሥቶ፣ በሌላ መንገድ መጥቶ ያገኘውን ሰው ነው የምናገባው። ይኼንን ሰው ወይም ይህችን ሴትዮ በዕውቅ አላሠራናትም፣ አላሠራነውም። ዐመሉ እንዲህ፣ ሐሳቡ እንዲያ፣ መንገዱ እንዲህ፣ እምነቱ እንዲያ፣ ዕውቀቱ እንዲህ፣ ምግባሩ እንዲያ ብለን ዝርዝር ሰጥተን አላስመረትነውም። «ሬዲ ሜድ» ነው ያገኘው። ዓይተን እንመርጣለን እንጂ፣ መርጠን አናሠራም።

ንብን እኛ ብናሠራት ኖሮ የርሷን መናደፍ ለዝንብ ሰጥተን የዝንብን ጠባይ ለንብ በመለሰንላት ነበር። ግን ንብን እንዲሁ ሆኖ አገኘናት፣ አላመድናት፣ ወደ ቀፏችን አስገባናት እንጂ አንድም አልፈጠርናት፣ አንድም አላሰፈጠርናት። ንቧን ማርና ንድሬያ እንደያዘች ነው ያገኘናት። ሰው በውስጡ ማርና ንድሬያ አለው።

ከሱፐር ማርኬት ማር እየተዛለት የሚበላ ልጅ ንብ የምትባለውን የሚያውቃት በታሸገበት ጣሳ ወይም ጠርሙስ ላይ ባለው ሥዕል ነው። እርሱ መልኳን እንጂ ንድሬያዋን አያውቀውም። ዕድሜ ልኩን በንብ

የሰርቆ እድሮች ስብሰባ እና ሌሎች

እየተነደፈ ለጌቶቹ ማር ቆርጦ የሚያቀርብ ገባርም ንብ እንደምትናደዱ እንጂ ማር እንደምትሰጥ አያውቅም። «ጌቶች ምን ምን ቢላቸው ነው ይህን የቀፎ እንጂራ የሚያስገፈግፉኝ?» እላ የሚባለውም ለዚህ ነው።

እንዳንዶች በሰርግ ዘፈን፣ በተረት፣ በሰርግ ሥነ ሥርዓት፣ በሰብከት፣ በድራማና በፊልም ትዳርን ሲያዩ ምናልባት ማሩ ይሆናል የሚታያቸው። ያገኛቸውም ሰው ሁሉ «ምነው አንተ አታገባም እንዴት» ይላቸዋል እንጂ፤ ከጋብቻ በኋላ በትዳር ውስጥ ምን እንዳለ አይነግራቸውም።

የዛሬ ዓመት፣ የዛሬ ዓመት፣

የእንትናዩ አባት፤

ሲወለድ ማሞ፣ ሲወለድ ማሞ

እንመጣለን ደግሞ፤ ያሉት ሰዎች ደግመው ላይመጡ ይችላሉ። እንዳንዶችም ማሞ ሲወለድ እንደማይመጡ አያወቁት የሚዘፍኑት ዘፈን ነው። «የዛሬ ዓመት የእንትናዩ አባት» መሆን ለሁሉ ያልተሰጠ መሆኑን የሚናገርም የለም። ይኼ ያልተነገራቸው የሞሐንቶ ናቸው ልጅ የለም ብለው የሚፋቱት።

ሌሎች ደግሞ ትዳር ሲባል የንቧ ንድፈያ ነው ትዝ የሚላቸው።

ታሠረች አሉ በትዳር፤

ከንግዲህ ቀረ መሸርቀር፤ የሚለው ዘፈንም ውስጠ ዘ አለበት።

ትዳር ምን ዕዳ ነው፣ ትዳር ምን ዕዳ ነው

ጉልቻው ስሙኒ ምጣዳ ብር ነው፤ የሚለው ባህላዊ ዜማ የምጣዳና የጉልቻው ዋጋ ዛሬ ሰማይ በነካበት ጊዜ ቀርቶ ትናንትም በርካቼ ዘመን ትዳርን «ዕዳ» ነው እያለ የንቧን መናደፍ እየነገረን ነው።

ትዳር ግን ሁለቱም ብቻ አይደለም። ትዳር ከንብ ጋር መኖር ነው። ለማሩ ስንል ንድፊያውን መታገሥ። ቆይተህ ደግሞ ንድፊያውን መልመድ። ገበሬ ቀፎ ሰቅሎ ንብ ሲያንብ ንብ እንደምትናደፍ ሳያውቅ ቀርቶ አይደለም። የማትናደፍ ንብ ከፈለገ በየደጁ ቆሻሻ ፍለጋ የምትረዘው ዝንብ ነበረችለት። ዝንብ ምን ጠባይዋ ሸጋ ቢሆን፤ ጠብ የሚላት ግን ሌላ ነገር ነው። ይህን ያውቃል ገበሬው። አያውቀም ንብ ያንባል። ማንብ ብቻ ሳይሆን ከንብ ጋር እንዴት መኖር እንደሚቻልም ያውቃል። ንብ ትናደፋለች፤ ግን እንዳትናደፍ ማድረግም ይችላል። የምትወደውና የማትወደው ሽታ አለ። ስትቀርብህ ምን ማድረግ እና ምን አለማድረግ እንዳለብህ ገበሬው ያውቃል። በሀገራችን ንብ አትገደልም። ነውር ነው። ብትነድፍም አትገደልም። የንቧን ማር ለመውሰድም ንቧን ገድሎ፣ አጥፍቶ፣ ነድቶ ወይም አሰቃይቶ ሳይሆን በጭሰ ራሱን እየተከላከለ፣ ፊቱን በጨርቅ ሸፍኖ፣ ወደ ንቧ ቀፎ ገብቶ ነው ማሩን የሚቆርጠው። ንቧም ሳትጎዳ፣ ማሩም ሳይጠፋ፣ እርሷም ሳትናደፍ።

ትዳርም እንዲህ ነው። አኗኗሩን ነው ማወቅ፤ የንባን ንድፊያ የመቀነሻውን መንገድ ነው ማወቅ፤ የማሩን አቆራረጥ መንገድ ነው ማወቅ። ደግሞም ከ አስገራሚው ገበሬው የሚከባከበው ይህንኑ የምትናደፈውን ንብ መሆኑ ነው። የምትቀሰመው አበባ ትፈልጋለች፤ ንጹሕ አካባቢ ትፈልጋለች፤ ከጉንዳንና ከአውሬ ነጻ የሆነ ቀፎ ትፈልጋለች። ግን ትናደፋለች። ደግሞም ማር ትሰጣለች።

ትዳር አስደሳች ነገር ብቻ ሳይሆን አስመራሪ፣ አንገብጋቢ፣ አስጠሊታ፣ ጨጓራ አንዳጅ፣ አንጀት ቆራጭ፣ ልብ አቃጣይም ከፍል ሊኖረው ይችላል። ይናደፋል። ግን ደግሞ ከብካቤም ይፈልጋል። ንጹሕ ልብ፣ ታማኝ ኅሊና፣ ቻይ አንጀት፣ ታጋሽ ሆድ፣ ጠቢብ አእምሮ፣ ቀና መንፈስ፣ አሳላፊ ልብና ይፈልጋል። ለምን ቢሉ? ማር ይሰጣልና።

አንዳንዶች ቤት ካለችው ወይም ካለው ንብ ይልቅ ውጭ ያለቸውን ወይም ያለውን ዝንብ ሲፈልጉ፣ ሲያደንቁ ይሰማል። መቼም ከቀፎ ውጭ ምን እንደሚኖር የታወቀ ነው። ንብ ትናደፋለች ብሎ ንብ የማያነባ ገበሬ ሰንፍናውን እንጂ የንቢቱን ክፋት ማንም አይረዳለትም። ጥበብ አልባ መሆኑን፣ ትዕግሥት አልባ መሆኑን፣ ተሸናፊነቱን እየተናገረ እንጂ የንባን ጠባይ እየተናገረ አለመሆኑን ሁሉም ያውቅለታል። የትዳርን ችግር ብቻ የሚያወራ፣ በትዳር ተመርሮ ከቀፎው ውጭ የሚሄድም ሰንፍናውንና ዐቅመ ቢስነቱን እንጂ የቀፎውን ችግር እየተናገረ አይምሰለው። ቀፎ ውስጥ ማር የምትሠራው ንብ እንዳለች

የበርቆ ለደርጅ ስብሰባ ላይ ሌሎች

ሌሎችም ያውቃልና። ሌላው ቀርቶ ውጭ ያለቺው ዝንብም ይኼንን ተውቃለች።

እንዲያውም ከእነ ጋር የመኖር ጥበብ ሲያንሳቸው የማትናደፍን ግን ፍለጋ ሲያደርጉ። የማትናደፍን ግን መፈለግ «ከመረቁ አውጡልኝ ከሥጋው ጠመኛ ነኝ» እንደማለት ነው። ወይም የማትዘር መሬት እንደመፈለግ። የማትናደፍን ግን ከፈለግክ ከዝንብ ጋር ተጋባ።

መኪና አሳዳጅ ውሾች

አንድ የአፍሪካ የሽምቅ ተቀጥሎች መሪ ሰብዙ ዓመታት በሽምቅ ውጊያ ታግሎ ነገሩን መንግሥት ካስወገደ በኋላ ለ12 ዓመታት ሀገሪቱን መራ። ሕዝቡ በሽምቅ ተቀጥሎ ጊዜ የወደደውን ያህል በመንግሥትነቱ ጊዜ ሊወደው አልቻለም። ሲመጣ በጭብጨባና በሆታ ተቀበለው፤ ሲወሰዱ ሲያድር እያዘነበት ሄደ፤ ሲቆይ ተቀየመው፤ ሲሰነብት ተቃወመው፤ ሲከርምም ዐመፀበትና ከሥልጣኑ አባረረው።

ናይጄርያዊው ደራሲ ቶማስ ፕዌንጌ «ከሽምቅ ውጊያ በኋላ» (After Gorilla fighting) የተሰኘውን መጽሐፉን ሲጽፍ፤ የሽምቅ ተቀጥሎችን

መሪ ከሀገሩ ተባርሮ በሰው ሀገር አግኝቶት ስሙን እንደማይጠቅስ ቃል
ጠቅላላት አነጋግሮት ነበር። የሽምቅ ውጊያ መሪው «ሆኑ» ብሎ
ሲላልልታ የተቀበለው ሕዝብ «ሂድ» ብሎ በቁጣ ለምን እንዳባረረው
ሲገልጥላት እንዲህ ነበር ያለው።

«የነበረውን መንግሥት ጥለን ሥልጣን ለማግኘት ታግለናል። ሕዝብን
ከጭቆና ነጻ ለማውጣት፣ ፍትሕና እኩልነትንም ለማስከበር ታግለናል።
አሁን ሳስበው የተዘጋጀነው እስከ ቤተ መንግሥቱ ላለው ጉዞ ነበር።
ቤተ መንግሥት ስንገባ ምን ማድረግ እንዳለብን በቅጡ አላሰብንበትም።
የነበረውን ስለ ማስወገድ እንጂ የተሻለ አንዴት እንደምናመጣ በደንብ
አልሠራንም። ቤተ መንግሥቱን ከውጭ ስታየውና ውስጡ ሆነህ
ስትኖርበት ይለያያል። ሥልጣኑን ለማግኘት ስትታገልና ስታገኘው
ልዩነት አለው። መሪት ላይ ሆነህ ተራራውን ስታየውና ተራራው ላይ
ሆነህ ተራራውን ስታየው እንደሚለያየው ዓይነት። ነባሮቹን ችግሮች
አስወግደናል፤ ግን በአዳዲስ ችግሮች ነው የተኖርናቸው፤ ነባሮቹን
ጦርነቶች አስቆመናል፤ ግን በአዳዲስ ጦርነቶች ነው የተካናቸው፤
ነባሮቹን ቅሬታዎች ፈትተናል፤ ግን በአዳዲስ ቅሬታዎች ነው በታቸውን
ያስያዝነው» ነበር ያለው።

ማግባት የሚመኙ፤ ግን ካገቡ በኋላ ምን እንደሚያደርጉ ያልተዘጋጁ፤
ገንዘብ የሚፈልጉ፤ ገንዘቡን ቢያገኙ ምን እንደሚሠሩበት በቅጡ
ያላቀዱ፤ ውጭ ሀገር ለመሄድ የሚኳትኑ፤ ሄደው ምን እንደሚሆኑ

ያላሰቡ፤ ተምሮ መጨረስ እንጂ ጨርሰው ምን እንደሚያደርጉ የተነሱ
ዕቅድ የሌላቸው፤ ባለ ሀብት መሆን እንጂ ሀብቱን እንደሚያደርጉ
እንደሚይዙት ዕውቀቱም ዝግጅቱም የሌላቸው፤ ሥልጣን ላሉት
መውጣትን እንጂ ሲወጡ ለሚሆነው ነገር የሠለጠ ሐሳብ ያልቆጠሩ፤
ፊስቲብ መክፈት እንጂ ከፍተው ምን እንደሚያደርጉ ባለማቀዳቸው ራሳቸው
ጊዜ ፕሮፋይል ፎቶ የሚቀያይሩ፤ የሚዲያ ዕድል ለማግኘት እንጂ
ሲያገኙ እንዴት ዘልቀውና ልቀው መቆየት እንደሚችሉ ያላሰላሰሱ
«መኪና አሳዳጅ ውሾች» ተብለው ይጠራሉ።

ማግባት አንድ ነገር ነው። በትዳር መዝለቅ ደግሞ ሌላ። ሀብት ማግኘት
አንድ ነገር ነው፤ ትውልድ የሚሻገር ተቋም መመሥረት ደግሞ ሌላ።
ታዋቂነትን ማግኘት አንድ ነገር ነው። እንደተወደዱና እንደተነሱ
መኖር ደግሞ ሌላ። ወደ ኪነ ጥበብ ዓምባ መዝለቅ አንድ ነገር ነው።
እንደተካኑና እንደተደነቁ መኖር ደግሞ ሌላ።

የተሳለፈ፣ የበሰለ፣ የደቀቀ፣ የተሰለቀ ዕቅድ የሚያስፈልገው፤ ከተራራ
ጫፍ፣ ከሀብቱ ማሳማ ማዶ፣ ከሥልጣኑ እርከን ባሻገር፣ ከታዋቂነቱ ከሰጠ
ወዲያ፣ ከትዳሩ ጎጆ አልፎ፣ ከትምህርቱ ምረቃ በኋላ ያለውን መሆን
አሰልፎ፣ ትርፍና ኪሳራውንም ገምቶ ለመነሣት እንዲቻል ነው።

በአንድ ወቅት «መቶ ሺ ብር ብታገኝ ምን ታደርገሃለህ?» ተብሎ
የተጠየቀ ሰው «መጀመሪያ ሰጠኝና ከዚያ በኋላ እነግርሃለሁ» ብሎ

ተብሎ ተቀልዷል። ካላቀም ሊያስቅ የሚገባው የሰው-የው የዕቅድ አስተሳሰብ ነው።

ከቦይ ሚካኤል በጻፉት «ተረትና ምሳሌ» መጽሐፍ ውስጥ የምናገኘው ዘፋኝ ጫማ ሰፊ የገጠመው ይህ ነው። የጫማ ሰፊው ጎረቤት ሆኖ እየኖረ የጫማ ሰፊውን ያህል ደስታን ያላገኘው ባለጠጋ በየምሽቱ የዚህን ጫማ ሰፊ ዘፈን እየሰማ ይዝና ነበር። ባለጠጋው ሰው በየዕለቱ የጫማ ሰፊ ጎረቤቱን ዜማ እየሰማ በነጻ መዝናናቱ ቀማኛነት ስለመሰለው ጫማ ሰፊውን ጠራና አንድ ከረጢት ወርቅ ሰጠው።

ጫማ ሰፊው ስጦታውን ተቀብሎ አመሰግኖ ወጣና ቤቱ ገባ። የመጀመሪያው ጥያቄ «የት ላስቀምጠው?» የሚል ነበር። ጫማ ሰፊው እርጌ ጫማ ለማስቀመጥ እንጂ ወርቅ ለማስቀመጥ የሚችል ነገር የለውም። ሲሠራ የዕለት ጉርሱን የዳመት ልብሱን ለማግኘት እንጂ ሀብታም ለመሆንና ወርቅ ለመስብሰብ አላሰበም። አዚያም አደርሳለሁ የሚል ምኞትም አልነበረውም። ለእርሱ ወርቁ ድንገቴ የሆነበትም ለዚህ ነው።

ድንገቴ ሀብት የሚያገኙ ሰዎች የሚደርሰባቸው የአእምሮ ድቀት ይህን የመሰለ ነው። እንዳንዶቹም ወጣ ወጣና እንደ ሽምቦቆ ተንከባለለ እንደ ሙቀጫ የሆኑት ለዚያ ነው። «እንዴት እንደመጣ የማታውቀውን እንዴት እንደሚሄድ አታውቀውም» ይባላል።

ሜማ ሰፊው ኮሽ ባለ ቁጥር «ሌባ ወርቅ ማግኘቱን ሰምቶ ሲወሰድብኝ መጣ» እያለ ዕንቅልፍ አጥቶ አደረገ። ለዕለት ጉርሱ ብቻ ሲሠራ የጥረ ሜማ ሰፊ፤ ወርቅ የትና አንዴት? እንደሚቀመጥ አያውቅም። አርሱ ወርቅ ለማግኘት አልተዘጋጀም። የሚሠራው የዕለት ጉርሱን ለማግኘት ብቻ ነው። ከዕለት ጉርሱ መጠን በላይ እጅግ ከፍ ያለ የወርቅ ሃብት ሲያገኝ ምን እንደሚያደርግ ግን ያሰበው ነገር የለም። «መጀመሪያ ስጠኝና ምን እንደምሠራ እነግርሃለሁ» እንዳለው ሰውዬ።

ወላጆቻቸውን ወይም ታላላቆቻቸውን አስቸግረው፤ ሰቅ የሚከፍቱ፤ ታክሲ የሚገዙ፤ ሆቴል የሚጀምሩ፤ ሌላም የመሰላቸውን ንግድ ወይም ሥራ ለመጀመር የሚያስቡ ወጣቶች፤ «ብቻ አንድ ነገር ይከፈትልኝ፤ ወዬ የምገባበት ላግኝ፤ ይኼው አገሌ ተከፍቶለትና ተገዙቶለት ዛሬ ማን ይደርስበታል» በሚል ስሜት ይጀምሩታል እንጂ ያሰብኩትን ባገኘው ከዚያ አንዴት አቀጥለዋለሁ? ብለው ብዙም አይጨነቁም። የመጀመሪያው ቀን የሞላው ሱቅ እንዲሁ እንደሞላ የሚኖር ይመስላቸዋል።

መኪና በራሱ ባትሪና ሞተር መንቀሳቀስ ካልቻለ ስለገፉት ሰቆ አይሄድም። የመገፋቱ ዓላማ መጀመሪያ ባትሪና ሞተር እንዲሠሩ ሠርተውም ራሳቸውን ችለው እንዲሸከረከሩ ነው። አግባቡም እንንዳው አይሆንም።

ወላጆቻቸውን ሀብት ስለማግኘት ብቻ ሲያስቡ ኖረው፤ ወላጆቻቸው
አላሉው ሀብታቸውን ሲወርሱ በአግባቡ ማስተዳደር አቅቷቸው አንዴ
በሐራጅ፤ እንዴ በዕዳ ያስሸጡ ልጆች ብዙዎች ናቸው። ወላጆቻቸው
የላቀባትን ሃብትና ጉብረት እንጂ ያለቀባትን ልምድና ዕውቀት
አልወረሱም። «ከበሮ በስው እጅ ሲያዩት ያምር፤ ሲይዙት ያደናግር»
የሚለው ደርሰባቸዋል። እንደ ውሻው መኪናውን ለማግኘት ደከሙ
እንጂ መኪናውን ቢያገኙ ምን እንደሚያደርጉት አስበውት አያውቁም።

አንድ የሚጮኽ ውሻ የነበረው ገበሬ ነበር እሱ። ውሻው መንገድ ዳር
ይሆንና መኪና ባለፈ ቁጥር መኪናውን ለመያዝ እየጮኽ ይከተለዋል።
የውሻውን የዘወትር ተግባር ያየ ጎረቤቱ ገበሬውን ጠየቀው። «ይኼ
ውሻህ ምን ሞኝ ቢሆን ነው በፍጥነት የሚበርር መኪና ለመያዝ እንዲህ
መከራውን የሚያየው? ለመሆኑ አንድ መኪና እንኳን መያዝ የሚችል
ይመስልሃል?» ሲል ጠየቀው።

የውሻው ባለቤትም ሳቅ አለና «እኔ የሚገርመኝ እርሱ አይደለም። በዚህ
ጠቀጠለ አንድ ቀን እንዱን መኪና ነከሶ ሊይዘው ይችል ይሆናል። እኔን
የሚገርመኝ ሌላ ነው» አለው። ጎረቤቱም «ከዚህ የባሰ ምን
ይገርምሃል?» ሲል ጠየቀው። የውሻው ባለቤትም «እኔን የሚገርመኝ
እንደምንም ብሎ መኪናውን አንድ ቀን ቢያገኘው ምን ሊያደርገው
እንደሚችል አለማስቡ ነው» አለው ይባላል።

የሰርቆ አደሮች ስብሰባ እና ሌሎች

መኪና አሳዳጅ ውሾች የናው ጠባያቸው ይኼ ነው። ቢያንኛት ምን
እንደሚያደርጉት በሚገባ ያላሰቡበትን ዓላማ ይከተላሉ። ከዚያከ
ለሚለው መልስ የላቸውም። የሚያደርጉት ሌላው ስላደረገው፣ ብዙ
ስለተወራላት፣ ሰው ሲያደርገው ስላዩት፣ ወይም ማስታወቂያዎች
ስለጮሁለት ይሆናል።

መኪና ስለመያዝ እንጂ ወይም አቅጣጫ እንደሚነዱት አስቀድመው
አይዘጋጁም። ኮሌጅ ለመግባት እንጂ በኮሌጅ ለመዘለቅ፣ ዘልቀውም
ኮሌጅ ለመበጠስ አይዘጋጁም። ውጭ ሀገር ለመሄድ እንጂ አዚያ
ለሚገጥማቸው ውጣ ውረድ በውጭም በውስጥም አላቀዱበትም።
ፓርቲ ለመመሥረት እንጂ፣ በፓርቲ ውስጥ ለመዘለቅ የወጡት ስልት
የለም፤ ማኅበር ለማቋቋም እንጂ የማኅበርን ማዕበልና ንውጥውጥ
(ዳይናሚክስ) ችለውና አሸንፈው ለመዘለቅ የተለሙት ትልም የለም።

ዕቅድ ከምኞት የሚለየው በሦስት ነገር ነው። ወደምታሰበው ዓላማ
የሚወስድህን ትክክለኛ መንገድ አጥርተህ ስታውቀው፤ በመንገዱ
ለሚገጥምህ ደስታና ሐዘን እኩል ስትዘጋጅና ዓላማህ ላይ ስትደርስ
በዓላማህ ለመዘለቅ የሚያስችል በቂ ስልት ሲኖርህ ነው።

የትና እንዴት እንደሚኬድ፣ ሲደረስም ምን እንደሚደረግ ሳይታወቅ፣
በስሜት ብቻ ተነሣሥቶ «እንሂድ» ተብሎ ከቤት አይወጣም።
ሊቃውንት «በሕይወት ውስጥ ዐሥር በመቶው ከማግኘት፣ ዘጠና

በመቶው ግን ከአያያዝ ይሟላል። ይላሉ። ገንዘብ በሎተሪም ይገኛል፤
ወርቆም ይገኛል፤ በውርስም ይገኛል፤ በስጦታም ይገኛል፤ ተዘርፎም
ይገኛል። አያያዝ ግን በስጦታም፣ በውርስም፣ በሰርቆትም፣ በሎተሪም
አይገኝም።

ካገኘህ በኋላ ምን እንደምታደርገው፣ እንዴት እንደምትይዘውና የት
እንደምትወስደው የማታውቀውን ወይም አስቀድመህ በሚገባ
ያላሰብክበትንና ያላቀድክበትን ነገር «ለማጣት አግኝተህኛል» ማለት
ነው።

ልክ እንደ መኪና አሳዳጁ ውሻ።

ኩሬና ወንዝ ምሁራን

የአብዛኛዎቹን የሀገራችን ምሁራን ጽሑፎቻቸውን የምናገኘው በእንግሊዝኛ ቋንቋ ነው። ብዙዎቹም የሚታተሙት ከሀገር ውጭ በሚገኙ ጀርናሎች ነው።

የሀገራችን ምሁራን ይህንን በሁለት ምክንያት ያደርጉታል። በአንድ በኩል በአካዳሚው የሚኖራቸውን የሞያ ሂደት ማስቀጠልና አካዳሚያዊ መዳርጎችን ማግኘት የሚችሉት በታወቁ ዐውደ ጥናቶች በሚያቀርቧቸውና በዕውቅ ጀርናሎች በሚያሳትሟቸው የጥናት ወረቀቶች አማካኝነት ስለሆነ። እነዚህ ጀርናሎች ደግሞ በብዛት

የሰርዕ አደርጎች ስብሰባ እና ሌሎች

(አንዲያውም ሁሉም ማለት ይቻላል) የሚገኙት በውጭ የኒሽርሲቲዎችና ተቋማት ስለሆኑ።

ሌላው ደግሞ የሀገራችን የአካዳሚያዊ ዕውቀት መሸመቻና ማሰሻመቻ ቋንቋ እንግሊዝኛ ከመሆኑ ጋር የተያያዘ ነው። እነርሱም የተማሩት፣ የመመረቁያ ጥናቶቻቸውንም የሠሩት በእንግሊዝኛ (አልፎ አልፎ በሌሎች የአውሮፓ ቋንቋዎች) በመሆኑ ሌሎች ሥራዎቻቸውንም በዚያው መንገድ ማቅረቡ ይቀላቸዋል።

ከእነዚህ ከሁለቱ ይልቅ ግን ምሁራን በወደ ጥናትና በጀርናሎች ብቻ እንዲወሰኑ የሚያደርጋቸው ሌላ አመክንዮ አለ። ብዙ ጊዜ በየኒሽርሲቲ ምሁራን ዘንድ መከራከሪያ ሆኖ የሚቀርብ ሐሳብ። «አካዳሚያዊ ምሁራን (academic elites) ከሕዝብ ልሂቃን (popular elites) መለየት አለባቸው» የሚል ሐሳብ። «አካዳሚያዊ ምሁራን አካዳሚያዊ መንገድን ብቻ ተከትለው፣ ለአካዳሚያዊ ሥራ የሚውልና ለአካዳሚያዊ ምኅዳር የተሰማማ ሥራ መሥራት እንጂ የሕዝብ ሊቅ መሆን የለባቸውም» የሚል ነው አስተሳሰቡ። ከርክሩም፣ ወይይቱም፣ ጎትመቱም፣ ጥናቱም፣ መዳርጉም እዚያው በአካዳሚያዊ ዐውድ ውስጥ መገጫቶች እዚያው እንዲቋቋሙ የሚያደርግ።

ስምሳሌ የታሪክ ምሁራን፣ «ታሪክን በአካዳሚያዊ መንገድ፣ ለአካዳሚያዊ ዓላማ ማጥናት፣ ማሳተፍና ማስተማር እንጂ ለሕዝብ

የሰርዎ ለደርቶ ስብሰባ ለና ሌሎች

የሚሆን የታሪክ ድርሳን የማቅረብ ዓላማ ሊኖራቸው አይገባም። ብለው የሚከራከሩ አሉ። እነዚህ ሐሳቦች ግን ምሁሮቻችንን ከወንዝነት ደሴቅ ኩራትን ለንዲላበሱ አድርጓቸዋል። የኒቨርሲቲዎቻችንንም ደሴቶች አድርገዋቸዋል።

እካዳሚያዊ መንገድ የራሱ ሥርዓት፣ ባህል፣ ዘዴና አቀራረብ አንዳለው ይታወቃል። የማቅረቢያ፣ የመገምገሚያና የማሳለፊያ ልማድም አዳብሯል። በተለይም ሥራዎቹ በእኩያ ልሂቃን የመገምገም (peer evaluation) ዕድል ስለሚኖራቸው ጥራትና ደረጃቸውን ይጠብቃሉ ተብሎ ይታመናል።

ይህ ማለት ግን ምሁራት በየኒቨርሲቲ አጥሮች ውስጥ ብቻ ተወሰነው አንዲቀሩ የሚያደርግና «የገመድ ውስጥ ኃያላን» (Lord of the rings) አንዲሆኑ አሳልፎ የሚሰጣቸው መሆን የለበትም። የገመድ ውስጥ ኃያላን ቡጢኞች ቡጢያቸው ከብርም ገንዘብም የሚያስገኘው በገመዱ ውስጥ ጨዋታው እስከተደረገ ድረስ ብቻ ነው። ከገመዱ ውጭ ከተደረገ ግን ወንጀል ይሆናል።

ምሁራትም በየኒቨርሲቲ ገመዶች ውስጥ የሚያደርጉት እንቅስቃሴ ብቻ ሕጋዊ፣ ከዚያ ውጭ ሲሆን ግን ነውር ከሆነ ሀገር የምትጠቀመው ነቁ አይኖርም።

የኒቨርሲቲ ወንዝ መሆን አለበት። በዕውቀቱ ሰዩም፤

ከተመኙ ላይ ቀር ወገዝነት መመኘት

ሀገርን ሳይለቁ ሌላ ሀገር መገኘት፤ እንዳለው።

ወገዝነት ከአንድ ቦታ መንጭቶ፤ ነገር ግን ቦታውን ሳይለቅ የደረቀ መሬቶችን ሁሉ እያጠጣ ወዳልመነጨበት ሥፍራ መጓዝ ነው። ምሁራን ወንዝ የሚሆኑት አካዳሚያዊ ባህሉን፣ መንገዱን፣ ዘዴውንና ደረጃውን በጠበቀ መንገድ ለሌላውም ማኅበረሰብ ሲተርፉ ነው። አካዳሚያዊ ባህሉ፣ ዘዴውና ደረጃው ለጎበረተሰቡ የሚጠቅመው ነገር አለ። ማኅበረሰቡ ደረጃውን የጠበቀ፣ የተገመገመ፣ የነጠረና ሳይንሳዊ የሆነ ነገርን እንዲያገኝ ይረዳዋል። የዩኒቨርሲቲ ምሁራንም ማኅበረሰቡን በመለወጥ ሂደት ውስጥ ተገቢውን ሚና እንዲጫወቱ ያስችላቸዋል።

ምሁራን ከማኅበረሰቡ የራቁና በዩኒቨርሲቲ አጥር የተከለሉ በመሆናቸው አነርሱ መያዝ የነበረባቸውን ቦታ ደፋሮችና ጨዋዎች እንዲረከቡት አድርገውታል። ፖለቲከኞችን፣ የማኅበረሰብ መሪዎችን፣ ወደ ዩኒቨርሲቲ ለመግባት ያልቻለውን ማኅበረሰብ በሐሳብ ለመምራት የነበራቸውን ዕድል አጥብቦታል። ይህንን ነው ኩሬ ምሁርነት የምንለው። በመነጨበት ቦታ በዚያው ተቁቶ ቀርቶ ራሱን ብቻ የሚለውጥ።

ምሁራኑ ራሳቸውን የሚያዘጋጁት ለአካዳሚያዊ ዐውዶች ብቻ በመሆኑ የንግግርና የጽሕፈት ክሂሎትን ትኩረት አልሰጡትም። ምግብን እንዲበላ

የሚያደርገው የምግብ ይዘት ብቻ አይደለም። የምግብ አቀራረብ ጭምር እንጂ።

በሀገራችን «ከፍተኛ ፊት» የሚለው ብሄል ከይዘቱም በላይ አቀራረቡ ወሳኝ መሆኑን አመልካች ነው። ምሁራኑም ለተማሪዎቻቸውና ለአካዳሚያዊ ዐውዶቻቸው ብቻ ሳይሆን ለጎብረተኛዎች ዕውቀታቸውን እንዴት ይዘው መቅረብ እንዳለባቸው ቢያስቡበት ኖሮ ያሉንን በጣት የሚቆጠሩ ሚዲያዎችና ሕዝባዊ መድረኮች በሰፊው በዋናቸው ነበር። በጎተመትና በማኅበራዊ ሚዲያ በሚደረጉ ሕዝባዊ ውይይቶች ምሁራኑን በንቃት ማግኘት ባልከበደን ነበር። ምሁራኑም ከአካዳሚያዊ ክብርና መዳርግ በተጨማሪ ሕዝባዊና ሀገራዊ ክብርና መዳርግም የማግኘቱ ዕድል ይኖራቸው ነበር።

ጥንታዊ ሊቃውንት በዚህ ዘርፍ የተሻለ ልምድ ነበራቸው። ተማሪዎቻቸውን በጉባኤ ቤት ያስተምራሉ። የጉባኤ ቤት (የአካዳሚ) ትምህርት ለሕዝብ የሚሰጥ ትምህርት አይደለም። የጉባኤ ትምህርት ነው። ጉባኤ ቤቱ ደሴት እንዳይሆን ግን ሊቃውንቱ ሕዝቡን የሚያገለግሉበት መድረክ ፈጥረዋል። ባለ ቅኔው በክብረ በዓሉ ጊዜ ቅኔ ያቀርባል። የጉባኤ ቤት ዘረፋ ይበቃል አይሉም። ከዜማ ጋር የተያያዘ ጉባኤ ያላቸው ደግሞ በክብረ በዓል ጊዜ ዋዜማ፣ ማኅሌት ይቆማሉ፤ በሰርግ ጊዜ ይወርባሉ፣ ያሸበሸባሉ። የፍትህ ነገሥቱ ሊቅ በዳኝነት ያገለግላሉ፤ የቅዳሴው ሊቅ መቅደስ ይገባሉ፤ የመጻሕፍቱም ሊቅ ሕዝብ

የሰተምራሉ። ሕዝቡ ይህን ጥቅምና አገልግሎት ስለሚያውቅ ነው መኖሪያና ድርጎ ሰጥቶ ትምህርት ቤቱን ሲደግፍ የኖረው። ለዕውቀታቸው ቅርብ ስለሆነ ነው አክብሯቸውና አፍሯቸው የኖረው። በትውፊታዊው መንገድ የተማሩ ቀደምት የኢትዮጵያ ምሁራን ከአሁኖቹ ምሁራን ይልቅ ለሕዝብ ዕውቀታቸውን ለማቅረብ ትጋት ይታይባቸው ነበር። ከ1920ዎቹ እስከ 60ዎቹ ድረስ የነበሩት ምሁራን የማኅበረሰቡን ሕይወት ይለውጣሉ ያሏቸውን ዘመናዊ ዕውቀቶች በሀገርኛ ቋንቋ ለማቅረብ ተግተዋል።

ብላቴን ጌታ ማኅተመ ሥላሴ ወልደ መስቀል ከ54 ዓመታት በፊት «ጥበበ ገራህት» (1940 ዓ.ም.) እና «ብዕለ ገራህት» (1954 ዓ.ም.) የተሰኙ ገበሬውን ስለ ዘመናዊ እርሻ የሚያስተምሩ መጻሕፍት በአማርኛ አዘጋጅተው ነበር። በዚያን ጊዜ ደራሲው ከፍተኛ ባለሥልጣንና ታዋቂ ምሁር ነበሩ። የሀገራቸው ገበሬ ድካምና ውጤት አልመጣጠን ቢላቸው ነው ዕውቀት ሊጨምሩለት እነዚህን መጻሕፍት ያዘጋጁት።

የሀገራችን ምሁራንም ዕውቀትን ከመማርና ማስተማር ጉዳይነት ባሻገር ሕዝብን የመለወጫ መሣሪያ ማድረግም አለባቸው። ለዚህ የሚጠቅመው ደግሞ አካዳሚያዊ ባህሉን፣ መንገዱን፣ ዘዴውንና ደረጃውን በጠበቀ መንገድ ለሕዝቡ የሚሆን ነገር ሕዝቡ በሚገባው ቋንቋ ማቅረብ ነው። እንደ ሰው በአካዳሚያዊ መንገድ ሊማርና

ሊመረቅ የሚችለው በአንድ ወይም በጥቂት ሞያዎች ነው። ሌሎችን ዕውቀቶችና ሞያዎች ሊያገኝ የሚችለው በማንበብና በአጫጭር ሥልጠና ነው። እነዚህን ዕውቀቶች ደግሞ በየዘርፉ ምሁራኑ በሕዝብ ቋንቋ ማቅረብ አለባቸው። የሀገራችን ኮሌጆች ምንም እንኳን ትምህርት የሚሰጡት በእንግሊዝኛ ቋንቋ ቢሆንም ተማሪዎቻቸው የየዕለት ኑሮና ግንኙነታቸውን የሚመሩት ግን በአማርኛ (በሀገራቸው ቋንቋ) ነው። የአማርኛ ፊልሞች ከእንግሊዝኛ ቋንቋ ፊልሞች ይልቅ ተወዳጅ የሆኑበትን ምክንያት መጠየቁ ነገሩን በሚገባ ያስረዳናል።

ከመጻሕፍቱ በተጨማሪ በሀገርኛ ቋንቋዎች የሚቀርቡ የጥናት መዛግብትም ያስፈልጉናል። እነዚህን የጥናት መዛግብት ውጤታማና ተደራሽ ለማድረግም ሀገራዊ የምርምር ጉባኤያትን ማስፋት ነው።

በአሁኑ ጊዜ የኒሽርሲቲዎች ዓለም አቀፍ ደረጃ ያላቸው ዐውደ ጥናቶች ከማካሄድ ይልቅ አንድ ፈረንጅ እንደምንም ጋብዞ የደከሙ ዐውደ ጥናቶችን «ዓለም አቀፋዊ» ማለትን እየመረጡ ነው። ዓለም አቀፋዊ ዐውደ ጥናት ማለት ከውጭ የመጣ ፈረንጅ የተካፈለበት ማለት ሆኗል። የደረጃ ጉዳይ አልሆነም። ከዚህ ይልቅ በሀገራችን ቋንቋ የሚዘጋጁና የማኅበረሰቡን ልዩ ልዩ አካላት ያላተፉ ጉባኤያትን ማድረግ ዘርፈ ብዙ ጥቅም አላቸው።

ምርምር ወዲያው ገቢ የሚያስገኝ ነገር አይደለም። ስለዚህም ውድ
ነው። በመንግሥትና በተቋማት በጀት ብቻ ሊከናወን አይችልም።
የሌሎችን አካላት ድጋፍ ይፈልጋል። በዩኒቨርሲቲዎቻችን የሚደረጉ
የጥናት ጉባኤያት አካዳሚያዊ ደረጃቸውን አንደጠበቁ፤ ነገር ግን
የንግዱን ማኅበረሰብ፣ ሞያዊ ማኅበራትን፣ ታዋቂ ሰዎችን፣ የሚዲያ
ተዋንያንን፣ የሀገር ሽማግሌዎችን፣ የፊልም ባለሞያዎችን፣ የበጎ አድራጎት
ማኅበራትን፣ መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶችንና ሌሎችንም በየሞያና
ሥራ መስኩ የተሰማሩ አካላትን ያሳተፉ ቢሆኑ የተሻለ ውጤት
ያመጣሉ።

ለምን? በአንድ በኩል ከአካዳሚው የመነጨውን ዕውቀትና የዕውቀት
አካሄድ መንገድ ማኅበረሰቡ እንዲወስደውና እንዲጠቀምበት
ያደርገዋል። በሌላም በኩል የዩኒቨርሲቲዎች የጥናት ጽሑፎች
መደርደሪያ እያሞቁ ከመቀመጥ ይታደጋቸዋል።

በተቋማቱ በኩል ደግሞ ምርምሮችንና የምርምር ጉባኤያቱን ለማካሄድ
ማኅበረሰባዊ ድጋፍ ለማግኘት ይረዳቸዋል። የምርምር ተቋማትንና
አብያተ መጻሕፍትን ለመገንባት፣ የምርምር መሣሪያዎችን ለመግዛት፣
የምርምር መጽሔቶችን ለማሳተም ድጋፍ ሊያደርጉ የሚችሉ የንግዱን
ማኅበረሰብ፣ ማኅበራትንና ይመለከተናል የሚሉ አካላትን ዩኒቨርሲቲዎች
በቀላሉ ለማግኘት ይችላሉ።

የዩኒቨርሲቲዎችና ከዩኒቨርሲቲው ውጭ ያለው ማህበረሰብ ግንኙነት በተማሪዎች ምረቃ ሥነ ሥርዓት ብቻ ለየተወሰነ ነው። ግንኙነታቸው በዕውቀት ላይ የተመሠረተ መሆን ነበረበት።

ይህንን ድልድይ ለመፍጠር ደግሞ ሕይወት ለዋጭ ዕውቀቶችን ሕዝቡ ሊረዳው በሚችል ቋንቋና መንገድ መልሶ ለሕዝቡ ማቅረብ ይፈልጋል። ከኩሬ ምሁራን ይልቅ ወንዝ ምሁራንን ሀገራችን ትፈልጋለችና።

ፌስቶቢ»

እነሆ በሀገራችን አዲስ ጎሳ መፈጠሩ ተሰማ።

እስከ ዛሬ ድረስ ሰዎች የጎሳ ማንነታቸውን ለማስከበር፣ ባህላቸውንና ታሪካቸውን ለመግለጥ ሲታገሉ ነበር የምናየው። ታሪክ የማያልቅባት ኢትዮጵያ የነባር ጎሳዎችን መብት ማስከበር ብቻ ሳይሆን አዳዲስ ጎሳዎችንም መመሥረት አለብኝ ብላለች። በርግጥ በሕገ መንግሥቱ ላይ ነባር ጎሳዎችን በተመለከተ እንጂ አዲስ ጎሳ እንዴት እንደሚመሠረት፣ ቢመሠረትም እንዴት ዕውቅና እንደሚያገኝ፣ የተጻፈ ነገር የለም።

ይሄ እዲስ ጎሳ «ፌስዳቢ» ይባላል። ትርጉሙም «በፌስ ቡክ በኩል ተሳዳቢ» ማለት ነው ሲሉ የጎሳው ዋና መሪ ፌስ ቡክኛ ጨርገደው በቀደም ዕለት መግለጫ ሰጥተው ነበር። የዚህ ጎሳ መገኛ ከልል «ፌስቡክ» የተባለው አካባቢ ሲሆን የጎሳው ቋንቋ ደግሞ «ሰድብ» ይባላል። «ሰድብ» በተባለው ቋንቋ ወግ መሠረት አማርኛን ሆነ ትግርኛን፣ አሮምኛንም ሆነ ሶማልኛን፣ እንግሊዝኛንም ሆነ ዐረብኛን መጠቀም ይቻላል። ዋናው የቋንቋው ሰዋሰው ሕግ የሚያዘው በእነዚህ ሁሉ ፊደላትም ሆነ ቋንቋዎች «ሰድብ» መተላለፉን ነው።

«ሰድብ» የተባለው ይህ የ«ፌስዳቢዎች» ቋንቋ አምስት አካባቢያዊ ዘዬዎች እንዳሉት በጥናት ተረጋግጧል። ልክ አማርኛ የጎጃም፣ የጎንደር፣ የሸዋ፣ የወሎ አየተባለ በዘዬ እንደሚከፈለው ማለት ነው። አምስት ዘዬዎች ናቂ ሰድብ፣ ጨርጋጅ ሰድብ፣ ባለጌ ሰድብ፣ ተንኳሽ ሰድብና ፈጥሮ አደር ሰድብ ናቸው።

«ናቂ ሰድብ» የሚባለው ዘዬ ማንበረሰቡን የናቀ፣ ያዋረደና ለዕውቀት ለጎሊና ቦታ የሌለው ዘዬ ነው።

«እገሊት ባቻ ቤት ውስጥ ራቁቷን ሆና የሆነ ነገር አየሠራች ናት። መሉውን ለማየት ላይከና ሼር አርጉች» በሚለው አባባሉ ይታወቃል። መንግሥት በየመሥሪያ ቤቱ «ኪራይ ሰብሳቢነትን አዋጋለሁ» ሲል እዚህ ፌስቡክ ላይ ደግሞ «ላይከና ሼር ሰብሳቢዎች» ተፈጥረዋል።

ናቂ ስድብ እነዚህ ላይከና ሼር ሰብሳቢዎች የሚገባቸውን የስድብ ዓይነት ነው። ናቂ ስድብ እስከ ገሥሡን እያቀረቡ ማንበረሰቡን ለማበሳጨትና ፌስቡክ ከሚባለው ክልል ጨዋዎችን ለማፈናቀል፣ ብሎም ፌስቡክ የተባለውን ክልል በ«ፌስባቢዎች» ለመመላለስ የሚጥሩ የጎሳው አባላት የሚጠቀሙበት ቋንቋ ነው። በእነዚህ «ናቂ ስድብ» ዘዬ ተጠቃሚዎች ምክንያት ብዙ ዐዋቂ ፌስቡክኞች ከክልሉ ወጥተው ወደሌላ ክልል ለመሄድ ተገድደዋል። «እስኪ እነዚህን ቆንጆዎች ተመልክቷቸው? ዐሥር ሺሕ ላይከና ሼር ይገባቸዋል» የሚለው የዚህ ዘዬ ታዋቂ ተረቱ ነው።

«ጨርጋጅ ስድብ» የሚባለው ዘዬ ደግሞ፣ ታላላቅ የምንገባቸውን፣ የምናከብራቸውን፣ በሁለት እጅ የማናጎሳቸውን ሰዎች ገጽታ ለማጥቆርና ብሎም «የገጽታ ግድያ» ለማድረግ በማሰብ በስድብ የሚጨረግድ ዘዬ ነው። በሰውዬው ወይም በሴትዮዋ ላይ ምን ያስከትላል? ልጆቹስ ምን ይላሉ? አድናቂዎቹ ወይም ወዳጆቹ ምን ይሰማቸዋል? ይህንን የሚያነቡ አዳጊ ልጆች ምን ያስባሉ? ውጤቱስ ምን ይሆናል? የሚለውን ማሰብ አይፈልጉም። እንዴው ዝም ብሎ መጨርገድ ብቻ ነው። የሚባለው ነገር እውነት ወይም ሐሰት ለመሆኑ ማሰብ አይፈልጉም፣ ማረጋገጥ የሚፈልጉት መጨርገዳቸውን ብቻ ነው።

«ባለጌ ስድብ» የሚባለው ዘዬ ደግሞ አፋቸውን ያልተገመገመጡና ምላሳቸውን ያልገረዙ «ፌስባቢዎች» የፈጠሩት ዘዬ ሲሆን በየመንደሩ

የሰርቆ አደሮች ስብሰባ እና ሌሎች

የጠፋትን የባለጌ ስድቦች በሙሉ ስብሰባው በዚህ ዘዬ ውስጥ ጨምረዋቸዋል። ያልታጠበ ገሊና፣ ያልታጠነም ልቡና ይዘው፣ ገና ራሳቸውን ከማስተካከላቸው በፊት ፌስቡክ ድንገት በስልካቸውና በኮምፕዩተራቸው በኩል የመጣባቸው የጎሳው አባላት የሚናገሩት ዘዬ ነው «ባለጌ ስድብ» ማለት።

አበው «ከባለጌ ጡጫ፣ ከዳገት ፋጫ» ያድንህ ይላሉ። ለምን ከባለጌ ጡጫ? ቢሉ፣ ባለጌ የት ላይ መማታት እንዳለበት አስቦ አይማታም። እጁን መሠንዘፍን ብቻ ነው የሚያየው። ስለዚህም ድንገት ብሽሽትህን መትቶ ጸጥ ያደርግሃል ሲሉ ነው። ይህ ምርቃት ለሽማግሌዎች ሽንቆርቦ «ከባለጌ ፌስቡክኛ አቋራጭ ከሚወድ መንገደኛ ያውጣህ» ተብሎ መዘመን አለበት።

«ተንኳሽ ስድብ» የሚባለው የ«ፌስባቢዎች» ዘዬ ደግሞ ጎሳዎችን፣ ነገዶችን፣ እምነቶችን፣ ፓርቲዎችን፣ ግለሰቦችን፣ ድርጅቶችንና ሌሎችንም አየተነከሰ ማብሻቅ፣ ማናደድ፣ ማጋጋልና ለጠብ እንዲፈላለጉ ማድረግ ነው ዓላማው።

በዚህ ዘዬ የሚጠቀሙ «ፌስባቢዎች» የትንኮሳ ስድባቸውን ሲረጩ ለአንደኛው ወገን እንደሚቆረቆሩ መስለው ነው። አንዳንዴም የአንድን ማንበረሰብ ወይም ተቋም ውክልና የያዙና የዚያ ማንበረሰብን ወይም ተቋምን ሐሳብ እንደሚያንጸባርቁ መስለው ስለሚቀርቡ፣ ያንን

የሚመለከቱ ሌሎች ማህበረሰቦችና ተቋማት ጉዳዩን የግለሰብ አድርገው እንዳይወስዱት ያደርጋቸዋል።

«ፊጥሮ አደር» የሰድብ ዘዬ ድንገት እንድን ነገር ፊጥሮ በማራገብ የታወቀ ነው። እገሌ ሞተ፣ እገሌ ታሠረ፣ እገሌ ከሰረ፣ እገሌ ጠፋ፣ እገሌና እገሊት ተፋቱ፣ እገሌና እገሊት ተጋቡ፣ እገሌና እገሊ ተደባደቡ እያለ እንዳንዴም በተቀናበረ ፎቶ እየሰደገፈ ይበትናል። «እስኪጣራ ማን ይገላላል» እንዳለቸው ዕንቁራሪት፣ ወሬው እስኪጣራ ብዙ ሰው ይገላላል።

በእንዳንድ ሀገሮች ለ«አፕሪል ዘፋል» ቀን በዓመት እንድ ጊዜ ብቻ የሚደረገውን እነዚህ ግን ዓመቱን ሙሉ «አፕሪል ዘፋል» ያደርጉታል። ቀንጨር በባዘበት አርሻ እህል እንደሚጠፋው ሁሉ እንደዚህ ዓይነት ሰዎች እየተበረከቱ መምጣት ፈሰሱክ ከተባለው ክልል ብዙ ባለ አእምሮዎችን እያስወጣ ነው።

«ፊሰዳቢ በተባለው ጎሳ ባህል ውስጥ እንድ ወጥ ስም የሚባል ነገር አይታወቅም። ዐሥር፣ዐሥራ አምስት ዓይነት ስም ሊኖርህ ይችላል። ትግሬን መሳደብ ሲያምርህ የአማራ ስም፣ አማራን መሳደብ ስትፈልግ የአርሞ ስም፣ አርሞን መሳደብ ስትፈልግ የአማራ ስም መያዝ ትችላለህ። ያ ካልሆነ ደግሞ የቁስ ስምም ቢሆን ይዘህ መሳደብ ነው። በጊዜ ሥርዓት መሠረት በመታወቂያህ ላይ ፎቶህን ለመለጠፍ

አትገደድም። ብትፈልግ ባዶ ትተወዋለህ፤ ብትፈልግ የሌላ ሰው ፎቶ ትጠቀማለህ፤ ብትፈልግ ደግሞ ስድብ ታደርገዋለህ። ዋናው ምሽግ ይዘህ ለመሰደብ መቻልህ ነው።

በጎሳው ባህል ውስጥ ሁለት ነገሮች የሉም። ዕውቀትና ሐሳብ። «ፌስብዩኪዎች» ከዕውቀት የደነገሱ ናቸው። ዕውቀት በዘረበት አይዘፋም፤ ዕውቀትም በዘፋበት አይዘርባቸውም።

ዋናው የጎሳው ባህል በስድብ ላይ የተመሠረተ ስለሆነ ዕውቀት አያስፈልገውም። በሚጽፉት ነገር አዳዲስ ስድብ መማር ይቻላል እንጂ አዳዲስ ዕውቀት ማግኘት አይቻልም። ለነገሮች ሁሉ የሚሰጡት ምላሽ በዕውቀት ወይም በማስረጃ ላይ የተመሠረተ አይደለም። በሐሳብህ ካልተስማሙ የስድብ ብዕራቸውን ሰብቀው ወረራ ማካሄድ ብቻ ነው። ለምን ተቃወሙ? ልዩነታቸው የት ላይ ነው? እነርሱ ምን የተሻለ ሐሳብ አላቸው? የሚለው ጉዳያቸው አይደለም። እንዲያውም ቋንቋቸውን ያጠኑ የሥነ ልቦና ሊቃውንት በቋንቋው ውስጥ «በለው» የሚለው ቃል ይበዛል ይላሉ።

«ሐሳብ» የሚው ቃል ራሱ በ«ፌስብዩኪዎች» ቋንቋ ውስጥ የለም ይባላል። ለዚህም ነው ሐሳቡን ትተው አሳቢውን የሚጨረግዱት። እንትን ስለሆንክ ነው። የእንትን ጠላት ነህ፤ ፀረ እንትና ነህ እያሉ ሰውዬው ላይ መረባረብ ነው። ሐሳብን በሐሳብ መርታት ስለማይችሉ

በሚጽፉት ነገር ውስጥ ከክር: ውይይት: ትንታኔ: የሚባሉ ነገሮችን ከማግኘት ሳውዲ ዓረቢያ ውስጥ ወንዝ ፊልጎ ማግኘት ይቀላል::

የእነዚህን ሰዎች ሁኔታ ያጠኑ እንትሮፖሎጂስቶች እንደሚሉት ከሆነ፤ ለወደፊት የ«ፌስዳቢዎች» ምላስና እጅ እየረዘመ፤ ጭንቅላታቸው ግን እንደ ራግቢ ኳስ ሾጣጣ እየሆነ ይሄዳል ብለዋል:: ለዚህ የሰጡት ሞያዊ ምክንያት ደግሞ «ፌስዳቢዎች» እንድን መረጃ ወይም ሐሳብ ሲያዩ ወይም ሲያዳምጡ፤ መረጃውን ወይም ሐሳቡን ለማብላላት፤ ለመረዳት ወይም ደግሞ ለመሞገት አይፈልጉም:: ምን? ለምን? እንደተባለ እንኳን ሳያረጋግጡ ካጠራቀሙት ስድብ ውስጥ እየመዘለጡ መወርወር ብቻ ነው::

የተጻፈው ስለ ሰማይ ቢሆንም እነርሱ ግን ስለ ምድር የተዘጋጀ ስድብ ከመልቀቅ አይመለሱም:: በዚህ የተነሳ ለስድብ የሚተገበት ምላሳቸውና እጃቸው ሲሰላ ጭንቅላታቸውን ግን ስለማይጠቀሙበት እየቀነሰ ይሄዳል ባይ ናቸው::

የስድብ ሰዎች በሚያዘው መሠረት «ፌስዳቢዎች» የሚጽፉት ነገር በጣም አጭጭር ነው:: ለዚህ ባለሞያዎቹ የሚሰጡት ምክንያት ሁለት ነው:: እንደኛው የ«ፌስዳቢዎች» ዋና ዓላማ መልስ መስጠት እንጂ ምላሽ መስጠት ስላልሆነ ነው:: ስለዚህም ከስድብ መዝገብ ቃላታቸው ውስጥ ስበው ፊስቡክ ላይ መለጠፍ ብቻ ይበቃል:: ሌላው

ጠርቆ አድርጎ ስጠጣ እና ሌሎች

ምክንያታቸው ደግሞ «ፌሰዳቢዎች» ለሰድብ ያላነሱ ለዕውቀት ያልደረሱ ናቸው። ስለዚህም ተንተን፣ ዘርዘር አድርጎ ለመጻፍ የሚበቃ ነገር ያጥራቸዋል።

«ፌሰዳቢ» የተባለው ጎሳ በልዩ ልዩ ቤተሰቦች የተከፋፈለ ነው። የመጀመሪያው ቤተሰብ «የእምነት ቃር» ይባላል። ይህ ቤተሰብ ለሰው ሃይማኖተኛ ነኝ ይላል። የሃይማኖት ጥቅሶችንና ሥዕሎችን ይለጥፋል። አንዳንድ ጊዜም በየቤተ እምነቱ ሄዶ የተነሣቸውን ፎቶዎች ያወጣል። እምነቱ ተነካ ብሎ ያሰበ ዕለት ግን በዕውቀትና በሐሳብ፣ በተጠየቅና በማሰረጃ እምነቱን ለማሰረዳት አይፈልግም። ሽፍን ማንነቱን አውልቆ ይጥልና ዋነኛውን ማንነት ያመጣዋል። «ሚካኤል ሰይጣንን አልሰደበውም» ብሎ ሲለጥፍ የነበረው ሰውዬ አርሱ የሰድቡን ዓይነት ከየተደበቁበት ሰብስቦ አምጥቶ ያዥንደጉደዋል። የአርሱ ለማኝነት ሰድቡን በፈጣሪ ስም ስለሚጀምር ብቻ ነው።

ሁለተኛው ቤተሰብ ደግሞ «የጎሳ ቃር» ይባላል። ራሱን የጎሳው ዋና ጠበቃና ጠባቂ አድርጎ የሾመ፣ የጎሳዬ ዑቃቤ መልእክ ነኝ ብሎ የሚያምን ፌሰቡከኛ ነው። ስለ ራሱ ጎሳ ማንነት፣ ታሪክ፣ ባህል፣ ቅርስ፣ አነዋወር መጻፍ አይሆንለትም። እጽፋለሁ ብሎም ከተነሣ ረስቶት ሌሎችን ወደ መሳደብ ይገባል። ሌሎችን ካልተላደበ የራሱን ነገር የተናገረ አይመስለውም። ጠላት ቢያጣ አንኳን ራሱ ጠላት ይፈጥርና ከዚያ ጠላት ጋር በሰድብ ይዋጋል። በሰድብ ያሸንፋል።

ሦስተኛው ደግሞ «የሰብአ ቃር» ይባላል። ይህኛው የሚደግፈው ቤተሰብ፣ የሚከተለው የሚወደው፣ የሚያደንቀው ሰው አለው። ስለዚያ ስለሚወደው፣ ስለሚከተለው፣ ስለሚያደንቀውና ስለሚደግፈው ሰው ምንም በጎ ነገር አይናገርም። «ሞያ በልብ ነው» ያለ ነው። አርሱ የሚደግፈውና የሚያደንቀው ሰው ተነክቷል ብሎ ያሰበ ጊዜ ግን የሰድብ ጅራቶችን ያጮሃል። የተባለው አውነትም ይሁን ውሸት አያዳምጥም። የሰድብ ምላሽ ይሰጣል። ስለሚወደው ሰው የራሱን ሐሳብ አይሰጥም፣ የራሱን መረጃ አይሰነዝርም፣ የራሱን መከራከሪያ አያቀርብም። ብቻ ተነካ ብሎ ያሰበ ቀን በለው ነው።

አራተኛው ደግሞ «የድርጅት ቃር» ይባላል። አባል የሆነበት፣ ወይም የሚደግፈው፣ ወይም ነጻ ያወጣኛል የሚለው፣ አለያም ደግሞ የሚንሰፈሰፍለት ድርጅት ይኖረዋል። ያ ድርጅት በማንም በምንም መነካት የለበትም ብሎ ያምናል። አርሱ ተነክቷል ብሎ ያሰበ ጊዜ አባልነቱን ወይም ደጋፊነቱን አለያም ደግሞ ተቆርቋሪነቱን የሚያስመሰክረው የሰማይ ሰባሪ የሚያህል ስድብ በማውረድ ነው። ድርጅቱን የሚጠብቀው በስድብ አጥር፣ በርግማን ከትሮ ነው።

ዋና ዋናዎቹ «የፌስዳቢ» ጎሳ ቤተሰቦች እነዚህ ቢሆኑም እነሱተኛ አባላት ያሏቸው ሌሎች ታናናሽ ቤተሰቦችም እንዳሉ ተረጋግጧል። እንደዚህ ጎሳ ውጥንቅጡ የበዛ ጎሳ የለም ይባላል። የአንድነታቸው መሠረት ቋንቋቸው ስድብ መሆኑ ነው። በጎሳው ዘንድ እጅግ ተወዳጅ የሆነው

⋮
⋮
⋮

የሰርዕ አደሮች ስብስብ እና ሌሎች

ባህላዊ ዘፈን «ፌስዳቢዬ ናና» የተሰኘው ዘፈን ሲሆን አርቲስት ጥረው በዘመናዊ መልኩ ተጫውታዋለች።

ፌስዳቢዬ ናና

ጨርግደህ፣ ጠራርገህ፣ ለድፊህ፣ መርገህ

የቋጫውን አንገት ታስደፋለህና።

ፌስዳቢዬ ናና

እንደ አጭር ምንሽር ስድብ ታጠቅና

እንደ ፀጉር ሠሪ ስድብ ጎንጎንና

ሲሄድ ያየኸውን ብሎ ቀና ቀና

ጥረብው ያለጠው ፌስዳቢዬ ናና።

ከተራራው ጀርባ ያለው ሰው

እስኪ ታላቅ ነው በምንለው ቦታ ደርሰናል ብለን የምናሰብ ሰዎች ለእኛታ ዘወር ብለን ተንጠላጥለንባቸው የተሸጋገርንባቸውን እያሌ ሰዎች ለማስታወስ እንሞክር። እዚህ ለመድረሳችን የምናውቀውንም የማናውቀውንም ድርሻ የተወጡ፣ እነርሱነታቸው እኛነታችን ውስጥ ያለ። አሁን የተቀመጥንበት ወንበር፣ የምንተኛበትም አልጋ፣ የምንኖርበትም ቤት፣ የምንቆጥረውም ብር፣ የወጣንበትም ከፍታ የእነርሱ ጭምር የሆነ። እነርሱ ባይኖሩ ኖሮ እዚህ ቦታ ለመድረስ ቀርቶ ወደዚህ አቅጣጫ እንኳን ለማየት የማይቻለን። እስኪ የሚቀጥለውን ታሪክ እየተከታተላችሁ እነዚህን አስቧቸው።

የጠርቆ አደሮች ስብሰባ እና ሌሎች

መምህራን፣ የቤት ሠራተኞች፣ ሞግዚቶች፣ የሠራር ሽማግሌዎች፣ እያት፣
አጎት፣ አክሰት፣ የጥበቃ ሠራተኞች፣ ሾፌሮች፣ ዳደሮች፣ ሐኪሞች፣
ፖሊሶች፣ እንደ መሥሪያ ቤት ሄደን በጎ ያደረጉልን ሰዎች፣ ሳያሰቡትም
ሳናሰበውም ዕድል የከፈቱልን ሰዎች፣ ሕይወታችንን የቀየረችውን አንዷን
ብር የሰጡን ሰዎች፣ ከሞት ያተረፉን፣ ከመከራ የታደጉን ሰዎች፣
ያበረታቱን፣ ያጨበጩቡልን፣ ሐሳብ ያካፈሉን፣ የመረቁን፣ መንገድ
ያሳዩን፣ በልብሳቸው አጊጠን፣ በምግባቸው ጠግበን እንድንጓዝ የረዱን፣
ከኛ በፊት ሕይወታቸውን ሰጥተው፣ ለኛ ሲሉ ተሠውተው ያለፉልን
ጀግኖች፣ እነማን ነበሩ? እስኪ ይህንን ታሪክ እያነበባችሁ አስቧቸው።

ሁለት ባልንጀሮች በመርከብ ሲጓዙ በባሕር መካከል መርከባቸው
ትሰበርባቸዋለች። ሁለቱም በመርከቧ ስባሪ ላይ ሆነው ውጭ ነፍስ ግቢ
ነፍስ ከማዕበሉ ጋር ሲታገሉ ነፋስ እየገፉ ወደ አንዲት ደሴት
ያደርሳቸዋል። ሁለቱም ከሞት በመለስ ሲነቁ በደን በተሞላች ደሴት
ውስጥ ራሳቸውን አገኙት።

ጥቂት ጊዜ አብረው ከቆዩ በኋላ ምንም አማራጭ ስላልነበራቸው
ደሴቲቱን ለሁለት ተካፍለው ለመኖር ተሰማሙ። በዚህም መሠረት
በደሴቲቱ መካከል ካለው ተራራ ፊት ያለውን አንዱ፣ በጀርባ ያለውን
ደግሞ ሌላው ወሰደ።

ሁለቱም ባገኙት መሣርያ ሊሠሩ፣ በየጊዜው እየተገኙ ሊወያዩና ሊጠያየቁ፣ በሎም በርትተው ሊጸልዩ ተሰማሙ። በሰምም ነታቸውም መሠረት ወደ ደረሳቸው ቦታ ተጓዙና ሕይወትን ጀመሯት። መጀመርያ ከዛቆ እየዘነጠፉ ቤት መሳይ ነገር ሠሩ። ከዚያም ደግሞ የዱር ፍራፍሬ መለቃቀሙን ጀመሩ።

ከተራራው ፊት ያለው ሰው በጠዋት ተነሥቶ እግዚአብሔር ቤቱን እንደ ጥንት ቤቱ እንዲያደርግለት ጸለየ። ካንበሰበሰት ሲነቃም ትናንት በቅጠል የሠራው ቤት ምርጥ ቪላ ሆኖ አገኘው። የሰበሰበውንም ፍራፍሬ እዚያ በየመልኩ አስቀመጠ። በማግሰቱም አምላኩ ቤቱን በቤት ዕቃዎች እንዲሞላለት ለመነ። ከጸሎቱ በኋላም እንዳለው ሆነለት። እርሱም አንጨት ሰብሰቦ ፍራፍሬዎችን እየበሰለ ተመገባ።

ከጥቂት ቀናት በኋላም እግዚአብሔር ሚስት ይሰጠው ዘንድ ለመነ። በማግሥቱም አንዲት ቆንጆ ሴት እየሞገገች ወደ ደሴቱ ስትመጣ አያት። ወወቃትም። እርሷን ሲያገኝ ደግሞ ልጆችን ፈለገ። እነሆም ልጆችን አገኘ። መኪናም ተመኘ፤ እነሆም አገኘ፤ ታላላቅ ፎቆችን ማየትም ተመኘ፤ እነሆም አገኘ።

በየወሩ መጨረሻ ከዚያኛው ጓደኛው ጋር ተገናኝተው ይነጋገሩ ነበር። ያኛው ጓደኛው እርሱ ከሚኖርባት በቅጠል የተሠራች ጎጆ በቀር ምንም ካልነበረውም። በየጊዜው ይህኛው እያለፈለት ሲሄድ ያኛው ባለበት

የገርቆ ለደሮች ስብሰባ እና ሌሎች

እየረገጠ ነው። ይህኛው ጸሎት መልስ ሲያገኝ ያኛው ግን ጸሎት እንደ መልስ አልነበረውም። ይህኛው ሲጨመርለት ያኛው ግን ሕይወት ባለችበት እንደረጋችበት ናት።

ጓደኛው ግራ ተጋባ። «ይህ ጓደኛዬ ኃጢአተኛ ሰው ነው ማለት ነው። ምናልባትም መርከባችንን የሰበራት እርሱ እንደ የናስ ኃጢአት ሠርቶ በመኮብለሱ ይሆናል» ብሎ ገመተ። የራሱንም ጽድቅ አሰባና እጅግ ይጎ አለው። ከዚህ አካባቢ ይህንን ኃጢአተኛ ሰው ትቶ መውጣት እንዳለበትም ወሰነ።

አብረው አድገው፣ አብረው በመርከብ ተጉዘው፣ አብረው በመርከብ ለደጋ ተካፍለውና አብረው ወደ ደሴቷ በመጡ ሁለት ጓደኞች መካከል እንዴት ይህንን ያህል ልዩነት ሊከሰት እንደቻለ አልገባውም። እርሱ ባለ ቤት፣ ባለ ሚስት፣ ባለ ገንዘብ፣ ባለ መኪና፣ ባለ ፎቅ ሆኗል፣ ግን ያ እንደሆነ ነው።

የበለጠ ባለ ሁለት፣ ባለ ገግድ፣ ሚሊየን፣ ቢሊየን መሆን ተመኛ። ለዚህ ደግሞ መጀመርያ ደሴቷቱን ለቅቆ መውጣት አለበት። እንደ ከዚህ ደሴት ይዞት የሚያወጣው መርከብ ይልክለት ዘንግ አግዚአብሔርን ለመነው። አግዚአብሔርም አንድ ትልቅ መርከብ ላከለት።

ሌሎችን ጫን፤ ሀዘቱንም ሰበሰበ። ሚስቱንና ልጆቹንም አሳፈረ።
የሮሻውን ጓደኛውን ግን ሊሰናበተው አንኳን አልፈለገም። ርግጥ ነው
አብረው ከፉና ደግ አሳልፈዋል፤ አብረው ታግለዋል፤ አብረው
ተገዙዋል፤ አብረው መርከባቸውን አጥተዋል፤ አብረው አዚህ
ደርሰዋል። ከዚህ በኋላ ግን «ተለያየን» ወንዝ ላይ ደርሰዋል። አሁን
ሁሉም ነገር ተረት መሆን አለበት።

ወደ መርከቧ ገብቶ የመርከቧን መሪ ጨበጠ። ነገር ግን መርከቧ
ልትነሣ አልቻለችም። ቀድሞ የሚያውቃቸውን ዕውቀቶች ሁሉ ሞከረ።
ይሁቸን መርከብ ግን ማሰነሣት አልተቻለውም። የመርከቧ ዕቃዎች
አዳዲሶች ናቸው። የተበላሽ ነገር አይታይባትም።

አጅግ ሲጨንቀው ወደ ፈጣሪው ለመነ። ፈጣሪም መልሰ ሰጠው።

«ጓደኛህን ጥለህ ለመውጣት ለምን ፈለግክ?»

«ይህ ጓደኛዬ ፈጣሪ የተጣላው ነው። ይጸልያል ነገር ግን
አይመለስለትም። ምናልባትም አንዳች ችግር ቢኖርበት ይሆናል። ይህ
ሁሉ በረከት እኔ ብቻዬን በጸሎት ያገኘሁት ነውና እርሱን መጨመር
አይገባኝም» አለው።

ፈጣሪም መልሶ «ለመሆኑ ይህ ሁሉ የተደረገልህ ለምን ይመስልሃል?»
አለው።

«ክልቤ ስለጸላይኩና ጸሎቴም መልስ ሰጣኝ ነው» አለው።

«አይደለም» ሲል ፈጣሪ መለሰለት።

«ታዲያ ለምንድን ነው?» አለና በየቀው።

«በጓደኛህ ምክንያት ነው» አለው ፈጣሪም። አሁን ይበልጥ ግራ ተጋባ።

«ይህም ሊሆን አይችልም፤ እርሱ እንኳን ለእኔ ለራሱም መሆኑ አልቻለም»

«ሁለታችሁን የለያችሁ የጸለያችሁት ጸሎት ነው»

«እንዴት?»

«አንተ ይህንንና ያህን ስጦች እያልክ ትጻልይ ነበር። እርሱ ግን አባከህን ጓደኛዬ የሚለውንህን ስጠው እያለ ነበር የሚጻልየው። ይህን ሁሉ ያገኘኸውም ባንተ ሳይሆን በእርሱ ጸሎት ነው። ያንተ ጸሎት የተሰማው በእርሱ ጸሎት ምክንያት ነው።

አንተ የከበርከው፣ ባዕለ ጸጋ የሆንከው፣ ሀብት የሰበሰብከው፣ ያሸነፍከውና ዛሬም ለመውጫ የሚሆን መርከብ ያገኘኸው በእርሱ ምክንያት ነው። እርሱ ከራሱ ይልቅ ለአንተ በማሰቡ ነው። አንተ ግን ስለ ራሱ ብቻ የምታስብ ስስታምና ስግብግብ ነህ። ማካፈል የማትወድ፣ መነሻህንም የምትረሳ ነህ።

የሰርቆ አደሮች ስብሰባ እና ሌሎች

ገላገሎች ትግል ለሥልጣን የበቁ፣ በሌሎች ንግድ ያተረፉ፣ በሌሎች ልብና አነርሱ ያለፉ፣ በሌሎች ምክርና ሐሳብ አነሱ የተሳካላቸው፣ በሌሎች ሥራ አነርሱ ደመወዝ የተከፈላቸው፣ ሌሎቹ ታመውላቸው አነርሱ በጤና የሚኖሩ፣ ሌሎቹ መርፌውን ተወግተውላቸው አነርሱ የዳኑ፣ ሌሎቹ አዝነውላቸው አነርሱ የሚደሰቱ አያሌ ናቸው።

የሁሉም ችግር ግን አንዳንተ ዓይነት ነው። ይህ ሁሉ የተገኘው በእኔ በቻ ነው፣ በለው ያስባሉ።

ለአነርሱ ለዚህ ቦታ መድረስ አብረዋቸው የለፉትን እንዲያውም ከአነርሱ በላይ የደከሙትን ይረሳሉ። አነርሱ ካገኙት ጥቂት አንኳን ሲያካፍሏቸው ፈቃደኞች አይደሉም። እስኪ ጳጳሳትን አስተምረው ለዚህ ያበቁትን የአብነት መምህራን ተመልከት። አሁን አነርሱን የሚያስታውላቸው አለ? በጳጳሳቱ ሕይወት ውስጥ የአብነት መምህራን አስተዋጽዖ አለ። በአብነት መምህራን ሕይወት ውስጥ ግን የጳጳሳቱ አስተዋጽዖ የለም።

እስኪ እናንተን አስተምረው ለዚህ ያበቁችሁን ከአንደኛ እስከ ኮሌጅ ያሉትን መምህራን አስታውሱ። ይህ ሁሉ ባለ ሀብት፣ ባለ ሥልጣንና ባለ ጊዜ የእነዚህ ሰዎች አሻራ አርፎበታል። ግን አነርሱ የት ናቸው? እናንተስ የት ናችሁ?

ለመሆኑ ሀገራችሁ እዚህ ስትደርስ በሰንት ሰዎች ትከሻ ላይ ተራምድ
ነው። እነዚያ ሀገር የተራመደችባቸው ሰዎች ግን ዛሬ የት ናቸው
እንኳን ካንኛችሁት ልታካፍሏቸው ቀርቶ ስማቸውንህ በባህ
ታነውታላችሁ? አሁን እናንተ የምትበሉትኩ አባቶቻችሁ ወታደሮች
ሆነው አድዋና ማይጨው የዘመቱበት፣ አምስት ዓመት ከጣልያን ጋር
የተዋገቡትን ደመወዛቸውን ነው።

እነርሱ አልተከፈላቸውም፤ እነርሱ መረማመጃ ሆኑ እንጂ
አልተረማመዱም። እናንተ ግን በእነርሱ ትከሻ ላይ ናችሁ።

አሁን ከባለሥልጣን አስከ ተራው ድረስ የምትቀበሉት እነርሱ
ሊከፈላቸው ሲገባ ሳይከፈላቸው ትተውት የሄዱትን ደመወዛቸውን
ነው። ይህንን አስተውል። ይኼ ከተማዋን የሞላት ፎቅና ሕጻን
የባለቤቶቹ ብቻ እንዳይመስልህ፤ የብዙ ሰዎች ጭምር ነው። ልዩነት
ሥራውን አብረው ሠሩት ፣ ምግቡን ግን ለብቻ በሉት።

እነዚህ በሥልጣን የምታያቸው ሰዎች ብቻቸውን ታግለው፣ ብቻቸውን
ሞተው፣ ብቻቸውን እዚህ የደረሱ እንዳይመስልህ። ብዙ ገደቦች
የሚታወቁና የማይታወቁ፣ የተመዘገቡና ያልተመዘገቡ፣ ይህኛን ቀን ያየና
ያላዩ አብረው ነው የታገሉት፣ አብረው ነው የሞቱት፤ ነገር ግን ጥቂቶች
ናቸው አዲስ አበባን ማጣጣም የቻሉት።

ገሰገሱ በታላብ ያው በገል ነው። ያለችውን የድመት ተረት እየተረቱ የተቀመጠው ማለፊያዎች ናቸው። እንደዚህ እንደነገተ መርከቡ ሲመጣ ገንጾ እነርሱን እየሰታውሳቸውም።

እነ ልጅ፣ ድኼ እስከሠሬ እየጸለየ እዚህ ከፍታ ላይ ያደረሰህን ወዳጅህን ለይህ ብቻህን እሄዳለሁ ካልከ፣ እየጸለየ ሊያወርድህ እንደሚችልም አይብ፣ በርሱ እንደበለጸገከ ሁሉ በርሱ ልትደኸይ ትችላለህ። ቁልፉ ለታዩ ጋር ሳይሆን እርሱ ዘንድ ነው። «በረኸም ገመድ የታወረች ጥጃ ገመዱ ሲላላ ገመዱ የሌለ ይመስላታል» እንደሚባለው ገመዱ ላልቶ ነው እንጂ አለ። ለዚህም ነው እሄዳለሁ ስትል ስቦ ያቆመህ።»

ከመርከቡ ወርዶ በፍጥነት ወደ ተራራው ጀርባ ለመሄድ ተጣደረ። ልጆቹና ማሰቱም ተከተሉት።

ሥጋ፣ ጎሊናና ልቡና

በአሜሪካዋ ኮኔክቲክት ግዛት በሰንደ ሁከ ትምህርት ቤት ሕጻናትና መምህራን ላይ የተፈጸመው ኢ ሰብአዊ ግድያ በወቅቱ የዓለም መነጋገርያ ከሆኑት ጉዳዮች አንዱ ነበር። ጉዳዩን አሳዛኝና አስታቂ ያደረገው ደግሞ ምንም በማያውቁ ሕጻናትና በሥራ ላይ በነበሩ መምህራን ላይ የተፈጸመ መሆኑ ነበር። አንዚህ አካላት ከገዳዩ ጋር ምንም ዓይነት «ጠብ ወይም ዝምድና» የሌላቸው፣ ለሞት ቀርቶ ለቆዩ እንኳን የሚያበቃ በደል በአጥፊው ላይ ያልፈጸሙ ነበሩ። ነገር ግን ይህ ሁሉ ሕይወታቸውን በአስታቂ ሁኔታ ከማጣት አልታደጋቸውም። ምንም በማያውቁና በራሳቸው ዓላማ ምክንያት ተሰባስበው በሚገኙ ወገኖች ላይ የተኩሰ እርምጃ እየከፈቱ ሕይወትን መቅጠፍ አሁን ለሆነ በዓለማችን እየተለመደ የመጣ ወንጀል ነው።

የጦር አደርጎች ስብሰባ እና ሌሎች

ከዚህ በፊት በኖርዌይ ሀገሪቱን ጸጥ ያሰኘ ግድያ በአንዲት ደሴት ተሰባስበው በነበሩ ተማሪዎች ላይ ተፈጽሞ ነበር። እምብዛም ይህን መሰል ወንጀል በማይሰማባት ቻይና እንኳን ሳይቀር በትምህርት ቤት ሕጻናት ላይ እሩምታ መከፈት አየተለመደ መምጣቱን የሚያሳዩ ድርጊቶች ብቻ እያሉ ነው።

ምናልባት በጦር መሣርያ ላይ ያላቸው ሕግ መላላት ለዚህ መሰሉ አውሬያዊ ተግባር ጊዜያዊ መነሻ ይሆን እንደሆነ እንጂ የሥር ምክንያቱ ግን አይመስለኝም። አሜሪካኖቹ የጦር መሣርያን በተመለከተ ያላቸው ባህልና ሕግ አዲስ አይደለም። ለብዙ ዘመን አብሯቸው የቆዩ ነው። ይህ ባህላቸውም የእነርሱ ብቻ ሳይሆን የፊልሞቻቸውም ባህል ሆኖ አብዛኞቹ የአሜሪካ ፊልሞች መሣርያን እንደ ዋና ቅመም ይጠቀሙባቸዋል።

ባለፉት ሠላሳና ዐርባ ዓመታት ግን በአሜሪካ የጦር መሣርያን በመያዝ የሚፈጸሙ ጭፍጨፍዎች እየተባባሱ መምጣታቸውን ነው መረጃዎች የሚያሳዩት። እነዚህ በጦር መሣርያ የሚደረጉ ግድያዎች ደግሞ ጠላትነትን ወይም የጥቅም ግጭትን መሠረት ያደረጉ አይደሉም። የአደንዛኝ ዕጽ አዘዋዋሪዎች፣ የተደራጁ ወንጀለኞች አለያም ደግሞ ዘራፊዎች የሚፈጽሟቸው ዓይነቶችም አይደሉም። ከዚህ መሰሉ ተግባር ጋር ግንኙነት የሌላቸው ድንገት የሚነሡ ግለሰቦች ከውስጥ በሚመጣ ግፊት ተገፍተው የሚፈጽሟቸው ጭካኔዎች ናቸው።

ነገሩን ዕንቁቅልሽ የሚያደርገውም ይኼው ነው።

እዚህ ላይ እንደ ሰው ቆም ብለን መመርመር ያለብን ይመስለኛል።
ዓለም አሁን በየትኛው የአስተሳሰብ ጎዳና ላይ ናት? የሚለውን። እንደ
እኔ ዓለም አሁን ለቀሳዊ ነገርና ለቀሳዊ ዕድገት ታላቅ ቦታ የሰጠችበት
ጊዜ ላይ ናት። የሰው ልጅን ሞራላዊና መንፈሳዊ እሴቶች የቀረጸት።
ከሰው ጋር ተዋሕደው ህልው እንዲሆኑም ያደረገት ተቋማት።
ግለሰቦችና አስተሳሰቦች እየቀሩ። እየተረሱ። እየፈረረሱና። ቅርጻቸውንና
ማንነታቸውንም እየቀየሩ። የሰውን ልጅ ቁስ ብቻ እንዲሆን አጋልጠው
የሰጡት ይመስላል። የሰው ነባር ባህል። ማንበራዊው መስተጋብር።
እምነት። ሞራልና ሥነ ምግባር አሁን ባለው ዓለም ውስጥ የሚቃለል።
የሚናቁ። የሚተቹ። የሚጥላሉ ብለንም «በመጥፋት ላይ ያሉ ዝርያዎች
እየሆኑ ነው።

ዕድገትና ሥልጣን ማለት መንፈሳዊና ሞራላዊ። ባህላዊና ሥነ ምግባራዊ
እሴቶችን የዘነጋ፤ በሚታይና በሚዳሰስ ነገር ላይ ብቻ የተመሠረተ
ዕድገት እየሆነ ነው። የፎቆች ብዛት። የመንገዶች ርዝመት። የቴክኖሎጂ
መስፋፋት። የመገናኛ መንገዶች መወሰን። የጤናና ማንበራዊ ተቋማት
መስፋፋት። ሀብት መፍጠርና ማከበት ብቻቸውን የዕድገት ማሳያዎች
እየሆኑ ነው።

«አንበል ሥጋ አትቀውም ነፍስ» ይባላልና ለሰው ልጅ ምቹትና ደሰት።
ደኅንነትና ጤንነት የሚሆኑ ነገሮች መፈጠራቸው። መስፋፋታቸውና

የሰርቆ አደሮች ስብሰባ እና ሌሎች

ማደጋቸው አይጠላም። ነገር ግን የሚያድገውም ሰው፣ የሚሠራውም ለሰው ነውና የሰውን ማንነት የዘነጋ መሆን የለበትም። ሰው ኅሊና፣ ልቡናና ሥጋ ያለው ፍጡር ነውና።

ሥጋው በመብላትና በመጠጣት፣ በመልበስና በመዋብ፣ በመተኛትና በመንቃት፣ ጤናውን በመጠበቅና በስፖርት፣ በመወላድና በመጻፍት ይረካል። ይህ ግን በአብዛኛው ከእንስሳትና ዕጽዋት ጋር የሚጋራውና የእነርሱ ዘውግ መሆኑንም የሚያውቅበት ነው። በአብዛኛውም እነዚህን ለማድረግ ሰው መሆን ላያስፈልገው ይችላል።

ኅሊናው በፍልስፍና፣ በጥበብ፣ በኪነ ጥበብ፣ በሰብአዊ ተግባራት፣ በማኅበራዊ ክብኝቶች፣ ሐላፊነትን በመወጣት፣ ለሀገርና ለወገን በሚደረጉ ተግባራትና በፈጠራ ሥራዎች ይረካል። ከእንስሳት የሚለይበት፣ ከመላእክትም የሚለይበት ይህ ነው። መላእክት ልቡና እንጂ ኅሊና የላቸውም። ስለዚህም ውበትና፣ ሰብአዊነት፣ የፈጠራ ሥራና ክህሎት፣ ፍልስፍናና ርእዮተ ዓለም እነርሱ ጋር የለም። እነርሱ አካልና ልቡና ብቻ ነው ያላቸው። ያውም አካላቸውም ከእኛ የተለየ፣ ልቡናቸው ግን ከእኛ የሚመሳሰል ነው።

እዚህ ላይ ሰው በኅሊናው የሚደርስበት አንድ ነገር አለ። ዕውቀት። ዕውቀት ሲባል ደግሞ መሰብሰብ ብቻ ሳይሆን መኳተን፣ መፈተን፣ ማረጋገጥ፣ መተነተን፣ ችግርን በዕውቀት መፍታት፣ አዳዲስ ነገሮችን

ለማግኘት መትጋትና መጣር፤ መሻሻልና ማሻሻል። ይህ ዕውቀት በሌሎች
ከሚገኘው ዕውቀት ይለያል። የልቡና ዕውቀት የመኳተን ዕውቀት
ሳይሆን የተገልጦ ዕውቀት ነው። የአብርሃት ዕውቀት ነው። እንደ
የሚገኝ፤ ከዚያም የማይጠፋ፤ መርሳትም የሌለበት፤ ጊዜና ቦታም
የማይወሰነው ዕውቀት ነው።

የሰው ልጅ ልቡናው በእምልኮና በአብርሃት ዕውቀት ብቻ ነው
የሚሞላውና የሚሠራው። የሚረካውም። ሰው ማንንም ያምልክ፤
ምንንም ይከተል ግን እምላኪ ፍጡር ነው። እምልኮቱም የተሻሻነት
አይደለም። የተሻሻነት እምልኮት የእንሰሳት ነው። የሰው ልጅ እምልኮ
የመስተጋብር እምልኮ ነው። ከሚያመልከው ጋር መገናኘት፤
የሚያመልከውን መጠየቅ፤ መመርመርና ማወቅ፤ መረዳትና ማግኘት
ይሻል። ከእርሱም ጋር መኖር ይፈልጋል።

እንግዲህ ሰው ማለት እነዚህ ሦስቱ ያሉት ብቻ ሳይሆን
የሚያስፈልጉትም ፍጡር ነው። አሁን አሁን ግን በዓለም ላይ የሚገኙት
አስተሳሰቦች ሰውን ቁሳዊ ወይም ሥጋዊ ብቻ አያደረጉት ነው። ለቁስ
የሚኖር፤ በቁስ የሚመራ፤ በቁስ የተከበበና ቁስን ብቻ የሚከተል።

ዓለምን ያስደመመውት የፈጠራ ሥራዎች እየቀሩ ነው። መኪና፤
አውሮፕላን፤ ኮምፒውተር፤ ባቡር፤ ጨረቃ ላይ መውጣት፤ ስልክ፤
ሬዲዮ፤ ቴሌቪዥን፤ አዳዲስ ዓለማትን ማግኘት፤ የተፈጠሩበትና ሰውን

ገደኛ ፍብር ያሰኙበት ዘመናት አለፉ። አሁን ፈጠራውም «ግብር እም ግብር ነው»። በሰዓት ዐሥር የሚጓዘውን መቶ ማስኬድ ነው። ያለውን መቀባባት።

እነዚህ የፈጠራ ሥራዎች እኔ ባይ የሆኑ፣ ለሰው ልጆች በጎ መሆን የሚጨነቁ፣ ከግላዊ ጥቅም ባሻገር የሚያዩና ሕይወታቸውንም ለበጎ ሥራ የሚሰው ሰዎችን ይፈልጉ ነበር። ለዚህም ነው እነዚህን ነገሮች ያስገጃቸው ሰዎች አብዛኞቹ «ምኑን ሊቃውንት» የሆኑት። እነዚህ ጎሊና የነበራቸው ፣ ሥጋቸውንም ለጎሊናቸው ያስገዙ ሰዎች ነበሩ።

ጎሊና ሥራውን አያቆመ ሲሄድ ግን ለምን አለፋለሁ? የሚል ትውልድ መጣ። አንድን ሳይንሳዊ ግኝት ለማግኘት አርባና ሃምሳ ዓመት ለምን ይለፋል? ሃያ አራት ሰዓትስ እንቅልፍ አጥቶ ለምን በሙከራ ክፍል ሲታትር ይውላል ያድራል? በቀላሉ ሊደሰት፣ በቀላሉስ ገንዘብ ሊያገኝ፣ በቀላሉስ ሊኖር ሲችል። እነዚያ በፊርማና ደቂቃ በአንተሺ። «ካርቱም ጌዶ ቀረ»፣ «የኛ ሰው በደማስቆ»፣ «የሰድስቱ ቀን ጦርነት» በሚሉት መጻሕፍት ያነበብናቸው ለሀገራቸው የሚብክክኑ አሥራኤላውያንኮ ዛሬ የሉም። «ለምን ከፊ.ሊ.ፒን ወታደር እንቅጥርም?» የሚሉ አሥራኤላውያን ትውልዶችኮ መጥተዋል።

ሰው መኖርን ከቀስ ነገር ጋር ብቻ ስላያያዘው የሚኖረው በዕድሜው ልክ ብቻ ሆኗል። ሰው ኅሊና ካለው ግን ከዕድሜው በላይ ይኖራል። ከዕድሜ በላይ ለመኖር ደግሞ ከዕድሜ በላይ ማሰብ ይገባል።

የእምነት ተቋማት እምነትን ወደ ኩባንያ በመለወጣቸው፣ አርአያና ለይከን የሚሆኑ የእምነት ሰዎች በመጥፋታቸው፣ በሌሎች የሚታዩ የሞራልና የሥነ ምግባር ድቀቶች በእምነት ተቋማቱም በመታየታቸው፣ ለብዙ ዘመንም በሂስና በጥላቻ በመብጠልጠላቸው ሰውን ልብ አልባ ፍጡር እያደረጉት ነው። በእምነት ሰዎችና ተቋማት ዘንድ ተከታይነት እንጂ መንፈሳዊነት በመጥፋቱ፤ ፍጫቸውንም ሰውን ከማዳን ይልቅ የገበያ ውድድር ስላደረጉት፤ የሰው ልቡናና ሞራል ባለቤት አጡ።

መንግሥትም ቢሆን ሕግ ያወጣል፣ ያስከብራል እንጂ የሰውን አእምሮ ሊቆጣጠርና ሊከታተል አይችልም። መንግሥት ከኅሊናና ከልቡና ውጭ ነው። ያማ ባይሆን የታሠሩ እሥረኞችን ኅሊናቸውንም ማሠር በተቻለ ነበር። አካላቸው ወኅኒ ሲቀመጥ ኅሊናቸው ግን «በንፋስ ትከሻ ተግባር» አየረ አየራቱን ይዋኛል። ልቡናቸውም ወደላይ ወደ ፈጣሪ ይደርሳል። አንድን ሰው አካሉን እንጂ ኅሊናና ልቡን ማሠር አይቻልም። ለካልን እንጂ ኅሊናና ልቡን መቆጣትም አይቻልም።

እስካሁን በምድር ላይ ሰዎች የፈጠሯቸው ሥርዓቶችም ሆኑ ቴክኖሎጂዎች ሥጋን እንጂ ኅሊናን የሚገዙ አይደሉም። ሰውን በመድኃኒት እንዲወፍርና እንዲከሳ ማድረግ ይቻላል። ሰውን በምንም

ቁሳዊ ነገር ሐሳቡን እንዲለውጥ ማድረግ ግን አይቻልም። እንዲያውም ሰው አምባገነኖችንና በሐሳብ ልዕልና የማያምኑትን እንዲሸውድ ያደረገው ይህ ችሎታው ነው። እንዳንድ ጊዜ ሰው ውስጡን ውጪው እንዳይገልጠው ማድረግ ይችላልና። በመሪና በገዥ መካከል ያለውን ልዩነት የፈጠረውም ይህ ነው። መሪ ኅሊናን፣ ገዥ ሥጋን ብቻ ይገዛሉ።

አሁን እየታየ ያለው ነገር ዓለም ከፍተኛ የኅሊናና የልቡና ኪሳራ ላይ መሆንን ያመለክተናል። ቁሳዊ ዕድገቷ እስካሁን የነበረውን ኅሊናና ልቡና ተጠቅሞ እዚህ ደረጃ ደረሰ። ቁሳዊ ዕድገቱ ሲመነጠቅ ግን ኅሊናዊና ልቡናዊ ዕድገቱ ባለበት በመቆሙ፣ እንዲያውም ወደ እንስሳነት እንዲወርድ በመደረጉ አሁን ዓለምን ከኪሳራዋ ማዳን አልተቻለም። ቁሳዊው ዕድገቷም አሁን ባላት ኅሊናና ልቡና ከዚህ በላይ አይሄድላትም። ለዚህም ነው የዓለምን የኢኮኖሚ ቀውስ መፍታት ያልተቻለው። የኢኮኖሚ ቀውስ በኢኮኖሚ አስተሳሰቦች ብቻ ሳይሆን ኅሊናዊና ልቡናዊ ብርሃን ባላቸው አስተሳሰቦች ጭምር ሊፈታ ስለሚገባው።

ከሰው ልጅ ሕይወት ኅሊናና ልቡና በመራቃቸው፣ በመግደል የሚደሰቱ፣ ከተፈጥሯቸው ውጪ በሆነ ተራከቦ የሚረኩ፣ የሰውን እካል በመቸብቸብ የሚከብሩ፣ የሰውን አእምሮ በማደንዘዝ የሚያተርፉ፣ የጥፋት ነጋዴዎች እንዲበረከቱ አድርጓቸዋል። ዓለም ከዘመናት በፊት በኋላ ቀርነት ውስጥ ሥልጣኔን ትታትር ነበር። እናም ሥልጣኔ ረትቶ

የጠርቆ አደሮች ስጦት እና ሌሎች

ኋላ ቀርነት ተሸንፏል። እሁን ግን በሥልጣን ውስጥ የሚታተር ድብቅ ኋላ ቀርነት እየታየ ነው። ምንጊዜም ደግሞ የተደበቀ ያሸንፋል።

በእኛ ሀገር እንኳን በልጆችና በእጎቶች ላይ የሚፈጸሙት አደጋዎች መብዛት የኛም ማኅበረሰብ ክልቡናዊነትና ከጎሊናዊነት እየወረደ መሆኑን እያመለከተን ነው። ሰዎች በጎ ሠሩ የሚለውን የእምነት ሰዎች ታሪክ ገቆና አቃልሎ የተወው ትውልድ፣ ሰዎች ሲጋደሉና «መግደል ያባቴ ነው» ብለው ሲፎልሉ የሚያሳዩውን የመገዳደል ፊልም ያደንቃል። ለእርሱም ጀግኖቹ እነዚያ በፊልሙ ላይ ያያቸው የእሩምታ ተኩስ የሚነሳንሱት ናቸውና እርሱም «እኔም እንዳይዩ» ብሎ እየወጣ በሕጻናት ላይ ቢነሳንሰው ምን ይገርማል?

በተለይ ደግሞ «ከለማበት የተጋባበት» ይብላል። ምዕራባዊውን የኦሮ ዘይቤ እንዳለ በሚገለብጥ ማኅበረሰብና፣ እርሱንም እንደዘመናዊነት በሚቆጥር ሕዝብ መካከል ችግሩ ከዚያኛውም የባሰ ይሆናል። እናም ዓለም ከወረደችበት ሥጋዊ ጠባይ ከፍ ብላ ጎሊናዊና ልቡናዊ ጠባዮቿንም እንደገና ገንዘብ ካላደረገች፣ ማንም ነሽጦት የተነሣ ዛሬ ጥይት እንዳርከፈከፈው ሁሉ፣ ነገ የነሸጠው መሪ ኦክራገ ቢያርከፈከፍብን የማን ያለህ አንገልን?

የሰርዕ ለገርቻ ስብዕን ለፍ ሌሎች

የወጪ ዝግጮቻች

የወፏ ዝማሬ - ፩

ሰውዬው ዛፍ ሥር ቁጭ ብሎ ያዳምጣል። ወፏን። የሚመስለው ግን የተመሰጠ በገና ደርዳሪን፣ የተሸለመ መሰንቆ መቼን፣ ከብቶቹ ለምለም ሣር ያገኙለት ባለ ዋሽንት አረኛን የሚያዳምጥ ነው። ዐሥር ጊዜ አንገቱን ይነቀንቃል። የወፏ ዝማሬ ገብቶታል መሰል። ሁኔታው በግጥሙ ቤት፣ በሰንዥ አወቃቀር፣ በሐረጉም ቅኔ እንደረካ ሰው ነው። ሰምና ወርቁን እንዳገኘ ቅኔ ሰሚ አንገቱን ግራ ቀኝ ይወዘውዛል። ደግሞ እንዳንድ ጊዜ ወፏ ራሷ ደንግጣ ልትበርር አስከትደርስ ድረስ ለወፏ ዝማሬ የፊልም ቤት ጭብጨባ ያጨበጭባል።

ይኼ ሁሉ ሲሆን አሻግሮ ሌላ ሰው ያላቀጠ። ያውም የሰውየውን ጤንነት አየተጠራጠረ። መጀመሪያ የሆነ ሌላ ነገር አያዳመጠ መሰሉት ነበር። ጠጋ ሲል ምንም ሌላ ነገር አጣ። የሚያነብም መሰሉት ነበር። እኛ ግን ባዶ ነው። በእካባቢውም አንገቱን አይዘገብም የሚያወጋው አንዳች ነገር ካለ ብሎ ፈለገ። ሰውየው ብቻውን ነው። የሚገርመው ግን ወፍ አዳማጩ ሰው መንገደኛውን አላየውም። እርሱ ተመስጦ ላይ ነው። አንዳች ነገር ልቡን ነክቶት አንገቱን ከላይ ወደ ታች አየነቀነቀ ነው።

መንገደኛው ሰው ጠጋ አለው። ወፍ አዳማጩ ሰው ቀና አለ። በእኛ አንዲቀመጥ ጋበዘው። መንገደኛው አየተገረመ ተቀመጠ።

«አንዳች ነገር መጠየቅ አችላለሁ?» አለ መንገደኛው ሰው።

«ድምፅህን ቀንሰህ አዎ» አለው የሹከሹከታ ያህል።

«አሺ - ምንድን ነው የምታዳምጠው?» አለው በጀሮው የመናገር ያህል ቀስ ብሎ።

«ወፍን»

መንገደኛው በኤሌክትሪክ ወንበር ላይ ያስቀመጡት ያህል ተሰፈንጥሮ ተነሣ። ከሆነ እንደ ጠንቋይ ጋር የተቀመጠ መሰለው። ወፍ ከሚሰማ ጠንቋይ። ደግሞስ ወፍ ምን አያለች እንደሆነ ግን ያውቃል።

የምትናገረው ስለ እርሱ ቢሆንሰ:: ወፍ አዳማጭ ሰው ግን ግራ እጁ፤
ይዞ ንተተና እንደገና አስቀመጠው::

«ለምን ደነገጥክ?» አለው ቀስ ብሎ::

«አይ ታስፈራለህ:: ልሄድ ነው በቃ» አለ እጁን ለማስለቀቅ አየሞከረ::

«ይልቅ ሞኝ አትሁን? ተቀመጥና ወፍን አዳምጥ:: ስንት ነገር ታገኛለህ
መሰለህ» አለው::

መንገደኛው ድንጋጤውና ፍርሃቱ ይበልጥ ጨመረበት:: «አልቸልም፤
እኔ ወፍ ማዳመጥ አልቸልም» አለው መንገደኛው::

ወፍ አዳማጭ ሰው በቀስታ «እኔ አሳይሃለሁ መንገዱን» አለው::
መንገደኛው አሁን ዕብደት ሲጀምረው ታወቀው:: እርሱንም ጠንቅቆ
ሊያደርገው አሰቧል ማለት ነው:: ዘወር ዘወርወር ብሎ አካባቢውን
ማተረ:: በፍቁ በሚታየው የማቋረጫ መንገድ በኩል እንደርሱ ያሉ
መንገደኞች ሲጓዙ ይታዩታል:: እርሱም እንዳች ማረፊያ ጥላ ፍለጋ ነበር
ወይዘህ አሳብሮ የመጣው:: የገጠመው ግን ወፍ የሚያዳምጥ ጉባዔ
ነው:: በርግጥ ይህ ዛፍ በመንገድ ለሚደክሙ መንገደኞች አሳብረው
የሚያርፉበት ነበር:: እርሱም ብዙ ጊዜ እዚህ ዐርፎ ያውቃል:: እዚህ
ሲያርፍም የወፍችን ዝማሬ በአልፎ ሂደጅ ልቡ ሰምቶ ያውቃል::
በአካባቢው ትልቁ ዛፍ ያ ስለሆነ ወፍቹ ይመርጡታል:: ያ ዝማሬያቸው
ግን የዚህን ሰውዬ ያህል መስጠትም፣ እስደሱዮትም አያውቅም::

«እርሱን እንዴው የምርህን ወፍ እያዳመጥክ ነው?» አለው መንገደኛው።

«እነዚህ ግን ምንም እድሳማህም?» ብሎ መለሰለት አዳማጩ።

«ብቃ ያው የወፍ ዜማ ነዋ፣ ቢቃ። የወፍ ጫጫታ ብርቅ ነው እንዴ»

«ወፍ የምትለውንስ ትሰማለህ?»

«ልጅ ሆንን የወፍ ቋንቋ እያልን እንጫወት ነበር። ያ ግን የወፍ ቋንቋ እይመስለኝም። ሰውም የወፍ ቋንቋ የሚያውቅ አይመስለኝም»

«የወፍን ቋንቋኩ ማንም ሰው መስማት ይችላል»

«እኔ ለምሳሌ አልችልም» ጆሮውን በእጆቹ ዳሰሰ።

«ትችላለህ»

«እነዚህ እኔን ታውቀኛለህ?» በጥንቁላው እንዳያውቀው በመፍራቱ አላውቅህም፣ እንዲለው ፈለገ።

«ሰው አይደለህም እንዴ?»

«ብሆንሰ»

«ከሆንከማ ትችላለህ ማለት ነው። ሰው ሁለት ዓይነት ጆሮ አለው። የሥጋ ጆሮና የልቡና ጆሮ ወይም እዝነ ሥጋ እና እዝነ ልቡና። በሥጋ ጆሮው ማዳመጥ የሚችለው የሰው ቋንቋ፣ መስማት የሚችለውም አልፎ ሂያድ ድምፅ ነው። በልቡና ጆሮው ግን ወፍንም፣ እንስሳንም፣

ወንዝንም፣ መብረቅንም፣ ተራራንም፣ ዛፍንም መስማት ይችላል።
አለው። ከባድ ሚካኤል ይህንን ችሎታቸውን ተጠቅመው ነው ደመናና
ጽጌረዳ ሲያወሩ የሰሙትን የነገሩን። ጽጌረዳና ደመና የሚለውን
ግጥማቸውን ታውቀዋለህ?»

«አሺ እንተ ከወኗ ምን ሰማህ?» አለው መንገደኛው።

«ምን የመሰለ ቅኔ፣ ምን የመሰለ ዕውቀት፣ ምን የመሰለ የሕይወት
ትርጓሜ»

«አስኪ እንዱን ገነረኝ»

«ወኗ ምን አለች መሰለህ። ትዘምር የነበረው ስለ ዛፍ ነው። ዛፍ ሆይ
አትመካ፣ እኔን አስጠለልኳት፣ አሳረፍኳት ብለህ አትመካ።
በቅርንጫፍህ አትመካ። ለእኔ ዋናው ያንተ ቅርንጫፍ አይደለም። ለእኔ
ዋናው የራሴ ክንፍ ነው። ቅርንጫፍህ ሊቀር ይችላል። አንተም
አላስጠልልም ልትል ትችላለህ። ያ ያንተ መብት ነው። እኔ ግን
የምመካውም የምተማመነውም በገዛ ክንፎቼ ነው። ክንፎቼ ካሉልኝ
የትም እኔዳለሁ። ሌላ ዛፍ ላይ ዐርፋለሁ። ሌላ ቤት ላይ እወጣለሁ።
በተራሮች ላይ እቆማለሁ። በመስኩ ላይ እራመዳለሁ። ስለዚህ ልሰበር
ነው፤ ልወደቅ ነው፤ ልጥልሽ ነው፤ ልወዛወዝ ነው እያልክ
አታሰራራራኝ። ወፍ የተባልኩት ከእኔ ጋር ባሉት ክንፎቼ እንጂ አንተ
ጋር ባሉት ቅርንጫፎችህ አይደለም። ወፍ የሆንኩት እኔ ጋር ባሉት

ባባዎቹ እንጂ እንተ ጋር ባሉት ቅጠሎች አይደለም። ወፍ የተባልኩት በቆምኩበት እግሬ እንጂ በቆምኩበት ግንድ አይደለም። እኔ ባለኝ እንጂ በምትሰጠኝ አልተማመንም፤ እኔ በያዘኩት እንጂ በተላገሰኩት አልመካም። - ይህንን ነበር የምትዘምረው።

መንገደኛው ተገረመ። የወፍ አድማሬቴን ችሎታም አደነቀ። አብልጦ ደግሞ የወፍን ዝማሬ አከበረ። ወፍኛ ቢችል ኖሮ መወድስ ያደርሳት ነበር።

«ቆይ እንተ ይህንን የወፍ ቋንቋ ከየት ተማርከው?» መንገደኛው ጠየቀ። ቅድም እንዳልፈራ ሁሉ እሁን ለማወቅ ጓጓ። የማያውቁት ነገር ምንጊዜም ያስፈራል። መቃብር ለመቃብር ቆፋሪና ለቀባሪ እኩል አያስፈራም።

«ይህን ነገር የምትማረው አይደለም። ሰው በመሆኑ የምታገኘው ነው። ግን ማሳደግ ይፈልጋል። እዝነ ልቡናህን መጠቀም ይፈልጋል። ለሕይወት ትርጉም መስጠትን ይፈልጋል። ዝም ብሎ የተፈጠረ፤ ዝም ብሎም የሚኖር፤ ዝም ብሎ ነገር የለምና፤ ዝም ብለህ የምታልፈው ዝም ብሎ ነገር ሊኖር አይገባም። ኑሮ ከንቱ አይደለችም፤ ሕይወት ቁላቁል አይደለችም። ሕይወት ቅኔ ናት። እየፈታህ የምትማርባትም የምትደመምባትም። ፍጡራን ሁሉ ልዩ ልዩ ዓይነት ቅኔዎች ናቸው። ማዳመጥ፣ ማየት፣ መንካት፣ መመርመር፣ መተንተን የሚፈልጉ ቅኔዎች።

አየሀ በሥጋ ጆሯችን ብዙ ቸበርቻቸዎች ስንሰማ ስለምንኖር የሕይወትን
ዝማሬ የመስማት ዕድላችን ጠብቧል። እንተ ግን ለይ፣ ሰማ፣
አካባቢውን፣ የዐየኑን ሁኔታ፣ ድምፁን፣ የፍጥረትን እንቅስቃሴ፣
የፍጥረትን የርሰበርሰ ተግባቦት እድንቅ፣ እድንትና ፍታው። ድምፅ
ዝማሬ፣ ትርጓሜና መልእክት የሌለው ፍጡር የለም። ዝማሬያቸው ግን
የሚሰማው፣ ትርጓሜቸው ግን የሚታየው፣ መልእክታቸው ግን
የሚረዳው ለሰው ነው። ሰው ነው የሚፈታላቸው።

ፍቺው ግን እንደየዕውቀታችን፣ እንደየኑሯችን፣ እንደየዐቅማችን፣
እንደየመረዳታችን፣ እንደየ ባህላችን ሊለያይ ይችላል። የወፏን ዝማሬ
እንተ ብትሰማው ልትረዳው የምትችለው በሌላ መንገድ ይሆናል። ወፏ
እንደዚያ አላለችም። አኔ ነኝ እንደዚያ የተረዳኋት። መድኃኒት
እንደየበሽታው ነው።

«ያሬድ ያያትን፣ ሰባት ጊዜ እየወደቀች የተነሣችውን ትል እንተ ብታያት
ኖሮ ሌላ ነገር ልትረዳ ትችል ይሆናል። ያሬድ ግን ወድቆ መነሣትን፣
ታግሎ ማሸነፍን፣ ተስፋ አለመቁረጥን፣ አለመታከትን ከእርሷ ተማረ።
እርሷ ተጓዘች። እርሱም ጉዞዋን ተረጎመላት።

ስለ ጳጳሩን ጣልቃን፣ ስለ ከራድዮን፣ ስለ ዝኖን (ውርዝው ነጌና ዐቢይ
ነጌ)፣ ስለ አንበሳ፣ ስለ ቀበሮ፣ ስለ ቁራ፣ ስለ ርግብ፣ ስለ ጉንጃን

የሰርቆ አደሮች ስብሰባ እና ሌሎች

የምንሰማቸው ታሪኮች ሁሉ የእነርሱን አነቀወር ተመልክቶና አዳምጦ ለሕይወት የሚበጅ ትርጉም ከመስጠት የመጣ ነው።

«አይ፣ ዝም ብለህ ግን አትይ፤ ሰማ፤ ዝም ብለህ ግን አትሰማ። ዓለም መጽሐፍ ናት። ማሊዮን ገጾች ያሏት። ገጹ እያንዳንዱ ገጠመኝህ ነው። ብልሆች እያንዳንዱን ገጽ ያነቡታል። ይማሩብታልም። ሞኞች ግን ገጹን እየጠፉ ብቻ ያልፉታል» ይሄው ነው ወዳጄ።

አሁን መንገደኛው ራሱ የወፏን ዝማሬ መሰማት ጀመረ። አንገቱንም መነቅነቅ ቀጠለ። እርሱ የሰማውን ደግሞ ሌላ ደራሲ ይነግረን ይሆናል።

የወፏ ዝማሬ - ፪

በዓባይ ዳር በሚገኝ መንደር የምትኖር እንዲት ወፍ ነበረች። በዚያ ወንዝ ለሚሞኙም ሆነ ለሚሸገሩ ደምፅዋን አሠማምራ ትዘምር ነበረች። ደግሞ ላባዎቿ በጎብረ ቀለማት የተሞሉ ነበሩ። እርሷ ላይ የሌሉ የእዕዋፍ ቀለማት አልነበሩም። ዝማሬና ዜማዋ ከቶ አይቀየሩም። በዚህም የተነሳ ዝማሬዋን ለምደውት አብረዋት የሚያዘሙ ብዙዎች ነበሩ። በዙሪያዋ ያሉ እዕዋፍ፣ ከወንዙ ለመጠጣት የሚመጡ አራዊት፣ በወንዙ ውስጥ የሚገኙ ዓሳት አብረዋት ያቀነቅሩሉ። እንኳንና በነፍስ የሚኖሩ ሰዎችና በደመ ነፍስ የሚንቀሳቀሱ እንስሳት ቀርተው፣ ዕጽዋት እንኳን ቅኔ ማጎሌት እንደ ገባ ደብተራ አብረዋት ያሸበሸባሉ። የእርሷ ዝማሬ ምንም የማይመስላቸው በወንዙ ዳር የተጎለቱት ደንጋዮች ብቻ ናቸው።

እንዲህ እያለች ስትኖር ለዐቅመ ዕንቁላል ደረሰች። ጎጆ ልትቀልስም አሰበች። እንጨትና ሣር ስብሰባ ቤቷን የአንድ ጎጆ ባጥ ሥር መቀለስ ጀመረች። እንጨትና ሣር ደልድላ በመካከሉ ጭድ ልታስቀምጥ ስትል፤ የሠፈሩ ልጆች መጡና የሠራቸውን ጎጆ በድንጋይና በእንጨት ፍርስርሱን አወጡባት። እርሷ ለመሥራት አንድ ወር የፈጀባትን እነርሱ ለማፍረስ አፍታም አልወሰደባቸው። ልጆቹ ጎጆዋን አፍርሰው የጀግንነት ስሜት ተሰምቷቸው እየሳቁና እየተደሰቱ ሄዱ። እርሷ ግን መከራዋን ታቅፋ ቀረች። መገንባት እንደ ማፍረስ መቸ ቀላል ነውና።

መቼም ያለ ጎጆ አይኖር፤ ያለ ጎጆም ዕንቁላል አይጣል። ያለ ጎጆም ጫጫት አይፈለፈል። አማራጭ አልነበራትምና ዛፍ ላይ ለመሥራት ሣርና እንጨቱን መሰብሰብ ቀጠለች። ልጆቹ ዐውቀው እንዳያፈርሱባትም በቅጠል ሸፈንጌን አደረገችው። ዕንቁላሉ መደላድል እንዲያገኝም ጭድ በመካከሉ ረበረበችበት። ነፋስ ወዝውዞ እንዳይጥለው በልጥ ከግንዱ ጋር ጠለፈችው። የፀሐይ ብርሃን እንዳያገኝም በስተ ምሥራቅ በኩል በር ሠራችለት። ከሥራዋ አፎይ ብላ ዕንቁላሷን ልትጥል ስትደላደል ግን እንደ አውሎ ነፋስ የሚያስገመግም ድምፅ ከወደ ዛፋ አካባቢ ሰማች። ድምፁም ወደ እርሷ ጎጆ እየቀረበ መጣ።

ጎጆዋ ተነቃነቀ። የመሬት መንቀጥቀጥ የመጣ መሰለ። ቱር ብላ ወጣችና ዙሪያዋን እያንዣባበች ተመለካከተች። የሰሜይ ስባሪ የሚያህል አሞራ

እርሷ ጎጆ የሠራችበት ዛፍ፣ ያውም ጎጆው ከተንጠልጠለበት ግንድ ላይ ከነፋን እያማታ ዐርፏል። እንዳች የሚበላ አጥንት በምንቃዔ ወሽቆ ከሥጋው ጋር ይታገላል። እርሱ ከሥጋው ጋር በታገለ ቁጥር የእርሷ ጎጆ ይነቃነቃል። ከነፋን ግራና ቀኝ ባማታው ቁጥር ኃይለኛ ነው። ይፈጥራል። ነውጡ በተፈጠረ ቁጥርም ጎጆዋ የተሠራበት ሣርና ጭራሮ እየተነቃቀለ ይወድቃል። በዚህ ሁኔታ አሞራው የጎጆዋን ግማሽ ያህል አፍርሶት ሄደ። እርሷም በዚያ አሳዛኝ ዝማሬዋ ታስተዛዝል ጀመር።

እያስተዛዘለች እያለ አሞራው አሁንም እንደገና ከእርሱ ቁመት የማይተናነስ ሙዳ ሥጋ ይዞ መጣ። ለክፋቱ ደግሞ እዚያው ግንድ ላይ ቆሞ ቀሪውን የወፏን ጎጆ ይነቀንቀው ጀመር። አሞራው አራተኛ ጉርሻ ላይ ሲደርስ ጎጆው ሙሉ በሙሉ ፈረሰ። የወፏም ዝማሬ ወደ እንጉርጉሮ ተለወጠ። የት ትሂድ? የትስ መሄጃ አላት? ወፍ ባትሆን ተመኘች። ግን ወፍ ናት። አሞራው ለሙብላት ሲል ጎጆዋን ያፈርሳል። እርሷ ግን ጎጆዋን አሠራ ብላ የአንዲት ፍሬ ፍርካሽ እንኳን ለመቅመስ ዕድል አልነበራትም። አዝና አዝና ስትጨርስ የግድ ነውና ጎጆዋን ለመሥራት እንደገና ፈለገች፤ እንደገና አሰበች። እንደገናም ሣርና ጭራሮ፣ ቅጠልና ጭድ ፍለጋ መንከራተት ጀመረች። የነበረው እንዳልነበረ ሆኗልና እንደገና ሀ ብላ ወጠነች።

አሁን ዜማዋ ከፊል አንገርጉር፣ ከፊል ምሬት፣ ከፊል ደግሞ ተስፋ ሆኗል። ተስፋ ያልቆረጠችው ተስፋ ያለው ነገር እግኝታ አይደለም። ተስፋ ከመቀረጥ የሚሻል ሆኖ አንጂ።

አሁን ከሰውም ከእንስሳትም ርቃ ዓባይ ዳር በሚገኝ የደንገል ዛፍ ላይ ጎጆዋን መሥራት ጀመረች። ምናልባት በዓለም ከመኖር ብሔትውናው ይሻል ይሆን ብላ። «ወይከውን ከመ ዕጽ እንተ ትከልት ኅብ መሐዘ ማይ - በወንዝ ዳር እንደተተከለች ተከል ይሆናል፤ እንተ ትሁብ ፍሬሃ በበጊዜሃ - ፍሬዋን በየጊዜው እንደምትሰጥ፣ ወቆጽላኒ አይነግፍ - ፍሬዋም እንደማይደርቅ» የሚለውን አሰባ።

እንደ ገና ድካም እንደገና ልፋት። ጎጆዋን ልትቀልስ፣ ዕንቁላሏን ልትጥል፣ ጫጫት ልትፈለፍል። ከመጀመሪያው ቤት ሁለተኛው፣ ከሁለተኛውም ሦስተኛው ከብዳት። እንጨቱ እየተማገደ፣ ሣሩ እየተመደመደ፣ ጭዱም እየተወሰደ አልቋል። ለምለሙ ጊዜ አልፎ የበጋው ደረቅ ወቅት መጥቷል። በቅርብ ይገኝ የነበረው ነገር ሁሉ ርቋል። ግን ምን ይደረጋል።

ከነፏን እስከሚያማት ድረስ ባከና በሰበሰቡት እንጨት፣ ሣርና ጭድ ጎጆዋን ለሦስተኛ ጊዜ ቀለሰች። አንድ ሦስት ቀን የቀደመው መዓት ይመጣል ብላ ብትጠብቅ ምን የለም። እንዲህ ከሰውም ከእንስሳም

መራቁ ይሻላል ብላ በምርጫዎ ተደሰተች። እንደ፣ እንደ፣ አዳኞችም ዕንቁላሏን መጣል ጀመረች። ችግሩ ግን ያን ጊዜ መጣ።

እርሷ ዕንቁላሏን ጥላ ምግብ ፍሊጋ ሂዳ ስትመለስ ዕንቁላሏን አታገኘውም። ሁለት ሦስት ቀን ወደቆ ይሆናል ብላ አሰበች፤ ጥፋትም የእርሷ እንደሆነ አመነች። እንዳይወድቅ ለማድረግም ጎጆዋን እንደገና አጠባበቀች። በአራተኛው ቀን ግን አሁንም ዕንቁላሏን አላገኘችውም። ፈለገችው። እንዳች ስባሪ በአካባቢው አላገኘችም። በአምስተኛው ቀን ዕንቁላሏን ጥላ ከጎጆዋ ወጣችና አልፋ ብላ በሌላ ዛፍ ላይ ተቀምጣ የሚሆነውን ማየት ጀመረች።

እነሆ ጉዳ።

እርሷ ወጣ ከማለቷ እንደ ዕባብ በግንዱ ላይ እየተሳበ መጣ። ዕባቡ የመጣው ከወንዙ ዳር ነው። አስጠሊታ ራሱን ወደ ጎጆዋ አዘልቆ ዕንቁላሏን ሰለቀጠው። ነፍስ አልነበራትም እንጂ ድንጋጤው ነፍሷን ያወጣው ነበር። አሁን የከፋ አደጋ መጣ። ቤቷ ለይደለም የፈረሰው፤ ዕንቁላሏ ነው የሚበላው። ምትኳ፣ ዘሯ፣ ተስፋዋ፣ ሀልወቷ፣ ኑባሬዋ ነው የሚበላው። ዕንቁላል እንዳትጥል አልተከለከለችም፤ የምትጥለው ግን ለሌላ ሆነ። እርሷ እንደ ቀን ዕንቁላል መጣል ታቆማለች። ያን ጊዜ ዕንቁላል የለመደ ዕባብ እርሷን መብላት ይጀምራል። ከሁሉም ተገላገልኩ ብላ የመጣችበት ቦታ ከሁሉም የባሰ ሆነ። በረረች፣ ከነፈች፤

የስርቆ ለደሮቻ ስብሰባ ለፍ ሌሎች

መጣች፣ ወረደች፣ ከነፋሱም ጋር ሄደች፣ ከነፋሱ በተቃራኒም ነገደች።
መሬት ወረደች፣ ወንዙ ውስጥ ገባች። በመጨረሻ ደከማት። ሲደከማት
ለንድ ዛፍ ላይ ቆማ እንዲህ እያለች ታንገራገር ጀመር።

አ አለሎ፣ አ አለሎ

አ አለሎ፣ አ አለሎ

ወዴት ሄጄ ልኑር

ወዴት ሄጄ ልሥራ፣

ባጡ ሥር ስሠራ

ልጆቹ መከራ፣

ዛፉ ላይ ስሠራ

አሞራው መከራ፣

ወንዙ ዳር ስሠራ

ዕባቡ መከራ።

ወዴት ሄጄ ልኑር፣

የት ሄጄ የት ልሥራ፣

የት ውዬ የት ልደር፣

Համահայտ
Քաղաք
2008